

4
002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
815

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣ)

ΣΤ'

89

ΣΧΒ

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ. ΑΘΗΝΩΝ

Lhomond B 17 ΑΤΕ

LHOMOND
DE VIRIS ILLUSTRIBUS
URBIS ROMAЕ

ΛΑΤΙΝΙΚΑ ΔΓ - 1934

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1951

002
Κ1Σ
ΣΤ2Β
815

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ ἐκλογή τῶν διηγημάτων ἔγινεν ἀπὸ τοῦ βιβλίου τοῦ Γάλλου κληρικοῦ καὶ παιδαγωγοῦ Καρόλου-Φραγκίσκου Lhomond. Συμμορφούμενοι πρὸς τὴν προκήρυξιν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας οὐ μόνον περιεκόψαμεν, ἀλλὰ καὶ ἐτροποποιήσαμεν, ὡς καὶ ἄλλοι ἐκδίδονται μέχρι σήμερον ἔχουσι πράξει, τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ συγγραφέως ἐκεῖ, ἔνθα ἐκρίναμεν τοῦτο σκόπιμον χάριν τῶν ἀρχαρίων μαθητῶν πρὸς ἀπλουστέραν διατύπωσιν τῶν νοημάτων ἢ πρὸς ἐπίτευξιν δοκιμωτέρας συντάξεως.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μεταβολῶν ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῶν ἐξῆς :

α) Ἐσημειώθησαν δι' ἄλλων τυπογραφικῶν στοιχείων (*κυρτῶν*) λέξεις λίαν στενωῶς πρὸς ἀλλήλας συσχετιζόμεναι.

β) Λέξεις ἢ φράσεις παρεμπίπτουσαι ἢ ἐπεξηγητικάί, αἱ ὁποῖαι διακόπτουσι τὴν πρότασιν ἢ γίνονται ἐμπόδιον εἰς τὴν στενὴν σχέσιν δύο προτάσεων, ἐτέθησαν μεταξὺ δύο γραμμῶν (=).

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐρμηνευτικὰς σημειώσεις, ἀκολούθησαντες τὸ παράδειγμα ἄλλων, παρεθέσαμεν εἰς τὸ τέλος τῶν πλείστων τεμαχίων φράσεις τινάς, εἰλημμένας ἐκ τοῦ κειμένου, ἐν μεταφράσει ἐλευθέρα πως, ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σημειώσεων, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς πλουτισμὸν τοῦ λεξιλογικοῦ θησαυροῦ τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς περαιτέρω μίμησιν δι' ἀποδόσεως ὁμοίως καὶ ἄλλων χωρίων.

Ε. Α. Σ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ LHOMOND

Ὁ Lhomond ἐγεννήθη ἐν Chaulnes (Somme) τῷ 1727. Φοιτήσας εἰς τὸ Κολλέγιον Inville, ἐν Παρισίοις, ἠκολούθησεν ἐκκλησιαστικὸν στάδιον καὶ ἔγινε διδάσκαλος ἐν τῷ αὐτῷ σχολείῳ. Μετὰ τὴν κατάργησιν τούτου ὁ Lhomond ἐδίδαξεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν καὶ πλέον εἰς τὸ περίλαμπρον Κολλέγιον τὸ ἱδρυθὲν τὸν ΙΔ' αἰῶνα ὑπὸ τοῦ Καρδινάλιου Lemoine, περιορισθεὶς εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων τῆς μικροτέρας τάξεως, ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς μικροὺς μαθητὰς, χάριν τῶν ὁποίων ἀφιέρωσε τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς του, συγγράψας διάφορα βιβλία.

Ἐκτὸς ἄλλων βιβλίων θρησκευτικοῦ περιεχομένου συνέταξε δι' ἀρχαίους ἀναγνωστικὸν *De viris illustribus urbis Romae* τῷ 1778 καὶ Λατινικὴν γραμματικὴν τῷ 1779. Ἐν τῷ ἀναγνωστικῷ βιβλίῳ παρουσιάζει, ὡς λέγει, ὁ Lhomond τοὺς βίους ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς Ρώμης ἀπὸ τοῦ Ρωμύλου μέχρι τοῦ Αὐγούστου (753 π.Χ. — 14 μ.Χ.) μεταχειρισθεὶς ὡς πηγὰς τοὺς Λατίνους ἱστορικοὺς (Κορνήλιον Νέπωτα, Τίτον Λίβιον, Βαλέριον Μάξιμον, Φλώρον, Σουητώνιον, Ἰουστῖνον) ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ νὰ κινήσῃ τὴν περιεργίαν τῶν νεαρῶν μαθητῶν καὶ νὰ μορφώσῃ τὰ ἦθη αὐτῶν διὰ παραδειγμάτων ἀρετῆς, ἐπιεικειᾶς, ἀφιλοκερδείας, μεγαλοψυχίας, εὐεργεσίας καὶ φιλοπατρίας.

Ἄρνηθεὶς νὰ δώσῃ ὄρκον εἰς τὰς ἐπὶ τῆς θρησκείας πολιτικὰς ἀξιώσεις τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐφυλακίσθη τὸν Αὐγούστον τοῦ 1792 μετ' ἄλλων κληρικῶν ἐν τῇ εἰς φυλακὴν μετατραπείσῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ Saint-Firmin, ἀλλ' ἠλευθερώθη μετ' ὀλίγας ἡμέρας τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Tallien, παλαιοῦ μαθητοῦ του. Ἀπέθανεν ὀλίγον ἔπειτα ἐν Παρισίοις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου τοῦ 1794 εἰς ἡλικίαν 67 ἐτῶν.

Οἱ Γάλλοι ἐτίμησαν τὸν Lhomond στήσαντες (τῷ 1860) ἀνδριάντας αὐτοῦ ἐν ταῖς πόλεσιν Amiens καὶ Chaulnes. Καὶ σήμερον ὁδὸς τις τῶν Παρισίων φέρει τὸ ὄνομα τοῦ σεμοῦ ἱερέως καὶ διδασκάλου.

LHOMOND

DE VIRIS ILLUSTRIBUS URBIS ROMAE

I. ROMANI IMPERII EXORDIUM

1

Proca, rex Albanorum, duos filios, Numitorem et Amulium, habuit. Numitori — qui natu maior erat — regnum reliquit; sed Amulius — pulso fratre — regnavit et — ut eum subole privaret — Rheam Silviam, eius filiam, Vestae sacerdotem fecit. Haec tamen, quam deus Mars amavit, geminos pueros, Romulum et Remum, edidit. Amulius vero ipsam in vincula coniecit, parvulos — alveo impositos — abiecit in Tiberim, qui tunc forte super ripas erat effusus; sed — relabente flumine — liberos aqua in sicco reliquit. Vestae tum in iis locis solitudines erant. Lupa — ut fama est — ad vagitum puerorum accurrit, infantes lingua lambit, ubera eorum ori admovit matremque se gessit.

2

Cum lupa saepius ad parvulos — veluti ad catulos — reverteretur, Faustulus — pastor regius — rem animadvertit, pueros sustulit et Accae Laurentiae coniugi dedit educandos. Sic Romulus et Remus inter pastores primo ludicris certaminibus vires auxerunt, deinde venantes saltus peragrare latronesque a rapina pecorum arcere coeperunt. Quare iis insidiati sunt latrones, a quibus Remus captus est; Romulus autem vi se defendit. Tum Faustulus — necessitate compulsus — indicavit Romulo, quis avus eorum, quae mater esset. Romulus statim — armatis pastoribus — Albam properavit.

3

Interea Remum latrones ad Amulium regem perduxerunt, dicentes eum Numitoris agros infestare. Itaque Remus Numitori a

rege ad supplicium traditus est ; at Numitor — considerato adolescentis vultu — nepotem agnovit. Nam Remus oris lineamentis erat matri simillimus aetasque eius temporis expositionis congruebat. Dum ea res animum Numitoris anxium tenet, repente Romulus — genere cognito — supervenit, fratrem liberavit, et — Amulio interfecto — avum Numitorem in regnum restituit.

4

Deinde Romulus et Remus urbem in iisdem locis — ubi expositi educatique erant — condiderunt ; sed orta est de imperio inter eos contentio, uter nomen novae urbi daret eamque regeret : adhibuerunt auspicia. Remus sex vultures, Romulus duodecim vidit. Sic Romulus, augurio victor, urbem e suo nomine Romam vocavit, et — ut eam *prius* legibus *quam* moenibus muniret — edixit, ne quis vallum transiliret. Quod Remus — invidia adductus — transiluit irridens. Eum iratus Romulus interfecit, his increpans verbis : « Sic deinceps pereat quicumque transiliet moenia mea ». Ita solus potitus est imperio Romulus.

5

Romulus imaginem urbis *magis quam* urbem fecerat ; deerant incolae. Erat in proximo lucus ; hunc asylum fecit. Eo statim multitudo latronum pastorumque confugit. Cum vero uxores ipse populusque non haberent, legatos circa vicinas gentes misit, qui societatem conubiumque novo populo peterent. Sed nusquam benigne audita est legatio ; ludibrium etiam additum : « Cur non feminis quoque asylum aperuistis ; Id enim compar foret conubium ». Romulus — aegritudinem animi dissimulans — ludos parat ; indici deinde finitimis spectaculum iubet. Multi convenerunt maximeque Sabini cum liberis et coniugibus. *Ubi* spectaculi tempus venit eoque conversi omnium oculi mentesque erant, *tum* — signo dato — iuvenes Romani discurrunt, et filias Sabinorum rapiunt.

6

Haec fuit statim causa belli. Sabini enim ob virgines raptas bellum adversus Romanos moverunt, et — cum Romae appropin-

quarent — Tarpeiam virginem nacti sunt, quae — aquam sacrorum extra moenia petitem — descenderat. Huius pater Romanae praeerat arci. Titus Tatius, Sabinorum dux, Tarpeiae dixit : «Optionem muneris tibi dabo, si exercitum meum in Capitolium perduxeris». Illa petiit, quod Sabini in sinistris manibus gerebant, videlicet anulos et armillas. Tatius dolose promisit ; sed postquam virgo Sabinos in arcem perduxit, eam scutis obrui iussit ; nam et scuta in laevis habuerant. Sic impia proditio celeri poena vindicata est.

7

Romulus adversus Tatium ad certamen processit, et in eo loco — ubi nunc Romanum forum est — pugnam conseruit. Primo impetu vir inter Romanos insignis — nomine Hostilius — fortissime dimicans cecidit ; cuius interitu consternati Romani fugere coeperunt. Iam Sabini clamitabant : «Vicimus perfidos hospites, imbelles hostes. Nunc sciunt longe *aliud* esse virgines rapere, *aliud* pugnare cum viris».

Tunc Romulus — arma ad caelum tollens — Iovi aedem vovit, et exercitus — *seu* forte *seu* divinitus — restitit. Itaque proelium redintegratur ; sed raptae mulieres — crinibus passis — ausae sunt se inter tela volantia inferre et *hinc* patres *hinc* viros orantes pacem conciliaverunt.

8

II. TULLUS HOSTILIUS ROMANORUM REX TERTIUS

Mortuo Numa, Tullus Hostilius rex creatus est. Hic non solum proximo regi dissimilis, sed etiam Romulo ferocior fuit. Eo regnante, bellum inter Albanos et Romanos exortum est. Ducibus Hostilio et Fufetio placuit paucorum manibus fata utriusque populi committi. Erant apud Romanos trigemini Horatii, trigemini quoque apud Albanos Curiatii. Cum iis agunt reges, ut pro sua quisque patria dimicent ferro. Foedus ietum est *ea lege, ut unde victoria ibi* quoque imperium esset. Itaque trigemini arma capiunt, et in medium inter duas acies procedunt. Considerant utrimque duo exercitus. Datur signum infestisque armis terni iuvenes — magnorum exercituum animos gerentes — concurrunt.

Ut primo concursu increpauerunt arma micantesque fulserunt gladii, horror ingens spectantes perstrinxit. Consertis deinde manibus, statim duo Romani, *alter super alterum* exspirantes, ceciderunt; tres Albani vulnerati sunt. Ad casum Romanorum conclamavit gaudio exercitus Albanus. Romanos iam spes tota deserebat. Unum Horatium tres Curiatii circumsteterant. Tum unus, qui forte integer fuit, Romanus — quia tribus impar erat — fugam simulavit; singulos, per intervalla insequentes, separatim aggressus necavit. Sic unius viri manu parta victoria Romanis est. Deinde Fufetius exercitum Albanum domum abduxit.

9

Romani ovantes ac gratulantes Horatium accipiunt, et domum deducunt. Princeps ibat Horatius trium fratrum spolia prae se gerens. Cui obvia fuit soror virgo, quae uni ex Curiatiis desponsa fuerat. Haec — viso super humeros fratris paludamento sponsi, quod ipsa confecerat — flere et crines solvere coepit. Movit ferocis iuvenis animum comploratio sororis in tanto gaudio publico; itaque — stricto gladio — transfigit puellam, simul eam verbis increpans: «Abi hinc cum immaturo amore ad sponsum, oblita fratrum, oblita patriae. Sic pereat quaecumque Romana lugebit hostem».

10

III. IUNIUS BRUTUS ROMANORUM CONSUL PRIMUS

Expulsis regibus duo consules creati sunt, L. Iunius Brutus et L. Tarquinius Collatinus, Lucretiae maritus. Annum iis imperium tributum est, ne per diuturnitatem potestatis insolentiores fierent. Sed Collatino paulo post dignitas sublata est, quod invidiosum erat populo Tarquiniarum nomen. In eius locum P. Valerius Publicola consul creatus est. Sed erant in iuventute Romana adulescentes aliquot, sodales Tarquiniarum, qui novum imperium aegre ferebant. Hi cum legis — quos rex ad bona sua repetenda Romam miserat — de restituendis regibus colloquantur, ipsos Bruti consulis filios in societatem consilii adsumunt. Sermonem eorum ex servis unus excepit, et rem ad consules detulit. Coniurati omnes, in

quibus erant liberi Bruti consulis, in vincula coniecti sunt, deinde damnati. Missi lictores eos nudatos virgis caedunt securisque ferunt. Supplicii *non* spectator modo, sed et exactor erat Brutus, qui tunc patrem exiit, ut consulem ageret.

11

IV. HORATIUS COCLES

Porsenna, rex Etruscorum, ad restituendos in regnum Tarquinius cum infesto exercitu Romam venit. Primo impetu Ianiculum cepit. Non unquam alias ante tantus terror Romanos invasit: adeo valida res tum Clusina erat magnumque Porsennae nomen. Ex agris in urbem demigrant; urbem ipsam saepiunt praesidiis. Alia urbis pars muris, alia Tiberi obiecto tuta videbatur. Pons Sublicius iter paene hostibus dedit, nisi unus vir fuisset Horatius Cocles, illo cognomine appellatus, quod in alio proelio alterum oculum amiserat. Is — extrema pontis parte occupata aciem hostium solus sustinuit, donec pons a tergo interrumperetur. Audacia sua obstupescit hostes; ponte rescisso, armatus in Tiberim desiluit, et incolumis ad suos tranavit. Grata erga tantam virtutem civitas fuit. Statua Horatii in comitio posita est; agrum tantum ei publice datum est quantum uno die circumaravit.

12

V. MUCIUS SCAEVOLA

Cum Porsenna Romam obsideret, C. Mucius, vir Romanae constantiae, senatum adiit, et veniam transfugiendi ad hostes petiit necem regis repromittens. Accepta potestate in castra hostium venit. Ibi in confertissima turba prope regium tribunal constitit. Stipendium tunc forte militibus dabatur, et scriba ad latus regis pari fere ornatu sedebat. Mucius, similitudine deceptus, scribam pro rege sica necavit. Quo facto comprehensus dextram in conspectu regis imposuit in foculum ad sacrificium accensum, velut manum puniens, quod in caede peccasset. Attonitus miraculo rex suvenem amoveri ab altaribus iussit. Tum Mucius, quasi benefi-

cium remunerans, aperte dixit trecentos, sui similes, adversus eum coniurasse. Qua re Porsenna exterritus pacem cum Romanis fecit. Mucio prata trans Tiberim dono cives dederunt, quae Mucia *prata* appellata sunt, et Scaevola dictus est, quod sinistra tantum manu utebatur eique statua honoris gratia constituta est.

13

VI. MENENIUS AGRIPPA

Menenius Agrippa concordiam inter patres plebemque restituit. Nam plebs cum contra patricios infensa ad montem sacrum secessisset, quod a senatu atque consulibus tributo ac militia premeretur, patres Agrippam, virum facundum et popularem, ad plebem miserunt, qui eam senatui reconciliaret. Is, ubi in conspectum plebis venit, nihil aliud quam hoc narrasse fertur: «Olim — inquit — humani artus, cum ventrem otiosum cernerent, ab eo discordarunt conspiraruntque, ne manus ad os cibum ferrent, neve os acciperet datum aut dentes conficerent. At, dum ventrem domare volunt, ipsi quoque defecerunt totumque corpus ad extremam tabem venit. Tum demum intellexerunt ventris haud segne ministerium esse eumque acceptos cibos concoquere et per omnia membra distribuere; itaque cum eo in gratiam redierunt. Sic — inquit — senatus et populus, quasi unum corpus, discordia pereunt, valent concordia».

Hac fabula Menenius hominum mentes flexit; plebs in urbem regressa est. Creavit tamen tribunos, qui libertatem suam adversus nobilitatis superbiam defenderent. Paulo post mortuus est Menenius, vir omni vita *pariter* patribus ac plebi carus. Is tamen in *tanta* paupertate decessit, *ut* eum populus — collatis quadrantibus — sepeliverit, et locum sepulcro senatus publice dederit. Potest consolari pauperes Menenius, sed multo magis docere locupletes, quam non sit necessaria solidam laudem cupienti nimis anxia divitiarum comparatio.

VII. LUCIUS QUINCTIUS CINCINNATUS

Aequi Minucium consulem atque exercitum eius circumsessos tenēbant. Id ubi Romam nuntiatum est, *tantus* pavor, *tanta* trepidatio fuit, *quanta* si urbem ipsam non castra hostes obsiderent. Cum autem in altero consule parum esse praesidii videretur, dictatorem dici placuit, ut is rem afflictam restitueret. L. Quinctius Cincinnatus omnium consensu dictator dictus est.

Ille, spes unica imperii Romani, trans Tiberim tunc quattuor iugerum agrum manibus suis colebat. Ad quem missi legati nudum eum arantem offenderunt. Salute data redditaque Quinctius togam prope e tugurio proferre uxorem iussit, ut senatus mandata togatus audiret.

Postquam — absterso pulvere ac sudore — toga indutus processit Quinctius, dictatorem eum legati gratulantes consalutant; quantus terror in exercitu sit, exponunt. Quinctius igitur Cincinnatus Romam venit, et — antecedentibus lictoribus — domum deductus est. Paulo post — caesis hostibus — exercitum Romanum liberavit urbemque triumphans ingressus est. Quinctius sexto decimo die dictatura — quam in sex menses acceperat — se abdicavit, et ad aratrum rediit.

VIII. MARCUS FURIUS CAMILLUS

Cum Marcus Furius Camillus urbem Falerios obsideret, ludimagister plurimos et nobilissimos inde pueros velut ambulandi gratia eductos in castra Romanorum perduxit. Quibus Camillo traditis, non erat dubium quin Falisci — deposito bello — sese Romanis dedituri essent. Sed Camillus perfidiam proditoris detestatus: «Non ad similem tui — inquit — venisti: sunt belli sicut et pacis iura: arma habemus non adversus eam aetatem — cui etiam in captis urbibus parcimus — sed adversus armatos, qui castra Romana apud Veios oppugnaverunt». Denudari deinde ludi ma-

gistrum iussit, eum — manibus post tergum alligatis — in urbem reducendum pueris tradidit. Statim Falisci, beneficio magis quam armis victi, portas Romanis aperuerunt.

17

Sed Camillus post multa in patriam merita exsilio mulctatus, quod praedam inique divisisset, Ardeam concessit. Urbe egrediens, a diis precatus est, ut, si innoxio sibi ea iniuria fieret, desiderium sui facerent ingratae civitati quamprimum. Neque multo postea res evenit. Galli, post pugnam Alliensem, victores ante solis occasum ad urbem Romam parveniunt. Postquam hostes adesse nuntiatum est, Manlius, cum urbem omnem defendere non posset, cum iuventute Romana in arcem Capitolium fugit; seniores vero domos regressi sunt, sed senatores quidam ornati honorum insignibus, aetate confecti in foro manserunt. Galli senatorum gravitatem admirati sunt, donec Gallus quidam barbam longam M. Papirii tangere ausus est. Statim Papirius scipione eburneo caput Galli percussit. Ab ea re initium caedis ortum est: ceteri senes sedibus eburneis insidentes trucidati sunt. Galli deinde impetum facere in arcem statuunt. Noctu Capitolium taciti ascenderunt; iamque in summum saxum evaserant, cum anseres sacri clangore alarumque strepitu Manlium, virum bello egregium, exciverunt. Hic ceteros ad arma vocat, et Gallos ascendentes deiecit.

18

Tunc consensu omnium placuit ab exsilio Camillum acciri. Missi igitur ad eum legati, et ipse dictator absens dictus est. Interim Galli obsidione fatigati et fame oppressi constituerunt, ut obsidionem haud magna mercede relinquerent. Pactum est pretium mille pondo auri.

Nondum omni auro appenso Camillus dictator, qui Romani exercitus reliquias collegerat, intervenit; auferri aurum de medio iubet hostesque ex improvise aggressus maximo proelio devicit. Ne nuntius quidem cladis relictus est. Dictator — recuperata ex hostibus patria — urbem ingressus est triumphans, et a militibus «pater patriae conditorque alter urbis» appellatus est.

IX. TITUS MANLIUS TORQUATUS

— Cum postea Galli ad tertium lapidem trans Anienem fluvium castra posuissent, exercitus Romanus ab urbe profectus est, et in ceteriore ripa fluvii constitit. Pons in medio erat ; tunc Gallus quidam eximia corporis magnitudine in vacuum pontem processit, et, quam maxima voce potuit : «*Quem* nunc — inquit — Roma fortissimum habet, *is* procedat agendum ad pugnam, ut eventus certaminis nostri ostendat, utra gens bello sit melior». Diu inter milites Romanos silentium fuit. Tum Titus Manlius, adulescens nobilis, ex statione ad imperatorem perguit : «iniussu tuo — inquit —, imperator, extra ordinem nunquam pugnaverim, etiamsi certam victoriam videam ; si tu permittis, volo illi belluae ostendere me ex illo ortum esse, qui Gallorum agmen ex rupe Tarpeia deturbavit». Cui imperator : «Macte virtute — inquit —, T. Manli, esto : perge, et nomen Romanum invictum praesta». Ubi constituerunt inter duas acies, Gallus ensem cum ingenti sonitu in arma Manlii deiecit. Manlius vero inter corpus et arma Galli sese insinuans uno et altero ictu ventrem gladio transfodit ; deinde ei iacenti torquem, quo ornatus erat, detraxit, quem cruore respersum collo circumdedit suo. Hinc *et ipse et posteri eius Torquati* cognomen acceperunt.

Idem Manlius, postea consul factus bello Latino, ut disciplinam militarem restitueret, edixit, ne quis extra ordinem in hostes pugnaret. Forte T. Manlius, consulis filius, prope stationem hostium accesserat. Ubi *is*, qui Latino equitatu praerat, consulis filium agnovit : «*Visne* — inquit — congregari mecum, ut singularis proelii eventu cernatur quanto eques Latinus Romano praestet ?». Movit ferocem iuvenis animum *seu ira, seu detrectandi certaminis pudor*. Itaque, oblitus imperii paterni, in certamen ruit, et Latinum ex equo excussum transfixit spoliisque lectis in castra ad patrem venit. Extemplo filium aversatus consul milites classico advocat. Qui postquam frequentes convenerunt : «Quando quidem — in-

quit — tu, fili, contra imperium consulis pugnavisti, oportet ut disciplinam poena tua restituas. Triste quidem exemplum sed in posterum salubre iuventuti eris. I, lictor, adliga ad palum». Metu omnes obstupuerunt; sed, postquam — cervice caesa — fusus est cruor, in questus et lamenta eruperunt. Manlio Romam redeunti seniores tantum obviam exierunt: iuventus *et tunc eum, et omni deinde vita exsecrata est.*

21

X. PUBLIUS DECIUS

P. Decius, Valerio Maximo Cornelio Cosso consulibus, tribunus militum fuit. Exercitu Romano in angustiis clauso, Decius editum collem conspexit imminentem hostium castris. Accepto praesidio verticem occupavit, hostes terruit, consuli spatium dedit ad subducendum agmen in aequiorem locum. Ipse — colle, quem insederat, undique armatis circumdato — intempesta nocte, per medias hostium custodias somno oppressas incolumis evasit. Quare ab exercitu donatus est corona obsidionali, quae dabatur *ei, qui* obsidione cives liberasset. Consul fuit bello Latino cum Manlio Torquato. Tunc cum utrique consuli somnio obvenisset, *eum* populum victorem fore, *cuius* dux in proelio cecidisset, convenit inter eos, ut is, cuius cornu in acie laboraret, dūs se Manibus devoveret. Inclinante sua parte Decius armatus in equum insiluit ac se in medios hostes immisit. Concidit obrutus telis, et victoriam suis reliquit.

22

XI. GAIUS FABRICIUS

Gaius Fabricius unus fuit ex legatis, qui ad Pyrrhum de captivis redimendis venerant. Cuius postquam audivit Pyrrhus magnum esse apud Romanos nomen — ut viri boni et bello egregii, sed admodum pauperis — eum prae ceteris honorifice ac liberaliter accepit eique munera atque aurum obtulit. Omnia Fabricius repudiavit.

Postero die, cum illum Pyrrhus vellet exterrere conspectu subito elephantis, imperavit suis, ut Fabricio, secum colloquenti,

bellua post aulaea admoveretur. Quod ubi factum est — signo dato remotisque aulaeis repente — bellua stridorem horrendum emisit et manum super Fabricii caput suspendit. Sed ille placide subridens : «Neque — inquit — *heri* me aurum tuum pellexit, neque *hodie* commovet bellua tua».

Fabricii virtutem admiratus Pyrrhus illum secreto invitavit, ut patriam desereret secumque vellet vivere, quarta etiam regni sui parte oblata. Cui Fabricius ita respondit : «Si me virum bonum iudicas, cur me vis corrumpere ? sin vero malum, cur me ambis ?».

23

Anno interiecto — omni spe pacis inter Pyrrhum et Romanos conciliandae ablata — Fabricius, consul factus, contra eum missus est. Cumque vicina castra ipse et rex haberent, medicus regis nocte ad Fabricium venit, et : «Si tu mihi — inquit — praemium dederis, ego regem veneno necabo». Hunc Fabricius vinctum reduci iussit ad Pyrrhum et ei dici, quae contra caput eius medicus spondisset. Tunc rex admiratus eum dixisse fertur : «Ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate quam sol a suo cursu posset averti».

Fabricius omnem vitam in gloriosa paupertate exegit *adeo*que inops decessit, *ut* filiabus nullam dotem reliquerit. At senatus patris sibi partes desumpsit, et — datis ex communi aerario dotibus — eas collocavit.

24

XII. MARCUS ATILIUS REGULUS

Marcus Regulus Poenos magna clade affecit. Deinde in Africam primus Romanorum ducum traiecit. Clupeam urbem et trecenta castella expugnavit ; *neque* cum hominibus *tantum sed etiam* eum monstris dimicavit. Regulo, ob res bene gestas, imperium in annum proximum prorogatum est. Quod ubi ille cognovit, senatui scripsit villicum suum in agello — quem septem iugerum habebat — mortuum esse et servum, occasionem nactum, aufugisse, ablato instrumento rustico ; ideoque petere se, ut sibi successor in Africam mitteretur, ne — deserto agro — omnia ad vivendum necessaria uxori et liberis deessent. Senatus — acceptis litteris — res, quas

Regulus amiserat, publica pecunia redimi iussit ; agellum colendum locavit, alimenta coniugi ac liberis praeiuit. Regulus deinde multis proeliis Carthaginiensium opes contudit eosque pacem petere coëgit. Quam cum Regulus nollet nisi durissimis condicioneibus dare, illi a Lacedaemoniis auxilium petierunt.

25

Carthaginienses — duce Xanthippo Lacedaemonio, viro belli peritissimo — bellum renouarunt ac Regulum ultima pernicie vice-runt ; nam duo tantum milia hominum ex omni Romano exercitu superfuerunt, et Regulus ipse captus, et in carcerem coniectus est.

Deinde Regulus Romam de captivis commutandis — dato *iureiurando* — missus est ut, si non impetravisset, rediret ipse Carthaginem. Qui cum Roman venisset, in senatum introductus mandata exposuit : sententiam ne diceret recusavit ; quamdiu iureiurando hostium teneretur, se non esse senatorem. Iussus tamen sententiam dicere, negavit esse utile captivos Poenos reddi, quod illi adulescentes et boni duces essent, ipse vero iam senectute confectus. Cuius cum valuisset auctoritas, captivi retenti sunt.

Regulus deinde *cum* retineretur a propinquis et amicis, *tamen* Carthaginem rediit ; neque vero tunc ignorabat se ad crudelissimum hostem et ad exquisita supplicia proficisci, sed iusiurandum conservandum putavit. Reversum Carthaginienses omni cruciatu necaverunt. Palpebris enim resectis aliquandiu in loco tenebricoso tenuerunt ; deinde — cum sol esset ardentissimus — repente educ-tum intueri caelum coëgerunt. Postremo in arcam ligneam, in qua undique clavi praeacuti eminebant, incluserunt. Ita dum fessum corpus stimulis ferreis confoditur, vigiliis et dolore continuo extinctus est. Hic fuit Atilii Reguli exitus, ipsa quoque vita — *etsi* per maximam gloriam diu *acta* — clarior et illustrior.

26

XIII. QUINTUS FABIVS MAXIMVS

Quintus Fabius iam senex filio suo consuli legatus fuit ; cumque in eius castra veniret, filius obviam patri progressus est ; duodecim

lictiores pro more anteibant. Equo vehebatur senex nec—appropinquante consule—descendit. Iam ex lictoribus undecim verecundia paternae maiestatis taciti praeterierant. Quod cum consul animadvertisset, proximum lictorem iussit inclamare Fabio patri, ut ex equo descenderet. Pater tum desiliens: «Non ego, fili,—inquit—tuum imperium contempsi, sed experiri volui, an scires consulem te agere».

Ad summam senectutem vixit Fabius Maximus, dignus tanto cognomine. Cautior quam promptior habitus est, sed insita eius ingenio prudentia bello, quod tum gerebatur, aptissima erat. Nemini dubium est, quin rem Romanam cunctando restituerit. Nam ut Scipio celeritate sua Carthaginem oppressit, sic Fabius cunctatione id egit, ne Roma opprimi posset.

27

XIV. LUCIUS AEMILIUS PAULUS ET GAIUS
TERENTIUS VARRO

Hannibal in Apuliam pervenerat. Adversus eum Roma profecti sunt duo consules, L. Aemilius Paulus et C. Terentius Varro. Paulo sollers Fabii cunctatio magis placebat; Varro autem ferox et temerarius acriora consilia sequebatur. Ambo consules ad vicum, qui Cannae appellabatur, castra posuerunt. Ibi insitam Varroni temeritatem fortuna aliquo levium procliorum successu aluerat; itaque—invito collega—aciem instruxit, et signum pugnae dedit. Victus caesusque est Romanus exercitus; nusquam graviore vulnere afflicta est respublica. Aemilius Paulus telis obrutus cecidit; quem cum media in pugna oppletum cruore conspexisset quidam tribunus militum: «Cape—inquit—hunc equum, et fuge, Aemili». «Quin tu potius—respondit Paulus—abi, nuntia patribus, ut urbem muniant ac, priusquam hostis victor adveniat, praesidiis firment: tu me patere in hac militum meorum strage expirare». Alter consul cum paucis equitibus Venusiam perfugit.

28

Hannibali victori cum ceteri gratularentur suaderentque, ut quietem et ipse sumeret et fessis militibus daret, unus ex eius prae-

fectis, Maharbal, minime cessandum ratus, Hannibalem hortabatur, ut statim Romam pergeret, die quinto victor in Capitolio epulaturus. Cumque Hannibal illud non probaret, Maharbal: «Vincere scis, Hannibal,—inquit— victoria uti nescis». Mora eius diei satis creditur saluti fuisse urbi et imperio. Dein Hannibal—relicta Roma—in Campaniam devertit, cuius deliciis mox exercitus ardor elanguit.

29

XV. MARCUS CLAUDIUS MARCELLUS

Postea eum Sicilia a Romanis ad Poenos defecisset, Marcellus consul creatus Syracusas—urbem Siciliae nobilissimam—oppugnavit. Diuturna fuit obsidio, neque urbem, nisi post tres annos, cepit Marcellus. Rem confecisset celerius, nisi unus vir ea tempestate Syracusis fuisset. Is erat Archimedes, vir admirabili ingenio praeditus, qui—multis machinis inventis—opera Romanorum brevi disturbabat. Captis Syracusis, Marcellus—eximia viri prudentia delectatus—ut capiti illius parceretur edixit. Archimedes—dum in pulvere quasdam formas describit attentius—patriam suam captam esse non senserat. Miles praedandi causa in domum eius irrupit, et minantis voce quisnam esset eum interrogavit. Archimedes, propter cupiditatem *illud* investigandi, *quod* requirebat, nomen suum non indicavit, sed: «Noli—inquit—, obsecro circulos meos turbare». Quapropter a milite obruncatus est. Eius mortem aegre tulit Marcellus, sepulturaeque curam habuit.

30

XVI. PUBLIUS CORNELIUS SCIPIO AFRICANUS

Profectus igitur in Hispaniam Scipio Carthaginem novam, quo die venit, expugnavit. Eo congestae erant omnes paene Africae et Hispaniae opes, quibus omnibus potitus est Scipio. Inter captivos ad eum adducta est eximiae formae adulta virgo. Sed ubi comperit eam illustri loco inter Celtiberos natam principique eius gentis adulescenti, Allucio nomine, desponsam esse—arcessi-

tis parentibus et sponso — eam reddidit. Parentes virginis, qui ad eam redimendam magnum auri pondus attulerant, Scipionem orabant, ut id a se donum reciperet. Scipio aurum ante pedes poni iussit, vocatoque sponso : «Super dotem — inquit — quam accepturus a socero es, haec tibi a me dotalia dona accedant». Allucius domum reversus grato animo Celtiberos Romanis conciliavit.

31

Deinde Scipio Hasdrubalem victum ex Hispania expulit. Castris hostium potitus, omnem praedam militibus concessit ; captivos Hispanos sine pretio domum dimisit ; Afros vero vendi iussit. Erat inter eos puer adultus, regii generis, forma insigni. Quem percontatus est Scipio quis et cuius esset, et cur id aetatis in castris fuisset. «Numida sum — inquit puer — Massivam populares vocant ; patre amisso apud avum maternum, Numidiae regem, educatus sum. Cum avunculo Masinissa — qui nuper subsidio Carthaginensibus venit — in Hispaniam traieci ; prohibitus propter aetatem a Masinissa, nunquam ante proelium inii. *Eo die quo* pugnatum est cum Romanis — in scio avunculo, clam armis et equo sumpto — in aciem exii ; ibi — prolapso equo — captus sum a Romanis».

Hunc Scipio interrogavit velletne ad avunculum reverti. Id vero se cupere respondit puer, effusus gaudio lacrimis. Tum Scipio anulum aureum equumque ornatum puero donavit datisque equitibus, qui tuto deducerent, dimisit.

32

Cum P. Cornelius Scipio se erga Hispanos clementer gessisset, circumfusa multitudo eum regem omnium consensu appellavit. At Scipio cum silentium fieri per praeconem iussisset : «Nomen imperatoris — inquit — quo me mei milites appellaverunt, mihi maximum est ; regium nomen, *alibi* magnum, *Romae* intolerabile est. *Si id* amplissimum iudicatis, *quod* regale est, vobis licet existimare regalem in me esse animum ; sed oro vos, ut a regis appellatione abstinêatis». Senserunt etiam barbari magnitudinem animi, qua Scipio *id* aspernabatur, *quod* ceteri mortales admirantur, et concupiscunt.

33

Carthaginienses, metu perculti, oratores triginta seniorum principes ad petendam pacem mittunt. Qui, ubi in castra Romana venerunt, veniam civitati petebant non culpam purgantes, sed initium culpae in Hannibalem transferentes. Inde — condicionibus a Scipione latis omnibus acceptis — legati Canthaginienses Romam profecti sunt, ut, *quae* ab illo pacta essent, *ea* patrum ac populū auctoritate confirmarentur.

Ita pace terra marique parta, Scipio — exercitu in naves imposito — Romam revertit. Ad quem advenientem concursus ingens factus est: effusa non ex urbibus *modo sed etiam* ex agris multitudo vias obsidebat. Scipio inter gratulantium plausus triumpho omnium clarissimo urbem est invectus primusque nomine victiae a se gentis est nobilitatus Africanusque appellatus.

34

Hannibal, a Scipione victus suisque invisus, ad Antiochum Syriae regem, confugit eumque hostem Romanis fecit. Missi sunt Roma legati ad Antiochum, in quibus erat Scipio Africanus. Qui, cum Hannibale Ephesi collocutus, ab eo quaesivit, quem fuisse maximum imperatorem crederet. Respondit Hannibal Alexandrum, Macedonum regem, maximum sibi videri, quod parva manu innumerabiles exercitus fudisset. Interroganti deinde, quem secundum poneret: «Pyrrhum — inquit — quod primus castra metari docuit nemoque illo elegantius loca cepit, et praesidia disposuit». Sciscitanti denique, quem tertium duceret, semet ipsum dixit. Tum ridens Scipio: «Quidnam tu diceres — inquit — si me vicisses?». «Me vero — inquit Hannibal — *et* ante Alexandrum *et* ante Pyrrhum *et* ante alios omnes posuissem». Ita — improviso assentationis genere — Scipionem e grege imperatorum, velut inaeestimabilem, secernebat.

35

Cum Scipio Africanus in Literna villa se contineret, complures praedonum duces ad eum videndum forte confluerunt. Scipio eos ad vim faciendam venire ratus, praesidium servorum in tecto col-

locavit aliaque parabat, quae ad eos repellendos erant necessaria. Quod ubi praedones animadverterunt — abiectis armis — ianuae appropinquant nuntiantque se non vitae eius hostes, sed virtutis admiratores venisse, conspectum tanti viri expetentes. Quod postquam audivit Scipio, fores reserari eosque introduci iussit. Illi postes ianuae tamquam religiosissimam aram venerati, cupide Scipionis dextram apprehenderunt ac diu deosculati sunt deinde — positis ante vestibulum donis — laeti domum reverterunt. Paulo post mortuus est Scipio moriensque ab uxore petivit ne corpus suum Romam referretur.

36

XVII. LUCIUS AEMILIUS PAULUS MACEDONICUS

Postquam Perseum consolatus est Aemilius Paulus sermonem ad Romanos circumstantes convertit : «Videtis — inquit — exemplum insigne mutationis rerum humanarum. Vobis haec praecipue dico, iuvenes. Ideo neminem decet in quemquam superbe agere nec praesenti credere fortunae».

Confecto bello, Aemilius Paulus regia nave ingentis magnitudinis — nam secedecim ordines remorum habuisse dicitur — ad urbem est subvectus. Fuit eius triumphus omnium longe magnificentissimus. Completae erant omnes Tiberis ripae obviam effusa multitudo. Populus — extractis per forum tabulatis in modum theatrorum — spectavit in candidis togis. Aperta templa omnia et sertis coronata, ture fumabant. In tres dies distributa est pompa spectaculi. Primus dies vix suffecit transvehendis signis tabulisque ; sequenti die translata sunt arma, galeae, scuta, loricae, pharetrae argentumque signatum. Tertio die, multo mane, ducere agmen coeperunt tubicines, non festos sollemnum pomparum modos, sed bellicum sonantes, quasi in aciem procedendum esset. Deinde agebantur pingues cornibus auratis et vittis redimiti boves centum et viginti. Sequebantur Persei liberi — comitante educatorum et magistrorum turba — qui manus ad spectatores cum lacrimis miserabiliter tendebant, et pueros docebant populi Romani misericordiam suppliciter implorare. Post filios incedebat cum uxore Perseus, stupenti et attonito viro similis. Inde quadringentae coronae aureae

portabantur ab omnibus fere Graeciae civitatibus dono missae. Postremo ipse in curru Paulus vehebatur auro purpuraque fulgens, qui cum dignitate alia corporis tum senecta ipsa magnam maiestatem prae se ferebat. Post currum, inter alios illustres viros, filii duo Aemilii ; deinde equites turmatim et cohortes peditum. Paulo a senatu et populo Romano concessum est, ut ludis circensibus vestem triumphali uteretur eique cognomen Macedonico inditum est.

37

Aemilius Paulus omni Macedonum gaza — quae fuit maxima — potitus *tantam* in aerarium populi Romani pecuniam invexit, ut unius imperatoris praeda finem attulerit tributorum. At hic per alios homines cuncta administravit, nec *quidquam* ex thesauris regis in domum suam intulit *praeter* memoriam nominis sempiternam. Mortuus est *adeo* pauper, ut dos eius uxori non potuerit exsolvi, nisi vendito fundo, quem unum reliquerat. Exsequiae eius non *tam* auro et ebore *quam* omnium benevolentia et studio fuerant insignes. Macedoniae principes — qui tunc Romae erant legationis nomine — umeros suos funebri lecto sponte sua subiecerunt. *Quem* enim in bello ob virtutem timuerant, *eundem* in pace ob iustitiam diligebant.

38

XVIII. PUBLIUS CORNELIUS SCIPIO AEMILIANUS

P. Scipio Aemilianus, Pauli Macedonici filius adoptione Scipionis Africani nepos, a tenera aetate Graecis litteris a Polybio, praestantis ingenii viro, eruditus est. Ex eius doctrina *tantos* fructus tulit, ut non modo aequales suos, *sed etiam* maiores natu omni virtutum genere superaret. Temperantiae et continentiae laudem ante omnia comparare studuit ; quod quidem difficile tunc erat : miro enim impetu ad libidines et epulas iuvenes Romani eo tempore ferebantur. At Scipio contrarium vitae institutum secutus publicam modestiae et continentiae famam est adeptus. Polybium, semper domi militiaeque secum habuit ; semper inter arma ac studia versatus *aut* corpus periculis *aut* animum disciplinis exercuit.

39

Cum duo consules, quorum *alter* inops, *alter* avarus erat, in senatu contenderent, uter in Hispaniam ad bellum gerendum mitteretur ac magna inter patres esset dissensio, rogatus sententiam Scipio Aemilianus: «Neutrum — inquit — mihi mitti placet, quia *alter* nihil habet, *alteri* nihil est satis».

Iudicabat enim et inopiam et avaritiam debere abesse pariter ad rem bene gerendam. Alioquin maxime verendum est, ne publicum munus quaestui habeatur, et praeda communis in privatum imperatoris lucrum convertatur. Ab hac culpa longe alienus fuit Scipio: nam post duos inclitos consulatus et totidem triumphos, officio legationis fungens, septem tantum servos secum duxit. E Carthaginis et Numantiae spoliis comparare plures certe potuerat, sed — Carthagine eversa — nihilo fuit locupletior quam ante. Itaque, cum per populi Romani socios et exteris nationes iter faceret, non mancipia eius, sed victoriae numerabantur, nec *quantum* auri et argenti, sed *quantum* dignitatis atque gloriae secum ferret, aestimabatur.

40

Paulo post Scipio repente in lectulo exanimis est inventus. De tanti viri morte nulla habita est quaestio eiusque corpus velato capite est elatum, ne livor in ore appareret. Metellus Macedonicus, etsi Scipionis inimicus, audita nece, in forum advolvit ibique maesto vultu clamavit: «Concurrite, cives, moenia urbis nostrae eversa sunt: Scipioni vis illata est». Idem Metellus filios suos iussit funebri eius lecto umeros subicere dicens: «Nunquam a vobis id officium maiori viro praestari poterit».

Scipionis patrimonium *tam* exiguum fuit, *ut* triginta duas libras argenti, duas et selibram auri tantum reliquerit.

41

XIX. TIBERIUS ET GAIUS GRACCHI

Tib. Gracchus et C. Gracchus Scipionis Africani ex filia nepotes erant. Horum adolescentia bonis artibus et magna omnium

spe floruit : ad egregiam enim indolem accedebat optima educatio. Exstant Corneliae matris epistolae, quibus apparet eos *non solum* in gremio matris educatos esse, *sed etiam* ab ea sermonis elegantiam hausisse. Maximum matronis ornamentum esse liberos, bene institutos, merito putabat sapientissima illa mulier. Cum Campana matrona, apud illam hospita, ornamenta sua — quae erant illa aetate pretiosissima — ostentaret ei muliebriter, Cornelia sermonem produxit usque eo dum a schola redirent liberi. Quos reversos hospitae exhibens : «En haec — inquit — mea ornamenta». Nihil quidem istis adolescentibus *neque* a natura *neque* a doctrina defuit ; sed ambo rem publicam, quam tueri poterant, impie perturbare maluerunt.

42

Tib. Gracchus, tribunus plebis creatus, a senatu descivit ; populi favorem profusis largitionibus sibi conciliavit ; agros plebi dividebat, civitatem omnibus Italicis dabat ; provincias novis coloniis replebat ; quibus rebus viam sibi ad regnum parare videbatur. Quare cum convocati patres deliberarent, quidnam faciendum esset, statim Tiberius Capitolium petit, manum ad caput referens ; quo signo salutem suam populo commendabat. Hoc nobilitas *ita* accepit, *quasi* diadema posceret. Tum Scipio Nasica, cum esset consobrinus Tib. Gracchi, patriam cognationi praeferens, sublata dextra, proclamavit : «Qui rem publicam salvam esse volunt, me sequantur». Dein Gracchum fugientem persecutus, in eum irruit suaque manu interfecit. Mortui Tiberii corpus in Tiberim proiectum est.

43

C. Gracchum *idem* furor, *qui* fratrem Tiberium, invasit ; *seu* vindicandae fraternae necis, *seu* comparandae regiae potentiae causa, *vix* tribunatum adeptus est, *cum* pessima coepit inire consilia : maximas largitiones fecit ; aerarium effudit ; legem de frumento plebi dividendo tulit. His perniciosis Gracchi consiliis, quanta poterant contentione, obsistebant omnes boni, in quibus maxime Piso, vir consularis. Is, cum multa contra legem frumentariam dixisset, lege tamen lata, ad frumentum cum ceteris accipiendum

venit. Gracchus ubi animadvertit in coetu Pisonem stantem, eum sic compellavit, audiente populo Romano: «Qui tibi constas, Piso, cum *ea* lege frumentum petas, *quam* dissuasisti?». Cui Piso: «Nolim quidem, Gracche,— inquit — mea bona tibi viritim dividere liceat, sed, si facies, partem petam». Quo responso aperte declaravit vir gravis et sapiens lege, quam tulerat Gracchus, patrimonium publicum dissipari.

44

Decretum a senatu latum est, ut videret consul Opimius, ne quid detrimenti res publica caperet; quod, nisi in maximo discrimine, decerni non solebat. C. Gracchus — armata familia — Aventinum occupaverat. Quam ob rem consul — vocato ad arma populo — Gaium aggressus est; qui pulsus, dum a templo Dianae desilit, talum intorsit, et, cum iam a satellitibus Opimii comprehenderetur, iugulum servo praebuit; qui dominum et mox semetipsum super domini corpus interemit. Consul promiserat se pro capite Gracchi aurum repensurum esse. Quare Septimuleius quidam lancea praefixum Gaii caput attulit eique aequale auri pondus persolutum est. Sunt qui tradunt, cerebro exempto illum, infuso plumbo, caput, quo gravius efficeretur, explesse.

45

XX. PUBLIUS RUTILIUS RUFUS

P. Rutilius Rufus, vitae innocentia enituit, et, cum nemo esset in civitate illo integrior nemo sanctior, omni honore dignus est habitus, et consul factus. Cum eum amicus quidam rem iniustam aliquando rogaret, et Rutilius constanter negaret, indignatus amicus: «Quid ergo — inquit — mihi opus est amicitia tua, si quod rogo non facis?». «Immo — respondit Rutilius — quid mihi tua, si tua gratia aliquid inhoneste facturus sim?». Sciebat, quippe vir sanctus, tam contra officium esse amico tribuere, quod aequum non sit, *quam* non tribuere id, quod recte possimus; atque si forte amici a nobis postularent, quae honesta non sunt, religionem et fidem esse amicitiae anteponendam.

46

XXI. GAIUS MARIUS

C. Marius humili loco natus, militiae tirocinium in Hispania, duce Scipione, posuit. Erat imprimis Scipioni carus ob singularem virtutem et impigram ad pericula et labores alacritatem. Quodam die cum forte post cenam Scipio cum amicis colloqueretur, dixit aliquis: «Si quid tibi, Scipio, acciderit eritne rei publicae alter tui similis imperator?». Tum Scipio, percusso leniter Marii umero: «Fortasse hic», inquit. Quo dicto excitatus Marius dignos rebus, quas postea gessit, spiritus sumpsit.

47.

Tunc Romae primum civile bellum ortum est. Cum enim Sulla consul contra Mithridatem, regem Ponti, mitteretur, ei Marius lege — quam Sulpicius tribunus plebis ad populum tulerat — illud imperium eripuit. Qua re commotus Sulla cum exercitu Romanam venit, eam armis occupavit, Sulpicium interfecit Marium fugavit. Marius hostes persequentes fugiens aliquamdiu in palude delituit. Sed paulo post repertus, et, ut erat nudo corpore caenoque oblitus, iniecto in collum loro Minturnas raptus est, et in carcerem coniectus. Missus etiam est ad eum occidendum servus publicus, natione Cimber; quem Marius vultus maiestate deterruit. Cum enim hominem ad se, stricto gladio, venientem vidisset: «Tunc — inquit — Marium audebis occidere?». Ille attonitus ac tremens, abiecto ferro, fugit. Marius postea, ab *iis* ipsis, *qui* prius eum occidere voluerant, e carcere emissus est.

48

Marius, accepta navicula, in Africam traiecit, et in agrum Carthaginiensem pervenit. Ibi cum in locis solitariis sederet, venit ad eum licitor Sextilii ptaetoris, qui hanc provinciam administrabat. Marius ab eo — quem nunquam laeserat — aliquod humanitatis officium exspectabat; at licitor decedere eum provincia iussit, nisi vellet in se animadverti. Torvis oculis eum intuens, Marius nullum dabat responsum. Licitori interroganti iterum eum,

ecquid praetori vellet renuntiari: «Abi — inquit — nuntia te vidisse C. Marium in Carthaginis magnae ruinis sedentem».

Duobus clarissimis exemplis de inconstantia rerum humanarum eum admonebat, cum *et* urbis naximae excidium *et* viri clarissimi casum ob oculos poneret.

49

Erat Mario ingenuarum artium et liberalium studiorum contemptor animus. Cum aedem Honoris se de manubiis hostium facturum vovisset, spreta peregrinorum marmorum nobilitate artificiumque Graecorum peritiam, eam vulgari lapide per artificem Romanum faciendam curavit. Graecas etiam litteras aspernabatur., quod suis doctoribus parum ad virtutem prodesse. At idem fortis et validus et adversus dolorem confirmatus. Cum ei varices in crure searentur, vetuit se alligari. Acrem tamen fuisse doloris morsum ipse ostendit: nam medico, alterum crus postulanti, noluit praebere, quod *maior* esset remedii *quam* morbi dolor.

50

XXII. LUCIUS CORNELLIUS SULLA

Sulla propter motus urbanos cum victore exercitu Romano properavit; *eos, qui* Mario favebant, omnes superavit. Nihil illa victoria fuit crudelius. Sulla, dictator creatus, vel in *eos, qui* se sua sponte dediderant, iussit animadverti. Quattuor milia deditorum inermium civium in circo interfici iussit. Quis autem *illos* potest computare, *quos* in urbe passim, quisquis voluit, occidit, donec admoneret Fufidius quidam, vivere aliquos debere, ut essent, quibus imperaret? Novo et inaudito exemplo tabulam proscriptionis proposuit, qua nomina *eorum, qui* occidendi essent, continebantur; cumque omnium orta esset indignatio postridie plura etiam adiecit nomina. Ingens caesorum fuit multitudo. Saevitiae causam etiam avaritia praebuit, multoque *plures* propter divitias *quam* propter odium victoris necati sunt. Civis quidam innoxius — cui fundus in agro Albano erat — legens proscriptorum nomina, se quoque adscriptum vidit: «Vae inquit — misero mihi;

me fundus Albanus persequitur». Neque longe progressus, a *quodam qui eum agnoverat*, percussus est.

51

Sulla deinde, in villam profectus, rusticari et venando vitam ducere coepit. Ibi morbo pediculari correptus interiit, vir ingentis animi, cupidus voluptatum, sed gloriae cupidior. Litteris Graecis et Latinis eruditus et virorum litteratorum *adeo* amans, *ut* sedulitatem etiam mali cuiusdam poetae aliquo praemio dignam duxerit; nam, cum ille epigramma ipsi obtulisset, praemium Sulla iussit ei statim dari, ea tamen lege, *ne* quid postea scriberet. Ante victoriam laudandus; in *iis* vero, *quae* secuta sunt, nunquam satis vituperandus: urbem enim et Italiam civilis sanguinis fluminibus inundavit. *Non solum* in vivos saeviit *sed ne* mortuis *quidem* pepercit: nam C. Marii — cuius, *etsi* postea inimicus, aliquando tamen quaestor fuerat — erutos cineres in Tiberim proiecit. Quae crudelitate rerum praeclare gestarum gloriam corruptit.

52

XXIII. LUCIUS LICINIUS LUCULLUS

Habebat Lucullus villam prospectu et ambulatione pulcherrimam. Quo cum venisset Pompeius, *id* unum reprehendit, *quod* ea habitatio esset quidem aestate peramoena, sed hieme minus comoda videretur; cui Lucullus: «Putasne — inquit — me minus sapere quam hirundines, quae, adveniente hieme, sedem commutant?». Villarum magnificentiae respondebat epularum sumptus. Cum aliquando modica ei — utpote soli — cena esset apposita, coquum graviter obiurgavit; eique/excusanti ac dicenti se non debuisse lautum parare convivium, quod nemo esset ad cenam invitatus: «Quid ais?» — inquit iratus Lucullus — «an nesciebas Lucillum hodie cenaturum esse apud Lucillum?».

53

XXIV. QUINTUS SERTORIUS

Cum aliquando Sertorii milites pugnam inconsulte flagitarent nec iam eorum impetus posset cohiberi, Sertorius duos in eorum

conspectu equos constituit, praevalidum *alterum*, *alterum* vero infirmissimum ; deinde equi infirmi caudam a robusto iuvene totam simul abrumpi iussit, validi autem equi singulos pilos ab imbecillo sene paulatim avelli. Irritus adulescentis labor risum omnibus movit : senex autem, quamvis tremula manu, *id* perfecit, *quod* imperatum ei erat. Cumque milites non satis intellegerent , quorum ea res spectaret. Sertorius ad eos conversus : «Equi caudae — inquit — similis est hostium exercitus : qui partem aggreditur, facile potest opprimere ; contra nihil proficiet, qui universum conabitur prosternere. Sic Sertorius vafro consilio eos ad suam sententiam perduxit.

54

XXV. GNAEUS POMPEIUS MAGNUS

Transgressus inde in Africam Pompeius Iarbam, Numidiae regem, qui Marii partibus favebat, bello persecutus est. Intra dies quadraginta hostem oppressit, et Agfricam subegit adulescens quattuor et viginti annorum. Tum ei litterae a Sulla redditae sunt, quibus iubebatur exercitum dimittere et cum una legione successorem exspectare. Pompeius, quamquam aegre id tulit, tamen paruit et Romam reversus est. Revertenti incredibilis multitudo obviam ivit ; Sulla quoque eum laetus excepit et Magni cognomine consalutavit. Nihilominus Pompeio triumphum petenti restitit. Neque vero ea re a proposito deterritus est Pompeius aususque dicere plures solem orientem adorare quam occidentem ; quo dicto significabat Sullae potentiam minui, suam vero crescere. Ea voce audita Sulla, iuvenis constantiam admiratus, exclamavit : «Triumphet ! triumphet !».

55

Viris doctis magnum honorem habebat Pompeius. Ex Syria decedens — confecto bello Mithridatico — cum Rhodum venisset, nobilissimum philosophum Posidonium cupiit audire. Sed cum audivisset eum tunc graviter aegrotare, quod vehementer ex podagra laborabat, voluit saltem Pompeius eum visere. Mos erat, ut — quando consul aedes aliquas ingressurus erat — lictor fores virga percuteret, admonens consulem adesse ; at Pompeius vetuit per-

cuti honoris causa fores Posidonii. Quem ut vidit, et salutavit, moleste dixit se ferre, quod eum non posset audire. At ille : «Tu vero — inquit — potes, nec committam, ut dolor corporis efficiat, ut frustra tantus vir ad me veniat». Itaque cubans graviter et copiose disseruit de hoc ipso : *nihil* esse bonum nisi *quod* honestum esset, et *nihil* malum dici posse, *quod* turpe non esset. Cum vero dolores interdum acriter eum pungerent, saepe : «Nihil agis» — inquit — «dolor! quamvis sis molestus, nunquam te esse malum confitebor».

56

XXVI. GAIUS IULIUS CAESAR

Bellis civilibus confectis, Caesar, dictator in perpetuum creatus, insolentius agere coepit ; nam senatum ad se venientem sedens excepit, et quendam ut assurgeret monentem irato vultu respexit. Cum autem M. Antonius, Caesaris in omnibus bellis comes et tunc in consulatu collega, ei, in sella aurea sedenti pro nostris, diadema — insigne regium — imponeret, id *ita* ab eo est repulsum, ut non offensus videretur. Quare coniuratum est in eum a sexaginta et amplius viris, Cassio et Bruto ducibus conspirationis. Cum igitur Caesar idibus Martiis in senatum venisset, eum assidentem coniurati specie officii circumsteterunt illicoque unus ex eis — quasi aliquid rogaturus — propius accessit eique renuenti togam ab utroque umero apprehendit. Deinde Caesarem clamantem : «Ista quidem vis est». P. Casca, unus e praecipuis coniuratis, primus vulnerat paulo infra iugulum: Caesar Cascae brachium arreptum graphio traiecit conatusque prosilire alio vulnere tardatus est. Cum M. Brutum — quem filii loco — habebat in se irruentem vidisset, dixisse fertur : «Tu quoque, fili mi!». Dein, ubi animadvertit undique se strictis pugionibus peti, toga caput obvolvitur atque ita tribus et viginti plagis confossus est.

57

Erat Caesar excelsa statura, nigris vegetisque oculis, capite calvo : quam calvitii deformitatem aegre ferebat, quod obtrectatorum iocis obnoxia esset. Ideo ex omnibus honoribus, sibi a senatu

populoque decretis, non *aliud* recepit aut usurpavit libentius *quam* ius laureae perpetuo gestandae. Vini parcissimum eum fuisse *ne* inimici *quidem* negaverunt. Itaque Cato dicere solebat unum ex omnibus Caesarem ad evertendam rem publicam sobrium accessisse. Armorum et equitandi peritissimus erat ; laboris ultra fidem patiens, in agmine *nonnumquam* equo *saepius* pedibus anteibat, capite detecto, *sive* sol *sive* imber erat. Longissimas vias incredibili celeritate confecit, *ita ut* persaepe nuntios de se praeveniret ; neque eum morabantur flumina, quae *vel* nando *vel* innixus inflatis utribus traiciebat.

58

XXVII. MARCUS PORCIUS CATO UTICENSIS

Insignis et imitatione digna fuit Catonis erga fratrem benevolentia. Cum enim interrogatus esset, quem omnium maxime diligeret, respondit : «Fratrem». Iterum interrogatus, quem secundum maxime diligeret, iterum, «Fratrem» respondit. Quaerenti tertio idem responsum dedit, donec ille a percontando desisteret. Crevit cum aetate ille Catonis in fratrem amor : ab eius latere non discedebat ; ei omnibus in rebus morem gerebat. Annos natus viginti sine fratre nunquam cenaverat, nunquam iter susceperat, nunquam in forum prodierat. Cum frater — qui erat tribunus militum — ad bellum profectus esset, ne eum desereret, voluntaria stipendia fecit. Diversum tamen erat utriusque ingenium : in utroque probi mores, sed Catonis indoles severior erat.

59

Cum Caesar consul legem agrariam rei publicae perniciosam tulisset, Cato solus — ceteris exterritis — huic legi obstitit. Iratus Caesar Catonem extrahi curia et in vincula rapi iussit : at ille nihil de libertate linguae remisit, sed in ipsa ad carcerem via de lege disputabat civesque commonebat, ut talia molientibus adversarentur. Catonem sequebantur maesti patres ; quorum unus obiurgatus a Caesare, quod — nondum misso senatu — discederet : «Malo — inquit — esse cum Catone in carcere, quam tecum in curia». Expectabat Caesar, dum humilibus precibus Cato utere-

tur ; quod ubi frustra a se sperari intellexit, pudore victus, unum e tribunis misit, qui Catonem e carcere emitteret.

60

XXVIII. MARCUS TULLIO CICERO

M. Tullius Cicero, equestri genere, Arpini — quod est Volscorum oppidum — natus est. A patre Romam missus, *eas artes, quibus aetas puerilis ad humanitatem solet informari, tanta cum praeceptorum tum discipulorum admiratione didicit, ut aequales e schola redeuntes, medium, tanquam regem, circumstantes domum deducerent.*

M. Tullius Cicero adulescens eloquentiam et libertatem suam adversus Sullanos ostendit. Chrysogonum quendam, Sullae libertum parricidii accusatum acriter insectatus est, quod, dictatoris potentia fretus, in bona civium invadebat. Qua ex re Sullae invidiam veritus Cicero Athenas petivit, ubi Antiochum philosophum studiose audivit. Inde eloquentiae gratia Rhodum se contulit, ubi Molonem, rhetorem tum disertissimum, magistrum habuit. Qui, cum Ciceronem dicentem audivisset, flevisse dicitur, quod praevideret per hunc Graecos a Romanis ingenii et eloquentiae laude superatum iri. Romam reversus, quaestor in Siciliam missus est. Nullius vero quaestura *aut gratior aut clarior fuit.* Cum in magna annonae difficultate ingentem frumenti vim inde Romam mitteret, Siculos *initio offendit ; postea vero, ubi diligentiam, iustitiam et comitatem eius experti sunt, maiores quaestori suo honores quam ulli unquam praetori detulerunt.* Romam e Sicilia reversus causis agendis *ita floruit, ut inter omnes causarum patronos et esset et haberetur princeps.*

61

M. Antonius — inita cum Octavio societate — Ciceronem iam diu sibi inimicum proscripsit. Qua re audita Cicero transversis itineribus in villam — quae a mari proxime aberat — fugit indeque navem conscendit in Macedoniam transiturus. Cum vero eum identidem in altum provectum venti adversi rettulissent, regressus ad villam : «Moriar» — inquit — «in patria saepe servata». Mox

adventantibus percussoribus, cum servi ad dimicandum fortiter fideliterque parati essent, ipse lecticam — qua vehebatur — deponi iussit, eosque quietos pati, quod sors iniqua cogeret. Prominenti ex lectica et immotam cervicem praebenti caput praecisum est. Manus quoque abscissae sunt; caput relatum est ad Antonium eiusque iussu inter duas manus in rostris positum est. Fulvia Antonii uxor, caput manibus sumpsit, in genua imposuit, extraxitque linguam acu traiecit.

62

XXIX. OCTAVIANUS CAESAR AUGUSTUS

Octavius Iuliae, Caesaris sororis, nepos matrem quadrimus amisit. A maiore avunculo adoptatus, eum in Hispaniam profectum secutus est. Deinde ab eo Apolloniam missus est, ut liberalibus studiis vacaret. Audita avunculi morte, Romam rediit, nomen Caesaris sumpsit collectoque veteranorum exercitu opem Decimo Bruto tulit, qui ab Antonio Mutinae obsidebatur.

Tandem Octavianus — hostibus victis — solus imperio potitus est. Reversus in Italiam Romam triumphans ingressus est. Tum, bellis toto orbe compositis — Iani gemini portas — quae bis tantum antea clausae fuerant — primo sub Numa rege, iterum post primum Punicum bellum, sua manu clausit praebuitque se elementem; multis enim ignovit vel iis, qui saepe graviter eum offenderant. Tunc omnes praeteritorum malorum oblivio cepit. Octaviano maximi honores a senatu delati sunt. Ipse Augustus cognominatus est ei in eius honorem mensis Sextilis eodem nomine appellatus est, quod illo mense bellis civilibus finis esset impositus. Senatus populusque Romanus universus cognomen patris patriae ei tribuerunt. Augustus, gaudio lacrimans, his verbis respondit: «Compos factus sum votorum meorum; neque aliud mihi optandum est quam ut hunc consensum vestrum ad ultimum vitae finem videre possim».

63

Habitavit Augustus in aedibus modicis, neque taxitate neque cultu conspicuis ac per annos amplius quadraginta in eodem

3

cubiculo, hieme et aestate, mansit. Supellex quoque eius vix privatae elegantiae erat. Raro veste *alia* usus est *quam* confecta ab uxore, sorore, filia neptibusque. Altiuscula erant eius calceamenta, quo procerior quam erat videretur. Cibi minimi erat atque vulgaris: secundarium panem et pisciculos minutos et ficus virides maxime appetebat. Idem tamen Romam — quam pro maiestate imperii non satis ornatam invenerat — *adeo* excoluit, *ut* iure gloriaretur maritima se relinquere, quam latericiam accepisset.

Augustus non amplius septem horas dormiebat, ac *ne* eas *quidem* continuas, sed in illo temporis spatio ter aut quater expergecebatur. Si interruptum somnum recuperare non poterat, lectores arcessebat, donec eum resumeret. Cum audisset senatorum quendam, aere alieno oppressum, arte et graviter dormire solitum culcitam eius magno pretio emit. Mirantibus: «Habenda est» — inquit — «ad somnum culcita, in qua homo, qui tantum debebat, dormire potuit».

64

Exercitationes campestris equorum et armorum statim post bella civilia omisit, et ad pilam primo folliculumque transiit; mox animi laxandi causa, *modo* piscabatur hamo, *modo* talis nuci-busque ludebat cum pueris minutis. Alea multum delectabatur; idque ei vitio datum est. Tandem — afflicta valetudine — in Campaniam concessit, ubi — remisso ad otium animo — nullo hilaritatis genere abstinuit. Supremo vitae die — petito speculo — capillum sibi comi 'ussit, et amicos circumstantes percontantus est, num vitae mimum satis commode egisset; adiecit et solitam clausulam: «Edite strepitum, vosque omnes cum gaudio applaudite». Obit Nolae, sextum et septuagesimum annum agens.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΡΩΜΥΛΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΕΜΟΥ

Natu (ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι). Natu maior κατὰ τὴν ἡλικίαν μεγαλύτερος, πρεσβύτερος. Τὸ συγκρ. τίθεται ὅταν πρόκειται περὶ δύο προσώπων ἢ δύο πραγμάτων [ἄλλως τίθεται τὸ ὑπερθετικὸν π.χ. natu maximus ὁ πρεσβύτερος ἐκ πολλῶν]. Pulso (ρ. pello). Pulso fratre ἐνν. suo (ἀφαιρ. ἀπόλ. ἀντιστοιχοῦσα πρὸς γεν. ἀπόλυτον) = ἐκδιωθέντος τοῦ ἀδελφοῦ (του), ἐκβαλὼν, ἀφοῦ ἐξεδίωξε τὸν ἀδελφόν (του). Ἡ ἀφαιρ. ἀπόλυτος παθητικῆς μετοχῆς ἀντικαθιστᾷ συνηθέστερον τὴν ἐλλείπουσαν μετοχὴν τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου τῆς λατινικῆς γλώσσης. Ut... privaret ἴνα... στερήσῃ. Eum αὐτὸν (δηλ. τὸν Νουμίτωρα). Subole (ἀφαιρ.) ἀπογόνων. Haec = Rhea Silvia. Fecit (ρ. facio). Edidit (ρ. edo). Coniecit (ρ. conicio). Alveo δοτ. Impositus (ρ. impono). Abiecit (ρ. abicio). Effusus (ρ. effundo). Relabente (ρ. relabor). Lupa ὑπὸ τοῦ Ἄρεως (Mars) σταλεῖσα. Παράστασις χαλκῆ τῆς λυκαίνης, Ἑτρουσκικῆς τέχνης τοῦ 5ου αἰῶνος (Μουσεῖον Ρώμης), κατέστη αὐτὸ τοῦτο τὸ σύμβολον τῆς Ρώμης. Ὁμοίαι παράδοσις ὑπῆρχε παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς. Accurrit προκμ. Lingua (ἐνν. sua) ἀφαιρ. ὄργαν. διὰ τῆς γλώσσης (της). Ubera (ἐνν. sua). Ἡ ὄνομαστ. ἐνικοῦ uber. Eorum ori admovit = ori (δοτ. τοῦ os, oris στόμα) eorum (infantium). Admovit (ρ. admoveo). Se ἀντικεῖμ. τοῦ gessit (ρ. gero).

Ἄξια συγκρίσεως εἶναι ἡ παράδοσις τῆς νηπιακῆς ἡλικίας τοῦ Ρωμύλου πρὸς τὴν τοῦ Μουσαέως, ἐκτεθέντος εἰς τὸν Νεῖλον καὶ πρὸς τὴν τοῦ Διὸς, ἐκτραφέντος παρὰ τῆς αἰγὸς Ἀμαλθείας.

Φράσεις: Pulso fratre μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ ἀδελφοῦ του. Parvulos alveo impositos abiecit τὰ νεογνά εἰς σκάφην ἐνέβαλε καὶ ἔφριψε. Qui super ripas erat effusus ὅστις εἶχε παρεκβῆ τὸ ρεῖθρον (εἶχεν ὑπερεκχειλίσει). Relabente flumine ὑποχωροῦντος (ἐπανερομένου) τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν κοίτην. Ut fama est κατὰ τὴν παράδοσιν. Matrem se gessit προσηρέθη ὡς μήτηρ (ἐφέρεθη σὰν μητέρα).

2. Ο ΡΩΜΥΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΕΜΟΣ ΠΑΡΑΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΟΙΜΕΝΟΣ ΦΑΥΣΤΤΑΟΥ

Cum... reverteretur ἐπειδὴ ἐπέστρεφε (ρ. revertor). Saepius (συγκρ. τοῦ ἐπιρρ. saepe) πολὺ συχνά. Ἐὰν δὲν δηλώνεται β' ὄρος τῆς συγκρίσεως, τότε μεταφράζεται διὰ τοῦ ἀρκούντως, πολὺ, ὀλίγον καὶ τοῦ θετικοῦ.

Regius = regis (ὄνομ. rex). Rem (αἰτ. τοῦ res) τὸ πρᾶγμα, τὸ γεγονός.

Sustulit (ρ. tollo). Educandos ἐνν. esse: Primo... deinde κατ' ἀρχάς... ἐπειτα. Certaminibus ἀφαιρ. ὄργαν. Vires αἰτ. πληθ. τοῦ vis. Auxerunt (ρ. augeo). Venantes (ρ. venor). Saltus αἰτ. πληθ. A rapina pecorum (ὄνομαστ. pecus, γεν. pecoris). Arcere coeperunt (ρ. coepi) = ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς τῶν προβάτων νὰ ἐμποδίζουν, νὰ ἀποθωοῦν ἤρχισαν. Iis (δοτ.) = Romulo et Remo. A quibus (δηλ. latronibus) ἀφαιρ. ποιητ. αἰτίου = ὑφ' ὧν. Vi ἀφαιρ. ὄργαν. (ὄν. vis). Necessitate ἀφαιρ. τῆς αἰτίας. Compulsus (ρ. compello).

Quis avus (ἐνν. esset), quae mater esset τίς ὁ πάππος (ἦτο) τίς ἡ μήτηρ ἦτο. Τὸ ρῆμα τῆς πλαγίας ἐρωτήσεως (esset) τίθεται πάντοτε καθ' ὑποτακτ.

Armatis pastoribus (πρβλ. ἀρ. 1: pulso fratre). Albam εἰς τὴν Ἄλβαν.

Φράσεις: Pueros dedit Aceae educandos ἔδωκε τὰ παιδιὰ εἰς τὴν Α. πρὸς ἀνατροφὴν. Vi se defendit ἠμύνθη ἐνόπλιως, προσέβαλεν ἀντίστασιν. Necessitate compulsus ἀναγκασθεὶς, ἐξ ἀνάγκης. Armatis pastoribus ἐξοπλίσας τοὺς ποιμένους. Properavit Albam εἰς τὴν Ἄλβαν (ταχέως) ἔσπευσεν.

3. Ο ΡΩΜΥΛΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΕΜΟΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΝΟΥΜΙΤΩΡΟΣ

Eum (δηλ. Remum). A rege ποιητ. αἰτίου = ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ad supplicium πρὸς τιμωρίαν. Considerato vultu (ἐνν. Remi) παρατηρηθείσης τῆς ὄψεως (τοῦ προσώπου), παρατηρήσας τὸ πρόσωπον, τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου (πρβλ. ἀρ. 1: pulso fratre). Agnovit (ρ. agnosco). Oris (γεν. τοῦ os oris). Lineamentis ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι

= κατὰ τὰ χαρακτηριστικὰ (τοῦ προσώπου). Matri = Rheae Silviae. Simillimus ὑπερβ. τοῦ similis. Dum... tenet ἐν ᾧ (χρόνῳ)... ἐκράτει. Τὸ τοιοῦτον dum ἀκολουθεῖται πάντοτε ἀπὸ ἐνεστώτα τῆς ὀριστικῆς καὶ ἂν ἀκόμη τὸ κύριον ρῆμα εἶναι χρόνου παρελθόντος, ὡς ἐνταῦθα. Ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλην. μεταφράζεται ὁ ἐνεστώσ (tenet) διὰ παρατατικοῦ (ἐκράτει). Interfecto (ρ. interficio) φονευθέντος, φονεύσας. Instituit πρkm.

Φράσεις: Amulio interfecto μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀμουλίου. In regnum restituit πάλιν ἐκάθισεν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἀποκατέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν.

4. ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΡΕΜΟΥ (753 π. Χ.)

Iisdem ἀφαιρ. τοῦ idem (ὁ αὐτός). Ubi ὅπου, (ἐν οἷς). Condidierunt (πρkm. τοῦ condo). Ὁ πάππος Νουμίτωρ ἐξ εὐγνωμοσύνης παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς τὸ μέρος τοῦτο τῆς χώρας. Orta est (πρkm. τοῦ orior). Uter daret (ρ. do)... regeret πότερος (ποῖος ἐκ τῶν δύο) θά ἔδιδε... θά διώκει, θά ἐκυβέρνα (πλαγία ἐρώτησις). Adhibuerunt (ρ. adhibeo). Auspicia οἱ Ρωμαῖοι πρὸ πάσης σπουδαίας ἐπιχειρήσεως, ἀφορώσης τὸ δημόσιον καλόν, πρὸς ἐξιχνίασιν τῆς βουλῆς τοῦ θεοῦ, παρετήρουν πρὸς μεσημβρίαν τὰ οὐράνια σημεῖα, τὴν ἀστραπήν, βροντήν, ἢ τὴν πτῆσιν, τὸν κρωγμὸν τῶν πτηνῶν ἢ τὴν ὄρεξιν τῶν ἱερῶν ὀρνίθων. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐκαλεῖτο οἰωνός (auspicium) καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ταύτης οἰωνοσκοπία, οἰωνοσκόπημα (augurium), οἱ δ' ἐπιφορτισμένοι τὴν ἐξήγησιν τούτων ὠνομάζοντο οἰωνοσκόποι (augures). Vultures ἀντικ. τοῦ vidit (πρkm. τοῦ video). Augurio (ἀφαιρ.). Victor (ἐν. factus) νικητὴς γενόμενος, τῷ οἰωνισμῷ, νικήσας (εὐνοηθεὶς ἐκ τῆς οἰωνοσκοπίας). Romam κατηγόρ. εἰς τὸ urbem. Ut... muniret ἕνα ὄχυρόση (περιφρουρήση). Legibus (ἀφαιρ.). Moenibus ἀφαιρ. τοῦ moenia. Ne = ut non. Quis ἀπλοῦς τύπος ἀντὶ aliquis (ὁμοίως τίθεται τὸ quis μετὰ τὸ ne, si, nisi, sive, seu, num καὶ cum). Quod (αἰτ.) = illud autem (vallum) τοῦτο δὲ τὸ χαράκωμα. Invidia (ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου). Adductus = ἐκ φθόνου παρακινήσει. Iratus (ρ. iraseor). Verbis ἀφαιρ. Sic pereat (ὑποτακτ. τοῦ pereo) ὡς ἀπόλοιτο, οὕτως εἶθε νὰ ἀπολεσθῇ (πρβλ. ἀρ. 3). Quicumque (γεν. cuiuscumque) πᾶς

ὅστις, ὅστιςδὴποτε. Ὁ Ρωμύλος προσηνέχθη κακῶς, ἀλλὰ ἐνήργησεν ὡς νομοθέτης, διότι ἡ ἀπειθεία εἰς τοὺς νόμους ἐπιφέρει τὴν διάλυσιν τοῦ Κράτους. Transiliet μέλλ. ὄριστ. Imperio (ἀφαιρ.) εἰς τὸ potitus est (ρ. potior).

Φράσεις: Edixit ne quis vallum transiliret ἀπηγόρευσε νὰ ὑπερπηδῆσῃ τις τὸ χράκωμα. Potitus est imperio ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς, τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, κύριος ἐγένετο τῆς ἀρχῆς (ἐξουσίας).

5. ΑΡΠΑΓΗ ΤΩΝ ΣΑΒΙΝΩΝ

Magis quam μάλλον ἢ. Deerant (πρτ. τοῦ desum). In proximo ἐνν. loco = ἐγγύτατα. Lucus. Τὸ ἄλσος τοῦτο εὐρίσκετο, ὡς ἔλεγον, μεταξὺ τῶν δύο κορυφῶν τοῦ Καπιτωλίου. Asylum κατηγορ. εἰς τὸ hunc (lucum). Τὸ ἄσυλον ἦτο χῶρος ἱερός εἰς ὃν ἰκέται κατέφευγον ἐγγλήματῖαι, δοῦλοι, δραπεταί, καὶ ἐθεωροῦντο ἐκεῖ πλησίον τῶν βωμῶν, ἀσφαλεῖς καὶ ἀπαραβίαστοι. Ὁ Ρωμύλος ἔδωκε τὸ δικαίωμα τοῦ πολίτου εἰς πάντα ὅστις θὰ κατέφευγεν εἰς τὸ ἄσυλον τοῦτο. Eo (ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἐρώτησιν quo? Εἰς ποῖον μέρος;) = εἰς τοῦτο τὸ μέρος, εἰς αὐτὸ τὸ ἄσυλον (= in lucum). Confugit πρμ. τοῦ confugio. Cum vero... non haberent ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶχον. Ipse (δηλ. Romulus). Populusque. Κυρίως οἱ ποιμένες καὶ οἱ λησταί. Uxores αἰτ. Circa gentes περὶ τὰ... ἔθνη. Legatos misit qui... peterent (qui = ut ii) ἵνα οὗτοι ζητήσωσι. Ἀναφορ. τελικὴ πρότασις (διὰ τοῦτο ἐτέθη ὑποτακτ.). Populo δοτ. Additum ἐνν. est (παθῆτ. πρμ. τοῦ addo). Quidni (ἐνν. aiebant ἔλεγον). Feminis quoque (δοτ. χαριστική: καὶ εἰς τὰς γυναῖκας). Aperuistis (ρ. aperio). Foret πρτ. ὑποτ. τοῦ sum (= esset). Ludos πρόκειται περὶ ἀγώνων πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Κόνσου (Consus), ὅστις ἦτο τῶν ἀρχαιοτάτων ἀγροτικῶν θεοτήτων τῆς Ρώμης. Indici (τοῦ indico γ' συζ.) ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ iubet = διατάσσει νὰ ἐξαγγελοῦν. Finitimis (δοτ. χαριστική). Liberis ὄν. liberi. Coniugibus ὄν. coniux θ. Eoque = et eo δηλ. ad hoc ἢ in hoc spectaculum. Ubi... venit (πρμ.) ὅτε ἦλθεν. Conversi... erant (τοῦ ρ. convertor). Signo dato (πρβλ. ἀρ. 1: pulso fratre) δώσας τὸ σημεῖον (ὁ Ρωμύλος). Discurrunt ἐκ διαφόρων μερῶν τρέχουσι.

Φ ρ ά σ ε ι ς : Eo conversi omnium oculi mentesque erant πάντων τὰ ὄμματα καὶ ὁ νοῦς ἦτο ἐστραμμένος εἰς τὸ θέαμα τοῦτο. Signo dato σημείου δοθέντος, ἀπὸ σημείου.

6. ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΑΒΙΝΩΝ ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΗΣ ΤΑΡΡΗΙΑΣ

Haec καθ' ἑλξιν πρὸς τὸ κατηγοροῦμ. causa (ἀντί: hoc fuit causa) = αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ αἰτία (ἀφορμὴ) τοῦ πολέμου (ἀντί: αὐτὸ τὸ γεγονός ἐπῆρξεν ἡ ἀφορμὴ τοῦ πολέμου). Ob virgines raptas (μτχ. τοῦ raptor) διὰ τὰς ἀρπαγείσας παρθένους = ob raptum virginum διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῶν παρθένων. Adversus προθ. μετ' αἰτ. Bellum. Οἱ κάτοικοι τῆς Καπιτίνης (;), τῶν Ἀντεμνῶν (;) τῆς Κρουστομερίας, ὑπερασπιζόντες τοὺς Σαβίνους, ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ τοῦτους ὁ Ρωμύλος ἀλληλοδιαδόχως ἐνίκησε καὶ μόνον οἱ Κυρίται ὑπέβαλον τὴν Ρώμην εἰς κίνδυνον. Romae (δοτ.) cum appropinquarent ὅτε ἐπλησίαζον εἰς τὴν Ρώμην (ἀλλ' ἐνυπάρχει εἰς τὸ cum καὶ ἡ αἰτία). Naeti sunt (πρχμ. τοῦ nanciscor). Aquam sacerorum ἦτο καθιερωμένον εἰς θεότητα τὸ ὕδωρ ἐνίων πηγῶν ὅθεν ἐγένετο χρῆσις κατὰ τὴν τέλει τῶν θυσιῶν. Petitum α' ὑπτιον ρ. peto πρὸς δῆλωσιν τοῦ σκοποῦ = εἶχε καταβῆ, ἵνα ζητήσῃ ἱερὸν ὕδωρ. Descenderat ἐκ τοῦ Καπιτωλίου. Εἶναι ὁ λόφος ἐφ' οὗ εἶχε κτισθῆ τὸ φρούριον καὶ ὁ ναὸς τοῦ Διός. Romanae δοτ. Praeerat προτ. praesum. Muneris (δν. munus) γενικὴ ἀντικειμεν. εἰς τὸ optionem. Petiit (πρχ. τοῦ peto). Quod (ἀντικειμ. τοῦ gerebant). Anulos et armillas. Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν ὅλοι οἱ Σαβίνοι ἔφερον δακτυλίους καὶ περιβραχιόνια. Πάντως βραδύτερον ἦσαν ταῦτα ἐν Ρώμῃ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα ἢ ἀμοιβαί δι' ἀνδρείαν ἐπιδειχθεῖσαν ἐν πολέμῳ. Ὁ γενναῖος Ρωμαῖος Sicinius Dentatus παραδίδουσι ὅτι ἔλαβε καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν στρατείαν 160 τὸν ἀριθμὸν. Postquam... perduxit ἀφοῦ ὠδήγησε. Scutis ἀφαιρ. ὄργαν. Obrui παθητικὸν ἀπαρμφ. τοῦ obruo ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ iussit (ρ. iubeo). Et (ὡς ἐπίρρ.) = etiam ὡσαύτως. In laevis ἐνν. manibi s = ἐν ταῖς ἀριστεραῖς (εἰς τὰς ἀριστερὰς χεῖρας). Proditio. Ἡ πέτ. α, ὀπόθεν κατεκρημνίσθη ἡ Ταρρηία, ἐκλήθη κατὰ τινὰς Πέτρα Ταρρηία (Tar-

peium saxum ἢ Tarpeia rupes). Celeri poena ἀφαιρ. ὄργαν. δηλοῦσα τρόπον.

Φράσεις: Ob virgines raptas διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῶν παρθένων.

7. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΑΒΙΝΩΝ

Processit πρkm. p. procedo. In... loco. Ἡ μεταξὺ τοῦ Καπιτωλίου καὶ τοῦ Παλατίνου λόφου κειμένη μικρὰ πεδιάς. Romanum forum κατ' ἀρχὰς χῶρος ὀρθογώνιος, ἐνθα διεξήγοντο πολιτικά, θρησκευτικά καὶ δικαστικά ὑποθέσεις. Forum δὲ ἀπλῶς δηλοῦ τόπον κινήσεως τοῦ ἐμπορίου. Ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις τὸ Forum Romanum, περιστοιχούμενον ἀπὸ ὠραῖα οἰκοδομήματα, κατέστη ἐν Ρώμῃ τὸ κέντρον τοῦ δημοσίου βίου.

Conseruit πρkm. p. consero. Primo impetu (ἀφαιρ. τοῦ χρόνου) κατὰ τὴν πρώτην ἔφοδον (ἔρωτ. quando? πότε;). Insignis κατηγορ. Nomine ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι, κατὰ τὸ ὄνομα, ὀνομαζόμενος. Cecidit πρkm. p. cado. Cuius οὗ (γεν. τῆς ἀναφ. ἀντων. qui) = eius (ὄνομ. is) autem. Interitu ἀφαιρ. τοῦ ἀναγκ. αἰτίου = ἕνεκα τῆς ἀπωλείας, τοῦ θανάτου. Coeperunt (p. ἔλλειπτ. coepi). Vicimus (πρkm. p. vinco). Longe aliud πολύ, ἕλως διόλου ἄλλο (διαφορετικόν). Esse ὑποκειμ. τοῦ ἀπαρεμφ. τούτου εἶναι τὸ rapere (τὸ ἀρπάζειν τὰς παρθένους, ἢ ἀρπαγὴ τῶν παρθένων) καὶ τὸ pugnare, κατηγορούμενον δὲ τὸ aliud. Iovi dot. ἡθικὴ (ὄν. Iup(p)iter). Ὁ Ρωμύλος δὲν ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσίν του, περιορισθεὶς εἰς τὴν ἕδρυσιν βωμοῦ εἰς τιμὴν τοῦ Iup(p)iter Stator (Ζεὺς Στήσιος, ὁ ἀναχαιτίζων τοὺς φεύγοντας). Ὁ μετέπειτα ναὸς τοῦ Στήσιου Διὸς ἐκτίσθη τῷ 294 π. X. ἐπὶ τῆς βορείου κλιτύος τοῦ Παλατίνου λόφου. Divinitus ἐπίρρ. Restitit (πρkm. p. resisto). Crinibus passis (μτχ. p. pando) ἀφαιρ. ιδιότητος = μὲ λελυμένας τὰς κόμας, λυσίκομοι. Ausae sunt ἐτόλμησαν (ἡμιαποθετικόν p. audeo). Se inferre νὰ παρεμβληθοῦν, νὰ ριφθοῦν εἰς τὸ μέσον. Ἡ παρέμβασις αὕτη τῶν Σαβίνων γυναικῶν εἶναι τὸ θέμα πίνακος τοῦ διασῆμου ζωγράφου Δαβιδ (1799 ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Λούβρου). Volantia μτχ. τοῦ volo (ἀ' συζυγίας). Hinc... hinc ἔνθεν μὲν (ἀφ' ἑνός)... ἔνθεν δὲ (ἀφ' ἑτέρου).

8. ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ALBA OPATIOI ΚΑΙ ΚΟΥΡΙΑΤΙΟΙ

Mortuo (ρ. morior). ἀφαιρ. ἀπόλ. Non solum... sed etiam ὄχι μόνον... ἀλλὰ καί. Proximo (δοτ.) τῷ ἐγγυτάτῳ, τῷ τελευταίῳ δηλ. τῷ Νουμᾶ (ὑπερθ. τοῦ proprior). Romulo (ἀφαιρ.) β' ὄρ. συγκρ. εἰς τὸ ferocior (θετ. ἐπίθ. ferox) = quam Romulus. Eo regnante (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = αὐτοῦ βασιλεύοντος. Exortum est (πρkm. ρ. exorior). Ὁ πόλεμος οὗτος ἐγένεν ἐξ αἰτίας ἀμοιβίων ἐπιδρομῶν. Ducibus (δοτ.)... placuit (ἀπρσο. ρ. placet). Fata = fatum. Utriusque ὄν. uterque ἐκάτερος, καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος χωριστά. Committi (παθ. ἀπρμφ. ὑποκ. τοῦ ἀπρσο. placuit) = τοῖς ἀρχηγοῖς ἐφάνη καλὸν νά... Manibus (δοτ. πληθ.). Apud Romanos... Albanos παρὰ τοῖς Ρωμαίοις... παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς (ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν...). Τὸ apud πάντοτε μὲ ρήματα δηλωτικὰ στάσεως = παρὰ δοτ. Cum iis agunt συνεννοοῦνται, διαπραγματεύονται οἱ βασιλεῖς μετ' αὐτῶν (τῶν Ὀρατίων καὶ Κουριατίων). Ut ἴνα, νά. Pro... patria sua quisque ὑπὲρ τῆς ἐκυτοῦ πατρίδος ἕκαστος. Ferro (ἀφαιρ. ὄργαν.) σιδήρῳ, ὄπλοις, διὰ τῶν ὄπλων (= armis). Ea lege (ἀφαιρ. τροπ.) ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον. Ut ὅπως, ἴνα. Ἡ σύνταξις ut imperium quoque esset ibi, unde (ἀπό ὅπου) esset (θα ἦτο, θα ἴστατο) victoria. Imperium ἡ ἀρχή, δηλ. τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιτάσσειν. Ἡ Ρώμη, ἀποικία τῆς Alba δὲν ἤθελε νά ἀναγνωρίσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς μητροπόλεως. Ἐκ τῆς αἰτίας αὐτῆς ἠγγέρθη πόλεμος. Inter acies (αἰτ. πληθ.) μεταξὺ τῶν παρατεταγμένων ἀντιπάλων στρατῶν. Considerant (ὑπερσ. τοῦ ρ. consido). Exercitus ὄνομ. πληθ. Infestis armis (ἀφ. τροπ.) σύνδεσον μὲ τὸ concurrunt (συγκρούονται). Terni (ἀριθμ. διανεμητικόν) ἀνὰ τρεῖς ἐκατέρωθεν (τρεῖς ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν καὶ τρεῖς ἀπὸ τὴν ἄλλην). Ἐκ τῆς σκηνῆς ταύτης, τοῦ ὄρκου τῶν Ὀρατίων, ἐνεπνεύσθη ὁ περίφημος ζωγράφος Δαβὶδ (ὁ ὄρκος τῶν Ὀρατίων, 1785, Μουσεῖον Λούβρου). Animos τὸ θάρρος. Ut... (inerepuerunt — fulserunt) εὐθὺς ὡς... Primo concursu (πρβλ. ἀρ. 7: primō impetu). Fulserunt (πρkm. ρ. fulgeo). Spectantes (= spectatores) τοὺς (ἐκατέρωθεν) θεωμένους (θεατάς). Perstrinxit (ρ. perstringo). Consertis manibus (ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. consero) = ὅτε ἦλθον εἰς χεῖρας. Duo... alter super alterum δύο... ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ δε. Ceciderunt (πρkm. ρ. cado). Ad casum εἰς τὴν πτώσιν, εἰς τὴν στιγμήν

τῆς πτώσεως. Gaudio (ἀφαιρ. τοῦ ἀναγκ. αἰτίου) = ὑπὸ χαρᾶς, ἔνεκα χαρᾶς. Unum... tres ἕνα... τρεῖς, ἕνα μόνον... τρεῖς. Circumsteterant (πρβλ. ρ. circumsto καὶ ρ. circumstisto). Tribus (δοτ.) impar τρισὶν (ἐν συγκρίσει πρὸς τρεῖς), ἄνισος. Singulos... aggressus necavit ἕνα ἕκαστον (ἀνὰ ἕνα τῶν Κουριατίων) προσβαλὼν ἐφόνευσε. Insequentes (αἰτ.) = τοὺς καταδιώκοντας, ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατεδίωκον (αὐτόν). Manu τῶ ἀγῶνι (ἐνὸς ἀνδρός), ἐνὶ ἀνδρὶ. Parta est παρεσκευάσθη (ρ. pario). Romanis (δοτ. ἠθικὴ). Domum οἶκαδε, εἰς τὴν χώραν του, εἰς τὴν πατρίδα του. Ὁ Φουφήτιος κατὰ τὴν συνθήκην ὑπετάγη εἰς τὸν Τύλλον Ὀστίλιον.

Φράσεις: Mortuo Numa μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νουμά. Eo regnante ὑπὸ τὴν βασιλείαν (σικῆτρον) τούτου. Ducibus placuit οἱ ἀρχηγοὶ ἀπεφάσισαν. Conclamavit gaudio exercitus ὁ στρατὸς ἀνέκραξεν ἐξ ἀγαλλιάσεως.

9. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΟΡΑΤΙΑΣ

Ovantes. Ἐδῶ πρόκειται μόνον περὶ ἐπευφημιῶν καὶ κραυγῶν χαρᾶς τοῦ ρωμ. στρατοῦ. Ἡ ovatio (μικρὸς θρίκιμος) ἐγένετο εἰσερχομένου πεζῆ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὴν Ρώμην τῇ συνοδείᾳ αὐλῶν καὶ ἀνερχομένου ἐπισήμως εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἕνα θυσίαση πρόβατον (ovis, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία ovatio). Gratulantes (ρ. gratulor, ἀποθ.) ἐν. εἰ (τῶ Ὀρατίῳ). Domum οἶκαδε, εἰς τὴν πατρίδα. Princeps χάριν ἐμφάσεως προηγῆθη ἡ λέξις αὕτη: πρῶτος. Ibat (πρτ. τοῦ ἀνωμ. ρ. eo). Prae se (ἀφαιρ.) gerens προβαλλόμενος, κομίζων ὑπερηφάνως. Cui = ei autem τούτῳ δὲ (fratri). Obvia fuit ἤλθεν εἰς προϋπάντησιν, ἀπήνησε. Ἡ συνάντησις ἐγένεν ἐκεῖ, ἔνθα βραδύτερον ἐκτίσθη ἡ Porta Capena, πρὸς Ν. τῆς Ρώμης. Soror virgo ἡ νεαρά (ἡ ἀνύπανδρος) ἀδελφή· αὕτη ἐκαλεῖτο Horatia. Uni ex Curiatiis = uni Curiatorum γεν. διαίρ. Desponsa τοῦ ρ. despondeo. Τὰ σκῦλα ἐφέροντο ἐπὶ κορμοῦ, στηριζομένου ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ νικητοῦ. Cognito μτχ. ἀπόλ. = ἀναγνωρισθείσης τῆς... ἀναγνωρίσασα τὴν... Crines solvere (πρβλ. ἀνωτ. ἀρ. 7: erinibus passis). Animum = iram. Stricto gladio ἀφαιρ. ἀπόλυτος (ρ. stringo) ἀνασπάσας τὸ ξίφος. Abi hinc... ad sponsum (abi προστ. τοῦ ρ. abeo) = ἄπελθε ἐντεῦθεν (ὑπάγε) νὰ εὔρης τὸν

μνηστῆρά σου. Cum immaturo amore μετά τοῦ ἀώρου, ἀκίρου (ἀτόπου) ἔρωτος. Oblita (ρ. obliviscor) λησμονήσασα, ἐπιλήσιμων. Sic pereat ὡς ἀπόλοιτο = οὕτως εἶθε νὰ ἀπολεσθῇ (ὑποτακτ. ἐνεστ. τοῦ ρ. pereō), ἰσοδυναμοῦσα πρὸς εὐκτικήν ἑλληνικήν. Romana Ρωμαία (γυνή).

Ὁ περίφημος ἀγὼν τῶν Ὀρατίων καὶ ὁ ἐπακολουθήσας φόνος τῆς ἀδελφῆς τῶν παρέσχεν εἰς τὸν *Corneille* τὴν ὑπόθεσιν τῆς τραγωδίας *Horace*, ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ κλασικοῦ Γαλλικοῦ Θεάτρου.

Φράσεις: Ovantes ac gratulantes ἐν μέσῳ ἐπευφημιῶν καὶ συγχαρητηρίων. Movit animum προσκάλεσε τὴν ὀργήν.

10. ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Ο ΒΡΟΥΤΟΣ ΚΑΤΑΔΙΚΑΖΕΙ ΕΙΣ ΘΑΝΑΤΟΝ ΤΟΥΣ ΥΙΟΥΣ ΑΥΤΟΥ

Expulsis regibus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ἐκδιωχθέντων τῶν βασιλέων (ρ. expello) δηλ. τοῦ Ταρκυνίου τοῦ Ὑπερφάνου μετά τῆς οἰκογενείας του τῷ 509 π.Χ. Consules ὕπατοι. Οὗτοι ἔλαβον τὰς βασιλικὰς προνομίας. Κατ' ἀρχὰς ἐκλήθησαν δικασταὶ (iudices), βραδύτερον δέ, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δωδεκαδέλτου, ὕπατοι. Ne... fierent ἵνα μὴ γίνωνται. Insolentiores (κατηγορ.) Collatino (δοτ.) sublata est (ρ. tollo) ἀπὸ τοῦ Κολλατίνου ἤρθη. Paulo post ὀλίγον ἔπειτα, μετ' οὐ πολὺ. Populo δοτ. εἰς τὸ ἴνvisum. Ad bona sua repetenda (γερουν. ἔλξις) = ad repetendum bona sua πρὸς ἀπαίτησιν τῶν ἀγαθῶν του (πρὸς τὸ ἀπαίτησαι τὰ...). Romam εἰς τὴν Ρώμην. De restituendis regibus (γερουνδ. ἔλξις) = de restituendo reges περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν βασιλέων. Ipsos... filios αὐτὰ τὰ τέκνα. In societatem consilii εἰς συμμετοχὴν τοῦ σχεδίου. Unus ex servis = unus servorum τῶν δούλων εἷς. Excipit ἤκουσε (ρ. excipio). Detulit (πρκμ. ρ. defero). Coniurati = coniu-ratores. In vincula εἰς τὴν φυλακὴν. Coniecti sunt (ρ. conicio). Damnati ἐνν. sunτ. Missi ρ. mitto. Virgis — securi ἀφαιρ. ὄργαν. Liberi ὄν. οὐσ. = τὰ τέκνα. Modo μόνον. Ut consulem ageret ἵνα ὑποκριθῇ τὸν ὕπατον, ἵνα ἐκτελέσῃ τὸ καθήκον αὐτοῦ ὡς ὕπατος. (Ὁ *Voltaire* ἐποίησεν (1730) ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης τὴν τραγωδίαν. *Brutus*).

Φράσεις: Expulsis regibus μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν βασιλέων... In societatem consilii assumunt καθιστῶσιν (αὐτοὺς) κοινωνοὺς τοῦ σχεδίου τῶν.

11. ΗΡΩΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΡΑΤΙΟΥ ΚΟΚΑΙΤΟΣ

Ad restituendos Tarquinius (γερουνδ. ἔλιξι = ad restituendum Tarquinius) πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν Ταρκυνίων. Romam εἰς τὴν Ρώμην. Venit (πρην.). Primo impetu (ἀφαιρ. χρον.). Non unquam = nunquam. Alias ἐπίρρ. Ante ἐπίρρ. Invasit Romanos κατέλαβε τοὺς Ρωμαίους, ἐπέδραμεν ἐπὶ τοὺς Ρωμαίους (ρ. invado). Adeo valida οὕτως ἰσχυρά. Res Clusina ἡ Κλουσίνη πόλις, τὸ Κλουσίον (Clusium), τὰ τοῦ Κλουσίου. In urbem demigrant οἱ Ρωμαῖοι ἡσυχολοῦντο κυρίως εἰς πολέμους καὶ εἰς τὴν γεωργίαν. Ἡ αἰφνίδιος εἰσβολὴ τοῦ Πορσίνου εὗρεν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐκτὸς τῆς πόλεως. Praesidiis ἀφαιρ. ὄργαν. Alia... alia ἄλλο μὲν... ἄλλο δὲ (μέρος). Muris (ἐν. obiectis) ἀφαιρ. ἀπόλ. δηλοῦσα τὸ αἷτιον = ἔνεκα τῶν (προβεβλημένων) τειχῶν. Tiberi obiecto (ρ. obicio) ἀφαιρ. ἀπόλ. = ἔνεκα τοῦ (ἔμπροσθεν ρέοντος) προβεβλημένου Τιβέρεως. Tuta (ἐνν. ab hostibus) ἀσφαλής, ἀπρόσβλητος. Ἡ μτχ. τοῦ ἀποθετικοῦ ρ. tueor ἔχει ἔδω παθητ. σημασίαν. Pons sublicius γέφυρα, ἧς τὸ ξύλινον σανίδωμα ἐτοπθετεῖτο ἐπὶ τῶν καταπήγων (sublica καταπήξ, πάσσαλος), δηλ. ἐπὶ πασσάλων ἐκ κορμῶν δένδρων ἐμπεπηγμένων ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ. Τοιαύτη γέφυρα, *Ἑυλίμη* λεγόμενη, εἶχε κατασκευασθῆ κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἄγκου Μαρκίου καὶ συνέδεε τὸν Ἰαννίκολον λόφον μὲ τὴν Ρώμην. Iter paene dedit (= iter dedisset) σχεδὸν ἔδωκε, σχεδὸν παρέσχε δίοδον (καὶ revera dedisset = καὶ πράγματι θὰ ἔδιδε τότε). Nisi fuisset ἂν μὴ ὑπῆρχεν, ἂν μὴ εὕρισκετο. Coeles γεν. Coelitis = κατὰ λέξιν: μονόφθαλμος. Cognomine (ἀφαιρ. τῆς ιδιότητ.). Quod διότι. Amiserat (ρ. amitto). Extrema (ἀφαιρ.). Τὸ ἔσχατον μέρος τῆς γεφύρας, δηλ. τὸ πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν. Donec — interrumperetur (χρον. τελικὴ πρότασις) ἕως ὅτου (τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς γεφύρας) λυθῆ, ἀποζευχθῆ. A tergo ἐκ τῶν νότων (τοῦ Ὁρατίου). Audacia sua (ἀφαιρ. ὄργαν.). Ponte reseisso (ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. reseindo = ἀφοῦ ἡ γέφυρα ἀπεκόπη, τῆς γεφύρας ἀποκοπήσης). Obstupescit, desiluit ὑποκ. Horatius. Armatus

ἐνοπλος. Ad suos ἐνν. cives (συμπολίτας). Grata (κατηγγ. = εὐγνώμων). Civitas τὸ σύνολον τῶν πολιτῶν, ἡ πόλις. In comitio ἐν τῷ κοιμητήριῳ (δηλ. ἐκεῖ ὅπου συνήρχετο ἡ παλαισιτάτη κατὰ φράτρας ἐκκλησία). Virtutem ἀρετὴν (πολεμικὴν), ἀνδρείαν. Posita est (ρ. pono). Agri γεν. τοῦ ὅλου εἰς τὸ tantum = τοσοῦτον ἀγροῦ, τοσοῦτος ἀγρός. Publice δημοσίᾳ, δημοσίᾳ ἐγκρίσει, ἐπισήμως. Quantum ὅσον. Uno die ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ.

Φράσεις: Muris et Tiberi obiecto tuta ἀπρόσβλητος ἕνεκα τεχνικῶν καὶ φυσικῶν ὕψωμάτων.

12. ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΚΙΟΥ ΣΚΑΙΟΛΑ

Cum... obsideret ὅτε ἐπολιόρκει (ρ. obsideo). Romanae constantiae γεν. ιδιοστ. εἰς τὸ vir. Senatam adiit (ρ. adeo) εἰς τὴν Σύγκλητον προσῆλθε. Veniam transfugiendi ἄδειαν τοῦ αὐτομολῆσαι. Accepta potestate (ἀφαίρ. ἀπόλ.) = δεκτῆς γενομένης τῆς ἀδείας, λαβῶν τὴν ἄδειαν (potestas = venia). Ibi = in castris. Prope tribunal πλησίον, ἐγγὺς τοῦ Βήματος. Τὸ Βῆμα ἦτο μικρὸν ἐκ χώματος καὶ πύλας ὕψωμα, ἐφ' οὗ ἐδίκαζεν ἡ ἐδημηγόρει πρὸς τοὺς στρατιώτας. Regium = regis. Constitit (ρ. consisto). Forte ἐπίρρ. Dabatur (ρ. do). Militibus δοτ. Ad latus παρὰ τὸ πλευρόν. Pari ornatu (ἀφαίρ. ιδιοστ. ἢ ὄνομ. par ornatus = μετὰ (ἴσης) ὁμοίως στολῆς (ἐνδυμασίας), κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνδεδυμένος) Similitudine (ἀφαίρ. αἰτίου) ἕνεκα τῆς... Deceptus (ρ. decipio). Pro rege ἀντὶ τοῦ βασιλέως. Sica (ἀφαίρ. ὄργαν.) Quo facto (ἀφαίρ. ἀπόλ.) οὗ γενομένου, τούτου δὲ γενομένου. Comprehensus (ρ. comprehendo). In conspectu regis ἐνώπιον τοῦ βασιλέως In foculum ἐπὶ πυρᾶς, ἐπὶ ἐσχάρας. Accenso μτγ. ἀναφορ. (ρ. accendo). Ad sacrificium πρὸς θυσίαν, χάριν θυσίας. Quod pecasset (= peccavisset) διότι (ὡς ἔλεγεν ὁ Mucius) ἡ χεὶρ αὐτοῦ εἶχε σφαλῆ (εἶχε κάμει λάθος). Attonitus (ρ. attono). Miraculo (ἀφαίρ. αἰτίας) ἕνεκα τοῦ καταπληκτικοῦ θαύματος. Ab altaribus ἀπὸ τοῦ βωμοῦ (ὄνομ. πληθ. altaria, ὁ βωμός). Quasi... remunerans ὥσει ἀνταμειβῶν (εὐχαριστῶν διὰ...). Aperte dixit καθαρὰ ἐδήλωσε. Similes ἑαυτοῦ ὁμοίους. Adversus πρόθ. Coniurasse = coniuravisse. Qua re (ἀφαίρ. αἰτίας) ἐξ ἧς (δηλώ-

σεως). Prata αἰτ. πληθ. Dono δοτ. τοῦ σκοποῦ, ὡς δῶρον (κατηγορ.). Scaevola κατὰ λέξιν (ἐκ τοῦ scaevus = σκαῖος τ.ἔ. ἀριστερός καὶ vola τὸ κοῖλον τῆς χειρός, ἡ χεῖρ) = σκαϊόχειρ, ἀριστερόχειρ. Tantum μόνον. Sinistra manu ἀντικεῖμ. τοῦ utebatur (ρ. utor). Honoris gratia τιμῆς ἔνεκα. Τὸ gratia, καθὼς καὶ τὸ causa, πάντοτε ἐπιτάσσεται.

Φ ρ ἄ σ ε ι ς : Necem regis repromittens ὑπισχνούμενος εἰς ἀντάλλαγμα τὸν φόνον τοῦ βασιλέως. Iuvenem amoveri iussit διέταξε τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ νέου.

13. ΑΠΟΛΟΓΟΣ Ἡ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΤΟΜΑΧΟΥ (494—459 π. Χ.)

Inter patres μεταξὺ τῶν πατρικίων, τῶν εὐγενῶν. Cum secessisset (ρ. secedo) ἀφοῦ ἀπεχώρησαν. Quod . . . premeretur διότι (ὡς ἐφρῶνει) ἐπιέζετο (πρβλ. ἀρ. 12 : quod peccasset). A senatu atque consulibus ἀφαιρ. ποιητ. αἰτίου = ὑπὸ τῆς . . . Tributo ac militia (ἀφαιρ. αἰτ.) = ἐξ αἰτίας τῆς συνεισφορᾶς, (ἐξ αἰτίας τῶν φόρων) καὶ τῆς στρατείας. Plebem = plebeios. Miserunt . . . qui (= ut is ἵνα αὐτός) reconciliaret ἀναφορικῇ τελικῇ πρότασις. Ἡ Ρώμη ἄνευ τῶν πληβείων δὲν ἠδύνατο νὰ ζήσῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ γειτνιασμὸς αὐτῶν θὰ προσκάλει σοβαρὸν κίνδυνον. Eam = plebem. Ubi σύνδ. χρόν. = ὡς. Hoc (= hanc fabulam) τοῦτο (τὸν μῦθον αὐτόν). Καὶ ὁ La Fontaine παρέλαβε τὸν μῦθον τοῦτον les membres et l'estomac. Narasse = naravisse. Fertur = dicitur ὑποκ. Menenius. Inquit = εἶπε (ρ. ἔλλειπτ. inquam). Humani artus (ὄνομ. πληθ.) τὰ ἀνθρώπινα μέλη, τὰ μέλη τοῦ ἀνθρώπου. Cum cernebant ἐπειδὴ ἐβλεπον, βλέποντα (ρ. cerno). Otiosum (κατηγορ.). Ab eo (= ventre) — discordarunt = discordaverunt. Conspirarunt = conspiraverunt. Ne ἵνα μὴ, νὰ μὴ (= ut non). Ferrent παρέχουσι, δίδουσιν (ὑποκ. manus αἱ χεῖρες). Neve (= et ne) aut (= neve) μηδέ. Os (γεν. oris ὑποκ. τοῦ acciperet). Datum δοθεῖσαν, διδομένην (ἐνν. cibum). Dum . . . volunt ἐνῶ ἤθελον, θέλοντα. Ipsi (= δηλ. artus αὐτὰ τὰ ἴδια μέλη). Defecerunt ἐξησθῆνησαν (= debilitati sunt ἐξητλήθησαν), Venit (πρκμ.). Tum demum τότε τέλος. Haud segne (λιτότης) ὄχι νωθρά, ὄχι ἀργή. Eumque (δηλ. ventrem) . . . distribuere

καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ κοιλία (στόμαχος)... διεμεύραζε. Per ανά, εἰς... Ἡ πρόθ. δηλοῦ κατανομήν. Acceptos cibos τὰς τροφὰς ἅς ἐλάμβανεν, (ἅς ἐδέχετο). Cum eo = cum ventre. In gratiam εἰς φιλίαν. Redierunt (ρ. redeo). Αὐτὴ παραβάλλεται πρὸς τὸ venter καὶ ὁ populus πρὸς τὸ humani artus. Discordia — concordia (ἀφαιρ. τοῦ χιτίου).

Fabula (ἀφαιρ. ὄργαν.). Flexit (ρ. flecto). Regressa est (ρ. ἀποθ. regredior). Tribunos τοὺς δημάρχους. Οὗτοι ἐκλεγόμενοι ἐκ τῆς τάξεως τῶν πληβείων ἦσαν κατ' ἀρχὰς δύο, βραδύτερον πέντε καὶ τέλος δέκα. Ἐπροστάτεον τὴν πληθύν, ματαιώνοντες μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ veto (= ἐνίσταμαι, ἐναντιοῦμαι) τὰς κατ' αὐτοὺς ἀσυμφόρους ἀποφάσεις τῆς Συγκλήτου καὶ τῶν ἀνωτέρων ἀρχόντων. Paulo post ὀλίγον ἔπειτα. Τὸ post ἐνταῦθα εἶναι ἐπίρρημα. Mortuus est (ρ. morior). Qui = ut ii ἴνα οὗτοι (πρβλ. ἀρ. 13: miserunt qui). Omni vita (ἀφαιρ.) καθ' ὄλον τὸ βίον. Patribus δοτ. εἰς τὸ carus. Pariter... ae ὁμοίως... καί. In tanta... ut ἐν τοσαύτῃ (τόσον μεγάλη)... ὥστε. Collatis (ρ. confero). Collatis quadrantibus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) συλλεγέντων κοδραντῶν, συλλέξας νομισμάτια (κέρματα χαλκῆ μικρᾶς ἀξίας) ἐκ συνεισφορᾶς (καθὼς ἐνίστε γίνεται καὶ σήμερον). Sepeliverit-dederit ἐδῶ τὸ συμπερασμ. ut συνετάχθη μὲ παρακίμ. ὑποτακτ. (ἀντι παρατ.), διότι δηλοῦται γεγονός. Ὁ προκμ. μεταφράζεται δι' ἀορίστου τῆς ἑλλην. γλώσσης = ὥστε ἔθαψεν... ἔδωκε. Locum sepulcro ἐνν. eius (δοτ. τοῦ σκοποῦ) τόπον διὰ τὸν τάφον, διὰ τὴν ταφήν (αὐτοῦ ἔδωκε). Publice δημοσίᾳ δαπάνῃ. Multo (ἀφαιρ.) magis (potest) πολλῶ μᾶλλον, πολὺ περισσότερον (δύναται). Quam non sit necessaria (πλαγίαν* ἐρώτ.) = (νὰ διδάξῃ) πόσον δὲν εἶναι ἀναγκαία (τὸ necessaria εἶναι κατηγορούμενον). Cupienti... laudem τῶ ἐπιθυμοῦντι ἔπαινον. Nimis anxia comparatio (ὑποκίμ. = ὁ περιφρόντιστος πορισμός, ἡ ὑπερβολικὴ ἐπιζήτησις πλούτου, ἡ περιφρόντις πλουτοθηρεία* comparatio κυρίως εἶναι ἡ παρασκευή). Divitiarum (γεν. ἀντικειμενική).

Φράσεις: Nihil aliud quam hoc narasse fertur λέγεται ὅτι περιωρίσθη εἰς τὸν ἐξῆς μόνον μῦθον.

14. ΠΑΝΙΚΟΣ ΕΝ ΤΗ ΡΩΜΗ ΚΑΙ Ο ΚΙΓΚΙΝΝΑΤΟΣ

(458 π. X.)

Eius = Minucii. Circumsessos (περι)κυκλωθέντας (ρ. circum-sedeo). Ubi (εὐθύς) ὧς. Nuntiatum est ὑπὸ πέντε ἱππέων. Romam εἰς τὴν Ρώμην. Pavor... trepidatio fuit. Ἦτο πρόσφατος ἀκόμη ἡ ἀνάμνησις τῆς καταλήψεως τοῦ Καπιτωλίου ὑπὸ τῶν Σαμνιτῶν (460 π. X.). Quanta (ἐνν. fuisset θὰ ὑπῆρχε). Obsiderent (ρ. obsideo). Cum... videretur ἐπειδὴ ἐφαίνετο. In altero (ἐπίθ.) consule. Ὁ ἕτερος ὑπάτος (Nautius) ἦτο ἀπησχολημένος ἐναντίον τῶν Σαβίνων. Praesidii γεν. διαίρ. εἰς τὸ parum = ὀλίγον βοήθειας, μικρὰ ἀσφάλεια. Dico ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. placuit. Placuit. (ἐνν. senatui) ἔδοξε (τῇ Συγκλήτῳ), ἐφάνη καλόν, ἀπεφασίσθη. Dictatorem. Ὁ δικτάτωρ ἀνηγορεύετο δι' ἑξ ἑξ μόνον μῆρας ὑπὸ τῶν ὑπάτων εἰς λίαν κρίσιμους καιροὺς μετὰ γνώμην τῆς Συγκλήτου. Ὅταν ἡ κρίσις παρήρχετο ὁ δικτάτωρ ὄφειλε νὰ καταθέτῃ τὴν ἀρχὴν, ἀν δὲ ὁ κίνδυνος ἐξηκολούθει ἀνεκηρύσσετο ἄλλος. Ut συνδ. τελ. Afflictam (ρ. affligor). Omnium (γεν. ὑποκειμ.). Omnium consensu παμφηφεῖ. Unica spes (παράθεσις εἰς τὸ ille). Trans Tiberim ἀπέναντι δηλ. τοῦ Πεδίου τοῦ Ἄρεως, μεταξὺ Τιβέρεως καὶ τοῦ Ἰανικόλου λόφου. Quattuor iugerum (γεν. ἰδιότ. εἰς τὸ agrum). Missi (ρ. mittor). Nudum (κατηγ.) γυμνόν, ἦτοι φοροῦντα μόνον χιτῶνα (tunica) χωρὶς τὴν τήβεννον (toga), ὧς θὰ ἐλέγομεν σήμερον: ἀνασκουμπωμένοι, μὲ τὰ μπράτσια ἔξω. Salute data reddita (ἀφαιρετικαὶ ἀπόλ.). Proferre φέρω, κομίζω ἔξω (ρ. profero). Ut, συνδ. τελ. Senatus γεν. πτώσ. Togatus (κατηγορ.).

Φράσεις: Salute data redditaque μετ' ἀνταλλαγὴν χαιρετισμοῦ.

15. ΑΠΟ ΤΟΥ ΑΠΟΤΡΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΚΤΑΤΩΡΕΙΑΝ

Postquam... processit ἀφοῦ... προεχώρησε (ρ. procedo). Abs-terso (ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. abstergeo). Indutus toga (ἀφαιρ. ὄργαν.) ἐνδεδυμένος, περιβεβλημένος τὴν τήβεννον. Dictatorem (κατηγ.). Gratulantes ἀποθ. gratulor. Quantus sit (πλαγία ἐρώτησις, ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ exponunt = πόσον μέγας (φόβος) ὑπάρχει. Romam venit (πρην.)

Ἐπέβη λέμβου ἰδιαιτέρας. Antecedentibus licitoribus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) προπορευομένων, ἡγουμένων ραβδούχων. Εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ Τιβέρεως ὑπεδέχθησαν αὐτὸν οἱ πλεῖστοι τῶν Συγκλητικῶν καὶ τὰ τρία τέκνα του. Οἱ licitores οὗτοι ἦσαν δημόσιοι ὑπηρέται τῶν ἀρχόντων (δικτάτωρος, ὑπάτου, στρατηγοῦ). Ὁ στρατηγὸς εἶχεν 6, ὁ ὑπάτος 12 καὶ ὁ δικτάτωρ 24 ραβδούχους. Domum εἰς τὸν ἐν Ρώμῃ οἶκόν του. Deductus (ρ. deducor). Caesis hostibus ἀφαιρ. ἀπόλ. (ρ. caedo). Οἱ Aequi νικηθέντες παρεδόθησαν καὶ ὑπὸ ζυγὸν ἤχθησαν. Triumphans ἐνν. de Aequis. Urbem ingressus est = in urbem ingressus est (ρ. ingredior). Dictatura (ἀφαιρ. εἰς τὸ abdicavit). In sex menses δι' ἕξ μῆνας. Acceperat (ρ. accipio).

Φράσεις: Triumphans ἐν θριάμβῳ. Dictatura se abdicavit κατέθεσε τὴν δικτατορείαν, παρητήθη τοῦ ἀξιώματος τοῦ δικτάτωρος.

16. ΑΠΙΣΤΙΑ ΚΑΙ ΠΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΦΑΛΕΡΙΩΝ

Cum... obsideret (ρ. obsideo). Camillus. Ὁ Κάμιλλος θεωρεῖται μία τῶν ἰσχυροτέρων ρωμαϊκῶν προσωπικοτήτων τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος. Falerios κατὰ παράθεσιν εἰς τὸ urbem = τὴν πόλιν Φαλερίους ἢ Φαλέριον. Ludi τοῦ (μικροῦ) σχολείου. Plurimos et nobilissimos ἱκανὸν ἀριθμὸν παιδίων τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν. Inde = huius civitatis. Ambulandi gratia χάριν περιπάτου. Eductos... perduxit ἐξήγαγε (τῆς πόλεως) καὶ ὠδήγησε. Quibus traditis (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ὄν παραδοθέντων. Non erat dubium quin... δὲν ἦτο ἀμφίβολον, δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία, ὅτι... Se... dedituri essent ἑαυτοὺς ἤθελον παραδώσει (ρ. dedo). Deposito bello ἀφαιρ. ἀπόλ. (ρ. depono). De testatus μετ' ἀποτροπιασμοῦ ἀποκρούσας, βδελυχθείς. Ad similem = ad hominem similem tui (γεν. τῆς ἀντ. tu). Et = etiam. iura (ὄνομ. ἐν. ius) Δίκαια. Ἡ λέξις αὕτη μαρτυρεῖ συνείδησιν. Αἱ ὑποχρεώσεις τῶν ἐμπολέμων εἶναι σήμερον ἀντικείμενον διεθνῶν συμβάσεων. Adversus eam aetatem ἐναντίον αὐτῆς τῆς ἡλικίας, δηλ. ἐναντίον παιδίων αὐτῆς τῆς ἡλικίας. Cui (ἐνν. aetati) ἦς (ἡλικίας).

Parcimus φειδόμεθα. Etiam ἀκόμη καί. In captis urbibus ἐν ταῖς κυριευθείσαις πόλεσι. Adversus armatos ἐνν. viros. Post tergum = post terga. Manibus alligatis (ἀφαιρ. ἀπόλ.) δεθεισῶν τῶν χειρῶν, δέσας τὰς χεῖρας. Eum reducendum pueris (δοτ.) tradidit παρέδωκεν αὐτὸν εἰς τοὺς μαθητὰς ἵνα ὀδηγήσωσιν ὀπίσω (= ut reducere-tur). Tò reducendum (re — ὀπίσω), τιθέμενον μὲ τὸ tradidit, δηλοῦσ σκοπὸν. Beneficio... armis (ἀφαιρ. ὄργαν.). Victi (ρ. vinco). Portas τὰς πύλας (ianua = θύρα ἐξωτερικῆς οἰκίας, fores = θύρα ἔχουσα δύο φύλλα (= valvae), porta = πύλη πόλεως, φρουρίου, στρατοπέδου κλπ.). Romanis. Τὸν Κάμιλλον ἐπισήμως ἠὲ χαρίστησαν οἱ Φαλίσκοι καὶ συνεχάρη ἡ πατρίς του, διότι ἀπεδοκίμασε τὴν ἐγκληματικὴν διαγωγὴν τοῦ διδασκάλου. Aperuerunt (ρ. aperio).

Φράσεις: Manibus post tergum alligatis τὰς χεῖρας ὀπισθεν δεδεμένος, ὀπισθόδετος.

17. ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΓΑΛΑΤΩΝ

In = erga. Exsilio multatus ἐξορία ζημιωθείς, εἰς ἐξορίαν καταδικασθείς (διὰ τοῦ δημάρχου Λευκίου Ἀπουληίου). Quod... divisisset διότι, ὡς ἔλεγον, εἶχε διανείμει. Ardeam εἰς Ἀρδέαν. Concessit (ρ. concedo). Urbe = ex urbe. A diis παρὰ τῶν θεῶν. Ut... facerent ὅπως (οἱ θεοὶ) κάμωσι. Desiderium ἀντικ. Sui (γεν. ἀντικ. εἰς τὸ desiderium) = ἑαυτοῦ. Civitati δοτ. ἀντιχαριστική. Si... fieret ἐὰν ἐγένετο. Sibi noxio ἑαυτῷ, κατ' αὐτοῦ ἀθῶν. Ἀντιθέτως, ὅμως, ὁ δίκαιος Ἀριστείδης ἠὲ χήθη «μηδένα καιρὸν Ἀθηναίους καταλαβεῖν, ὃς ἀναγκάσει τὸν δῆμον Ἀριστείδου μνησθῆναι». Multo πολλῷ, πολὺ (ὄχι multum πρὸ τοῦ postea). Ad urbem Romam πλησίον (= ad) τῆς Ρώμης, πρὸ τῶν τειχῶν τῆς Ρώμης. Nuntiatum est (ἀπροσώπως), ἀγγελία ἐγένετο, ἀνήγγειλαν. Hostes (αἰτ. πληθ.). Manlius τὸ πλήρες ὄνομα M. Manlius Vulso, ὁ ἐπικληθείς Capitolinus (ὡς σωτὴρ τοῦ Καπιτωλίου τῷ 387 π.Χ.). Cum non posset ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο. Fugit (πρkm.). Seniores οἱ γεροντότεροι (ἀντίθεσις εἰς τὸ iuventute). Domos ἐνν. suas = εἰς τὰς οἰκίας των. Regressi sunt (ρ. regredior). Insignibus ἀφαιρ. ὄργαν. εἰς τὸ ornati (ὄνομ. ἐν. insigne) ἐφόρουν δηλ. τὴν περιπόρφυρον τήβεννον (toga praetexta) καὶ ὅσοι ἐξ

αὐτῶν εἶχον θριαμβεύσει τὴν ποικίλην καὶ χρυσόσημον τήβεννον (toga picta) καὶ τὸν θριαμβικὸν χιτῶνα (tunica palmata). Aetate (ἀφαιρ. αἰτίας). Aetate confecti (ρ. conficio) = ὑπὸ τοῦ γήρατος καταπεποιημένοι. Manserunt (ρ. maneo). Donec... ausus est ἕως ἔτου, μέχρις ἔτου... ἐτόλμησε (ρ. audeo ἤμιασθ.). Gallus quidam Γαλάτης τις (quidam ἔχι aliquis, διότι παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ὡς γνωστός ἀλλὰ μὴ κατονομαζόμενος· πρβλ. καὶ ἀνωτέρω senatores quidam). Scipione eburneo (ἀφαιρετικὴ ὀργανικὴ). Τὸ ἐλεφάντινον σκῆπτρον ἦτο ἐκ τῶν διακριτικῶν συμβόλων (insigne) τῶν ὑπάτων καὶ τῶν θριαμβεύοντων, ἀλλὰ καὶ γενικῶς ἦτο σημεῖον τῆς ἐξουσίας. Οὕτως εἶχον σκῆπτρον οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀσσυρίας, ὁ Δαβίδ, οἱ Λακεδαιμόνιοι στρατηγοὶ εἶχον σκυτάλην, ὁ Ἀχιλλεὺς ὠρίσθη διὰ τοῦ σκῆπτρου του καὶ ὁ Ἑρμῆς ἔφερε τὸ κηρύκειον, ὅλοι δὲ οἱ βασιλεῖς σκῆπτρον. Καὶ σήμερον οἱ Ἀρχιερεῖς φέρουσι τὴν ποιμαντ(ορ)ικὴν ράβδον (πατερίτσαν) καὶ οἱ στρατάρχαι τὴν στραταρχικὴν ράβδον. Percussit (ρ. percutio). Ab eare = ab eo ἐκ τούτου, ἐκ τῆς ἀφορμῆς ταύτης. Ortum est (ρ. orior). Sedibus eburneis (δοτ.) = in sedibus eburneis. Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους δικαίωμα νὰ κάθηνται ἐπὶ ἐλεφάντινου δίφρου (sella curulis) εἶχον οἱ δικτάτωρες, οἱ ὕπατοι καὶ οἱ τιμηταί. Troucidati sunt. Τὴν σφραγὴν ἐπηκολούθησε διαρπαγὴ τῶν οἰκιῶν καὶ πυρπόλησις τῆς πόλεως, τῆς ὁποίας μέγα μέρος ἦτο φιλοδομημένον ἐκ ξύλου. In arcem ἐναντίον τοῦ Καπιτωλίου. Taciti (μτχ. τοῦ taceo) = σιωπηλοί, ἐν σιγῇ (= silentio). Iamque in summum saxum evaserant (ρ. evado) = καὶ ἤδη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου εἶχον φθάσει. Cum... exciverunt ἐνν. somno ἤ ex somno (ρ. excio) = ὅποτε... ἐξήγειραν ἐκ τοῦ ὕπνου. Anseres sacri ἐνν. Iunoni (τῆ Ἥρα). Ἡ Ἥρα ἦτο μία ἐκ τῶν τριῶν λατρευομένων εἰς τὸ Καπιτώλιον θεοτήτων. Clangore... strepitu (ἀφαιρ. ἀναγκ. αἰτίου). Virum egregium (παράθεσις εἰς τὸ Manlium). Bello (ἀφαιρ.) = in bellica virtute ἐν τῇ πολεμικῇ ἀρετῇ (ἀνδρεία). Deiecit (ρ. deicio).

18. ΑΝΑΚΛΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΜΙΛΛΟΥ ΕΚ ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Tunc τότε. Ἡ πολιορκία διήρκεσε πολλοὺς μῆνας. Omnium (γεν. ὕποκ.). Consensu (ἀφαιρ. τροπ.) ὁμοφωνία. Acciri ἀπρμφ. ὕποκ. τοῦ

ἀπροσώπου ρ. placuit (ἔδοξε, ἀπεφάσισαν) νὰ ἀνακαλέσουν. Μυστικὸς ἀπεσταλμένος τῶν στρατιωτῶν, οὔτινες μετὰ τὴν παρὰ τὸν Ἀλλίαν ἤτταν εἶχον ὑποχωρήσει εἰς τοὺς Οὐήιους, ὁ νεαρὸς Pontius Cominius κατώρθωσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ρώμην καὶ νὰ ἀναβῆ εἰς τὸ Κάπιτώλιον, ἵνα ζητήσῃ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Καμίλλου ὡς δικτάτωρος. Ab ἀπό. Missi ἐνν. sunt (ρ. mitto). Absens = *quamvis absens καίπερ ἀπών, εἰ καὶ ἦτο ἀπών* . . . Obsidione fatigati — fame oppressi (ρ. oprimo προβλ. ἀνωτ. ἀρ. 17 : aetate confecti). Ut ἵνα, νά. Haud magna (λιτότης) = parva. Mercede (ἀφαιρ. τιμήματος) ἀντὶ ἐξαγοράσεως. Pactum est συνεφωνήθη (ρ. pango). Pondo κυρίως ἀφαιρ. τοῦ ἀρχαῖου pondus, γεν. -i ἀρσ. (= pondus, eris οὐδ.). Ἔλεγον οἱ Ρωμαῖοι libra pondo = 1 λίτρα κατὰ τὴν ὀλκὴν, κατὰ τὸ βάρος καὶ ἔπειτα ἀπλῶς pondo ἄκλιτον ἄνευ τοῦ libra. Ἡ ρωμ. λίτρα εἶχε βάρος 327 γραμμαρίων (περίπου 103 δράμια), ἐπομένως τὰ λύτρα, ἀφοῦ ὠρίσθησαν εἰς mille (ἐνν. librae) pondo auri (ὑπερ εἶναι παράθεσις εἰς τὸ pretium) ἤτοι εἰς χρυσοῦ λίτρας χιλίας, ἦσαν χρυσοῦ 327 χιλιόγραμμα (= κιλά), ἤτοι ὀκτάδες 255. Nondum auro appenso (ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. appendo) = ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχε ζυγισθῆ ὁ χρυσός. Οἱ Ρωμαῖοι ἐξύγιζον ἀκόμη τότε τὸ μέταλλον, ὑπερ ἐδίδετο εἰς πληρωμάς. Inter-venit (προχμ.). Auferrī (παθ. ἀπρμφ. τοῦ ρ. aufero). Aurum αἰτ. ὑποκ. τοῦ auferri. Collectis reliquiis ἀφαιρ. ἀπόλ. (ρ. colligo). Τὰ λείψανα ἦσαν στρατιῶται ἀρκετοί, οὔτινες κατέφυγον εἰς τοὺς Οὐήιους (Βηίους) καὶ εἰς τὰ περίχωρα τῆς Ρώμης. Exercitus (γεν. τοῦ ὅλου). De medio ἐνν. loco ἐκ τοῦ μέσου (τῶν ἀντιπάλων στρατῶν). Proelio (ἀφαιρ.) devicit μάχῃ, ἐν μάχῃ ὀλοσχερῶς (= de) ἐνίκησεν. Aggressus (ρ. ag-gredior). Ne . . . quidem οὐδέ. . . μάλιστα. Cladis (γεν. ἀντικ.). Recupe-rata . . . patria (ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον.). Urbem = in urbem. Ingressus est (ρ. ingredior). A militibus ποιητ. αἰτ. Parens — conditorque. Ἀνήγειρε τὴν Ρώμην ἐκ τῶν ἐρειπίων καὶ ἀντέστη εἰς τοὺς προτείναντας τὴν μεταφορὰν τῆς εἰς τοὺς Οὐήιους. Alter δεύτερος. Ἡ δραστηριότης τοῦ Καμίλλου ἐπέτρεψε, τοῦλάχιστον, εἰς τοὺς Ρωμαίους μετὰ τὴν ἀπο-χώρησιν τῶν Γαλατῶν νὰ ἐπανορθώσουν τὴν καταστροφὴν. Ὑπῆρξεν ἀληθῶς ἡ ψυχὴ τῆς ἀνορθώσεως. Ἀπέθανε τῷ 365 π.Χ. εἰς ἡλικίαν 82 ἐτῶν, διατελέσας δις ἔτι δικτάτωρ. Urbis = Romae.

19. MONOMAXIA ΤΟΥ ΤΟΡΚΟΥΑΤΟΥ ΜΕΤΑ ΓΑΛΑΤΟΥ

Cum... castra possissent ἀφοῦ... ἐστρατοπέδευσαν, στρατοπεδευσάντων (τῶν Γαλατῶν). Postea. Οἱ Γαλάται τῷ 361 π. Χ. μετὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Καπιτωλίου πλειστάκις ἐπεχείρησαν νὰ προσβάλωσι τὴν Ρώμην. Ad tertium lapidem (ἐνν. a Roma ἢ ab urbe) παρὰ τὸν τρίτον (ἀπὸ τῆς Ρώμης) λίθον (μυλιοδείκτην). Ἐκάστη στήλη ἐκ μαρμάρου ἀπέιχε τῆς ἄλλης 1000 ρωμ. βήματα (περίπου 1500 μέτρα). Καὶ σήμερον τοποθετοῦνται παρὰ τὰς ὁδοὺς λίθινοι χιλιομετροδεῖχται. Trans Anienem πέραν τοῦ Ἄ. (ἐξ ὀνομαστ. Anien = Anio). In citiore ripa ἐν τῇ, ἐπὶ τάδε (ἦτις εἶναι πρὸς τὴν πόλιν Ρώμην πλησιεστέρα) ὄχθῃ. Ἡ ἀντιπέραν ὄχθῃ ἐλέγετο ulterior ripa. Citerior συγκρ. ἐκ θετ. citra (πρόθ.). Ἐτέθη τὸ συγκριτικόν, διότι πρόκειται περὶ δύο ὄχθῶν. In medio τῶν δύο στρατῶν. Ὑπῆρχε γέφυρα πρὸς κατάληψιν τῆς ὁποίας ἐγένετο ἐκατέρωθεν σκληρὸς ἀγών. Eximia magnitudine (ἀφαιρ. ἰδιότη.). Constitit (ρ. consisto), In vacuum pontem εἰς τὴν κενὴν (ὑπ' οὐδενὸς κατεχομένην) γέφυραν. Quam (ἐπιτακτικὸν τοῦ ὑπερθ. maxima = ὅσον τὸ δυνατόν). Potuit (θὰ ἠδύνατο ἐδῶ νὰ παραλειφθῇ τὸ ρ., διότι ἡ ἔννοια τῆς δυνάμεως περιέχεται εἰς τὸ quam maxima...). Quem... is ὄν... οὗτος (ἀντὶ is (vir) quem = οὗτος (ὁ ἀνὴρ) ὄν...). Inquit (ρ. inquam). Habet = (ὄχι ἔχει, ἀλλά) θεωρεῖ, νομίζεται ὅτι εἶναι, διὰ τοῦτο δέχεται κατηγορ. (fortissimum). Procedat (ὑποτακτ. προτροπικὴ πάντοτε μὲ ἐνεστ. χρόνον, ἐπέχουσα θεῖον προστακτ.) = ἄς προχωρήσῃ, ἄς προσέλθῃ ἐδῶ. Agedum (καὶ age κυρίως προστακτ. ρ. ago πρβλ. ἀρχ. Ἑλλην. ἄγε, ἴθι, μὲ προστακτ. καὶ ὑποτακτ. = ἐμπρὸς (ἐμπρὸς ἄς προχωρήσῃ). Eventus (ὑποκείμε.). Utra... sit. Τὸ ρ. καθ' ὑποτακτ., διότι εἶναι πλαγία ἐρώτησις. Τὸ utra τίθεται, διότι πρόκειται περὶ τῶν δύο λαῶν (Ρωμαίων καὶ Γαλατῶν). Bello (ἀφαιρ.). Ex statione ἐκ τῆς θέσεως, ἐκ τῶν τάξεων ἔνθα ἦτο τεταγμένος. Ad imperatorem πρὸς τὸν δικτάτωρα. T. Quintius Pennus. Iniussu tuo ἄνευ τῆς διαταγῆς σου. Nunquam pugnaverim (ὑποτακτ. δυνητικὴ) = οὐδέποτε ἤθελον πολεμήσει, ἤθελον τολμήσει νὰ πολεμήσω (nunquam pugnare velim). Εἶναι τρόπος ἐκφράσεως μαλακώτερος (ἐὰν τεθῇ μέλλων nunquam pugnabo θὰ εἶναι ἄρνησις ἀπόλυτος). Etiamsi... videam καὶ ἂν ἀκόμη ἔβλεπον (ὑπὸθεσις πραγματοποιήσιμος εἰς τὸ μέλλον). Isti deluae (περιφρονητικῶς) εἰς αὐτὸ τὸ ζῶον, εἰς αὐτὸν τὸν ἀγρευτικόν.

Me ὑποκ. τοῦ ortum esse. Ex illo ἐξ ἐκείνου. Ἦτο υἱὸς τοῦ Titus Manlius Vulso. Ἡ πρόθεσις ex τίθεται πρὸς δῆλωσιν καταγωγῆς ἀπωτέρας, ἐδῶ, ὅμως, ἐτέθη ἢ ex, διότι τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς δηλοῦται δι' ἀντωνυμίας (illo). Agmen στρατὸν (κυρίως agmen δηλοῖ στρατὸν ἐν πορείᾳ, ἄγγημα, ἐνῶ acies στρατὸν ἐν παρατάξει καὶ exercitus στρατὸν γενικῶς). Macte virtute (ἀφαιρ. αἰτίας)... esto εὖγε (μπαράβο) διὰ τὸ θάρρος σου, τὰ συγχαρητήριά μου διὰ τὴν ἀνδρείαν σου. Ἐσώθη μόνον ἢ κλητ. macte τοῦ ἐπιθ. mactus (πρβλ. Ἑλλ. μάκαρ = εὐτυχησμένος) καὶ τίθεται ὄχι πλέον ὡς κλητ. ἀλλ' ὡς ἐπιφώνημα (= εὖγε) μετὰ τοῦ virtute esto ἢ este, estote. Invictum (κατηγορ.). Perge — praesta (προστακτ.). Ubi ὡς. Constiterunt (ρ. consisto). Ensem (= gladium) τὸ μακρὸν δίκυπον σιδηροῦν ξίφος (τῶν Γαλατῶν). Cum ingenti sonitu ἐμπρόθ. προσδιορ. δηλῶν τὸ ἐπακολούθημα ἐκ τῆς καταφορᾶς τοῦ ξίφους. In arma κατὰ τῶν ὕπλων (ιδίᾳ κατὰ τῆς ἀσπίδος). Deiecit καθῆκε, κατήνεγκε (κατέβασε). Sese insinuans παρεισδύων, διολισθήσας (μεταξὺ σώματος καὶ ὅπλων). Uno et altero ictu (ἀφαιρ. ὄργαν.) δι' ἑνὸς ἢ δύο πληγμάτων (μ' ἕνα-δύο κτυπήματα). Gladio (ἀφαιρ. ὄργαν.). Τὸ ρωμαϊκὸν ξίφος ἦτο βραχύ, εὐθύ, ὀξύ, δίκυπον. Περελείφθη δ' ὑπὸ τῶν Ρωμαίων παρὰ τῶν Ἰσπανῶν κατὰ τὸν 2ον π.Χ. αἰῶνα. Ei (δοτ. ἀντιχαριστική) ἐνν. Gallo. Torquem (ὄνομ. torquis). Ὁ στρεπτός τῶν Γαλατῶν (ὡς καὶ τῶν Περσῶν) ἦτο κόσμημα σχήματος κυκλικοῦ ἐκ μίτων (συρμάτων) χρυσῶν συνεσπειρωμένων. Quo δηλ. (torque) ἀφαιρ. ὄργαν. Quem collo (δοτ.) suo circumdedit = quo (δι' οὗ) collum suum (τὸν τράχηλόν του) circumdedit (περιέβαλε). Detraxit (ρ. detraho). Cruore (ἀφαιρ. ὄργαν.): Respersum (ρ. respergo). Eius (ὄν. is οὗτος). Torquati cognomen τὸ ἐπωνύμιον τοῦ Τορκουάτου (= Στρεπτοφόρου). Οὕτως οἱ μὲν Γαλάται πτοηθέντες ἀπεσύρθησαν τὴν νύκτα πρὸς τὰ Τίβουρα, ὁ δὲ Μάνλιος ἔλαβε στέφανον χρυσοῦν, δεχθεὶς τὰ συγχαρητήρια τοῦ στρατηγοῦ.

20. ΑΥΣΤΗΡΟΤΗΣ ΤΟΥ ΜΑΝΑΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ΑΥΤΟΥ

Factus (ρ. facio). Bello Latino (ἀφαιρ. χρον.). Οἱ Λατῖνοι, σύμμαχοι τῶν Ρωμαίων, ἐζήτησαν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν πληβείων πολιτικῶς

δικαιώματα (ius civitatis), ἐξ οὗ ἡ ἀφορμὴ τοῦ φοβεροῦ πολέμου κατὰ τῶν Λατίνων (340—338 π.Χ.). Ut ἴνα. Disciplinam. Ὁ φόβος ἦτο μέγας, διότι ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ οἱ ἀντίπαλοι εἶχον ὁμοιότητα ὅπλων καὶ τακτικῆς. Ὅθεν χάριν τῆς νίκης ἀπεφάσισαν οἱ ὕπατοι νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν παλαιὰν ἀστυρὰν πειθαρχίαν (= restituo). Edixit (ρ. edico). Ne quis... pugnaret ὄχι ne aliquis. Extra ordinem ἔξω τῆς τάξεως. In hostes = adversus hostes ἢ cum hostibus (ἐν Καμπανίᾳ, πλησίον τοῦ Βεζουβίου). Forte κατὰ τύχην. Prope (πρόθ. μὲ αἰτ.). Accesserat (ρ. accedo). Ubi (εὐθύς) ὡς. Praeerat (ρ. praesum). Visne? θέλεις; (Ὅταν ἡ ἀπάντησις δὲν εἶναι γνωστὸν ἀν θὰ εἶναι ναὶ ἢ ὄχι προσαρτᾶται τὸ ne εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, ὡς ἐδῶ). Mecum ἐναντίον μου. Singularis proelii = μονομαχίας (μάχης ἀνδρὸς πρὸς ἄνδρα). Eventu ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος. Ut cernatur. quanto... praestet ἴνα κριθῇ πόσον... ὑπερέχει. Tò quanto κατ' ἀφαιρ. (= quantum), διότι τὸ ρ. praestare δηλοῖ σύγκρισιν. Romano δηλ. equiti. Iuvenis (γεν.) Ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὅσον δὲν ὁμιλεῖ εἶναι infans, ἕως ἡλικίας 15 ἐτῶν λέγεται puer, ἀπὸ 15—25 adulescens, ἀπὸ 25—40 iuvenis, ἀπὸ 40—60 vir, καὶ ἀπὸ 60 καὶ ἄνω senex. Detrectandi certaminis pudor γερονδιακὴ ἔλξις (ἄνω ἐλξέως pudor detrectandi certamen) ἢ ἐντροπὴ τῆς ἀποποιήσεως τῆς μονομαχίας. Oblitus ἐπιλαθόμενος, λησμονήσας (ρ. obliviscor). Imperii (τῆς ἀστυρᾶς) διαταγῆς. Paterni = patris. Ruit ὀρμῶ. Excussum (ρ. executio) καταρριφθέντα, καταρρίψας. Transfixit (ρ. transfigo). Spoliis lectis (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = συλλέξας τὰ λάφυρα (ρ. lego). Venit (πρkm.). Classico (ἀφαιρ. ὄργαν.). Frequentes ἀθροοί, πολυπληθεῖς, ἐν μεγάλῳ ἀριθμῶ. Tu τὸ β' πρὸς. τῆς ἀντων. ὡς ὑποκ. παραλείπεται, ἐκτὸς ἐὰν δηλοῦται ἀντίθεσις μεταξὺ δύο τμημάτων ἢ ἐὰν ἡ σκέψις ἐκφράζη ζωηρότητα, ἐκπληξιν, ἀγανάκτησιν. Oportet ut disciplinam restituas = oportet (te) disciplinam restituere πρέπει σὺ νὰ ἀποκαταστήσης τὴν πειθαρχίαν. Poena tua (ἀφαιρ. ὄργ.). Iuventuti δοτ. ἠθική. I (προστακτ. ρ. eo). Adliga ἐνν. eum. Metu ἀφαιρ. αἰτίας. Obstupuerunt (ρ. obstupesco). Cervice caesa ἀφαιρ. ἀπόλ. (ρ. caedo). Fusus est (ρ. fundo). In questus et lamenta (αἰτ. πληθ.). Eruperunt (ρ. erumpo). Manlio... redeunti δοτ. τοῦ rediens (ρ. redeo). Tantum μόνον, μόνοι. Exierunt (ρ. exeo). Vita ἐνν. eius. Ὅμοίως προσηγήθη πρὸς τὰ τέκνα του καὶ ὁ Βροῦτος (πρβλ. ἀριθ. 10).

Φράσεις: Qui equitatu praerat ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἵππικοῦ. Detrectanti certaminis pudor τὸ αἴσχος, ἡ ἐντροπὴ τῆς ἀποποιήσεως τῆς μονομαχίας. Latinum excussum transfixit τὸν Λατῖνον κατέρριψεν ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ διεπέρασε. I, licitor, adliga ad palum ὕπαγε, ραβδοῦχε, νὰ προσδέσῃς εἰς τὸν πάσσαλον. In questus et lamenta eruperunt ἐξερράγησαν εἰς φρικτὰ παράπονα.

21. ΚΑΘΟΣΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΔΕΚΙΟΥ ΜΥΟΣ

Valerio... Cosso consulibus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) τοῦ Βαλερίου (καὶ) τοῦ Κόσσου ὑπάτων ὄντων. Ἡ ἔλλειψις τῆς μτχ. τοῦ ἐνεστ. τοῦ esse ἀναγκάζει νὰ τεθοῦν εἰς τὴν Λατιν. γλῶσσαν ἄνευ μετοχῆς ὀνόματα δηλωτικὰ ἀξιώματος, ἡλικίας (consul, puer κ.τ.τ.). Τὰ ὀνόματα τῶν ὑπάτων φέρονται ἀσυνδέτως. Tribunus militum χιλιάρχος. Ἦσαν 10 εἰς ἕκαστον λεγεῶνα ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ὑπὸ τοὺς στρατηγούς. Exercitu... clauso (ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. claudio). In angustiis ἐν τοῖς στενοῖς, ἐν χαράδρᾳ τινὶ (πλησίον τοῦ Βενεβέντου), ἧς τὰ ὑπερκείμενα ὑψώματα τοῦ ὄρους Γαύρου κατελήφθησαν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Castris (δοτ. εἰς τὸ imminentem). Hostium (γεν. κτητ.). Accepto praesidio (ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. accipio). Praesidio φρουρᾶς, τμήματος στρατοῦ. Spatium (ἐνν. temporis) χρόνον, χρόνου διάστημα. Aequiorem locum εἰς τόπον εὐνοϊκώτερον (ὡς πρὸς τὰς τοπικὰς συνθήκας). Ad subducendum agmen πρὸς τὸ ὀδηγῆσαι κρυφὰ (= sub) τὸν στρατόν. Colle... circumdato (ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. circumdo). Quem insederat ὃν (λόφον) εἶχε καταλάβει (ρ. insideo). Armatis (ἀφαιρ.). Somno oppressas (ρ. opprimo, ἀφαιρ. τοῦ ἐσωτ. αἰτίου) = βαθέως κοιμωμένας, ὑπὸ βαθέος ὕπνου κατεχομένας: Ab exercitu (ποιητ. αἰτ.). Corona obsidionali (ἀφαιρ. ὄργαν.) πολιορκητικῶ στεφάνῳ. Ὁ στέφανος οὗτος, προχείρως γινόμενος ἐκ χλόης καὶ ἀνθέων τῶν ἀγρῶν τῆς πολιορκουμένης πόλεως (ὅθεν καὶ corona graminea ἐκαλεῖτο), προσεφέρετο εἰς τὸν ἐπιτυχόντα τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς μεγίστη καὶ δυσεπίτευκτος τιμὴ. Qui... liberasset καθ' ὑποτακτ., διότι δηλοῖ τὸ ἐνδεχόμενον = ὅστις θὰ ἠλευθέρωνε. Bello Latino (ἀφαιρ. χρον.). Cum... utrique obvenisset (ἀπρόσ. ἐκφρασις) ἐπειδὴ ἕκαστῳ συνέβη νὰ ἴδῃ ἐν ὄνειρῳ, ὅτι οὗτος ὁ λαὸς θὰ γίνῃ νικητῆς... Somnio = in so-

innio ἐν ὄνειρῳ, καθ' ὕπνου. Eum... fore (= eum futurum esse ὑποκ. τοῦ obvenisset). Victorem (κατηγορ.). Cecidisset (ρ. cado) θὰ ἐπιπτε, θὰ ἐφρονέετο (τότε). Convenit (πρkm.) inter eos ut... se devoveret συναφωρήθη μεταξύ αὐτῶν, συναφώνησαν μεταξύ των νά... Ut se devoveret (ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. convenit). Laboraret θὰ ἐκινδύνευε. Ut diis manibus (δοτ.) se devoveret ἵνα καθιερώσῃ ἑαυτὸν τοῖς χθονίοις θεοῖς (ὑπὲρ τῆς πατρίδος), νά δώσῃ ἑαυτὸν εἰς ἐκούσιον ὑπὲρ τῆς πατρίδος σφαγῆν. Manes ἐλέγοντο αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων καί, ἐπειδὴ ἔθεοποιούντο, ὠνομάζοντο dii manes. Ἐπροστάτευον τὴν Πολιτείαν καὶ τὴν Οἰκογένειαν. Inclinante (ἀφαιρ. ἀπόλ. αἰτιολ.). Sua parte = suo cornu in medios hostes εἰς τὸ μέσον τοῦ ἐχθροῦ. Concidit (ρ. concido). Telis (ἀφαιρ. ὄργαν.) obrutus = κατακαλυφθεὶς, κατάφορτος καριῶν (θανατηφόρων) πληγμάτων, καιρίας πληγᾶς δεχθεὶς.

Φράσεις: Valerio Maximo Cornelio Cosso consulibus ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ B.M. καὶ τοῦ K.K. Somno oppressas βυθισμένας εἰς βαθὴν ὕπνον. Intempesta nocte ἐν βαθείᾳ νυκτί, ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός. Concidit obrutus telis ἀπέθανε πλείστας πληγᾶς λαβῶν, ἀπέθανεν ὑπόκρυψας εἰς τὰ πολλὰ τραύματα.

22. Η ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΦΑΒΡΙΚΙΟΥ

Unus ex legatis = unus legatorum (γεν. διαίρ.). Ὁ Φαβρίκιος ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀποστολῆς. Captivis. Πρόκειται περὶ τῶν αἰχμαλώτων τῆς μάχης τῆς Ἡρακλείας τῷ 280 π.Χ., οὗς ἐκράτει ὁ Πύρρος. Πολλοὶ τούτων ἦσαν τῆς τάξεως τῶν ἐπιπέων καὶ τινες, μάλιστα, ἀνήκον εἰς παλαιὰς οἰκογενεῖας τῆς Ρώμης. De captivis redimendis (γερουνδιακῆ ἔλξις) ἄνευ ἔλξεως θὰ ἦτο de redimendo (γερούνδιον) captivos = πρὸς ἐξαγοράν, πρὸς τὸ ἐξαγοράσαι τοὺς αἰχμαλώτους. Cuius... nomen οὗ... τὸ ὄνομα. Magnum (κατηγορ.). Ut viri... ὡς ἀνδρός... (παράθεσις εἰς τὸ cuius, δηλ. Fabricii). Bello (ἀφαιρ.). Eum = Fabricium. Prae ceteris ὑπὲρ τοὺς λοιπούς (περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους). Cum vellet ἐπειδὴ ἤθελε, θέλων. Obtulit (ρ. offero). Repudiavit καθὼς ἄλλοτε καὶ ὁ M. (= Manius) Curius Dentatus ἀπέκρουσε τὰ προσφερόμενα δῶρα τῶν Σαμνιτῶν. Imperavit suis ut... admoveretur

διέταξε τοὺς ἑαυτοῦ (στρατιώτας) νὰ προσαχθῇ. *Secum* μεθ' ἑαυτοῦ, δηλ. τοῦ Πύρρου. (πρβλ. *meum* μετ' ἐμοῦ, *tecum* μετὰ σοῦ, *nobiscum* μεθ' ἡμῶν, *vobiscum* μεθ' ὑμῶν.). *Post aulaea* ὑπισθεν παραπετάσματος. *Fabricio... colloquenti* (ρ. *colloquor*) δοτ. εἰς τὸ *admooveretur*. Ἡδύνατο νὰ τεθῇ καὶ *ad Fabricium*. *Quod* ὅ (= τοῦτο δέ). *Ubi* ὡς. *Dato... remotis* ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον. (ρ. *removeo*). *Emitit* (ρ. *emitto*). ἐξέβαλε. *Manum* = *proboscidem* τὴν προβοσκίδα. *Pellexit* (ρ. *pellicio*). *Admiratus* (μτχ. αἰτιολ.). *Invitavit ut...* προέτρεψε νά... (ὡς προτροπῆς σημαντικὸν ἐδέχθη τὸν σύνδ. *ut* μὲ ὑποτακτ.). *Secumque* καὶ μεθ' ἑαυτοῦ (τοῦ Πύρρου). *Regni sui* τοῦ ἑαυτοῦ βασιλείου. *Quarta parte... oblata* (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ἔνν. *ei* (= *Fabricio*) προσενεχθέντος αὐτῷ τοῦ τετάρτου (μέρους), προσενεγκῶν τὸ τέταρτον (ρ. *offero*). Ἡ μεγάλη αὐτῆ γενναιοδωρία ὑπενθυμίζει τοὺς λόγους τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ Μεγάλου, ὅστις φέρεται εἰπὼν τὰ ἐξῆς κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἐν Γαλλίᾳ τάφου τοῦ *Richelieu* «Μεγάλε ἀνθρώπε, θὰ ἔδιδον εἰς σὲ τὸ ἥμισυ τῆς αὐτοκρατορίας μου, διὰ νὰ κυβερνήσω τὸ ὑπόλοιπον μαζί σου». *Cui* = *sed ei* ἀλλὰ τούτῳ. *Malum* ἔνν. *me iudicas*. *Cur me ambis?* διατὶ ἐπιζητεῖς νὰ ἀποκτήσης (νὰ κερδίσης) τὴν φιλίαν μου;

Φράσεις: *Eum honorifice ac liberaliter accepit* ἐδέχθη αὐτὸν μετὰ τιμῶν ὡς ἀρμόζει εἰς ἐλεύθερον ἄνθρωπον. *Quod tibi factum est* τούτου δὲ γενομένου.

23. ΧΡΗΣΤΟΤΗΣ ΤΟΥ ΦΑΒΡΙΚΙΟΥ

Anno interiecto (ρ. *intericio* ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον.). *Omni spe...* *sublata* (ρ. *aufero* ἀφαιρ. ἀπόλ. αἰτιολ.). *Pacis conciliandae* ἀνευ γερονδ. ἔλξεως θὰ ἦτο *conciliandi pacem* = τοῦ συνάψαι εἰρήνην, συνάψεως εἰρήνης. *Consul* τῷ 278 π.Χ. διὰ δευτέραν φοράν. *Missus est* (ρ. *mitto*). Τῷ 279 π.Χ. ὁ Πύρρος εἶχε καταγάγει ἐν Ἀσκληρ τῆς Ἀπουλίας δευτέραν νίκην, ἄγονον, ὅμως, ὡς ἦτο ἡ τῆς Ἡρακλείας. Ἐκτοτε ὁ πόλεμος ἐξακολουθεῖ. Ὁ Φαβρίκιος διόκει μετὰ τοῦ συνυπάτου του *Q. Aemilius Papus* τὸν Ρωμ. στρατόν.

Cum... haberent ἐπειδὴ... εἶχον. *Medicus* ὁ ἰατρός (Φίλιππος). *Nocte* ἐν ὥρᾳ νυκτός. *Si dederis* (τετελ. μέλλ. = ἐὰν θὰ ἔχης δώσει,

ἐὰν θὰ δώσῃς = si dabis). Veneno (ἀφαιρετική ὀργανική). Hunc vinctum (ρ. vincio). Reduci iussit (ρ. reduco) κατὰ λέξιν: διέταξε νὰ ἐπαναχθῆ [νὰ ὀδηγηθῆ ὀπίσω] οὗτος δεδεμένος (δέσας διέταξε νά... ἔδесе καὶ διέταξε νά...). Dici σύναψον μετὰ τοῦ reduci iussit. Τίθεται παθητ. ἀπρμφ. ἀντὶ ἐνεργητικοῦ, ὅταν τὸ ὑποκείμενον δὲν εἶναι ὀρισμένον (νὰ ἐπαναχθῆ, νὰ λεχθῆ, ἀντὶ νὰ ἐπαναγάγῃσι καὶ νὰ εἴπωσι). Quae... spondisset (ρ. spondeo) ποῖα (πράγματα)... εἶχεν ὑποσχεθῆ, ποίας ὑποσχέσεις κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ (τοῦ Πύρρου) εἶχε δώσει. (Ἡ ὑποτακτικὴ δικαιολογεῖται ἢ ὡς πλαγία ἐρώτησις, ἢ ἐκ τοῦ ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀπρμφ. dici). Fertur (ρ. fero) = dicitur. Ille. Τὸ ille δεικνύει τὴν ιδέαν τοῦ μεγαλείου καὶ θαυμασμοῦ (πρβλ. τῆς Ἑλληνικῆς: Καλλίστρατος ἐκεῖνος). Qui... posset ὅστις νά, ὥστε νὰ δύναται. Ab... a ἀπὸ... ἀπό...

In gloriosa paupertate. Λίαν πτωχοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν οἱ ἐνδοξότεροι ὑπατοὶ τῶν χρόνων τούτων. Ὁ Μάνιος Κούριος Δεντᾶτος ἐθεώρει ἐπικίνδυνον πολίτην τὸν μὴ ἀρκούμενον εἰς ἑπτὰ πλέθρα. Ὁ Φαβρίκιος, τιμητῆς ὢν, ἐξεδίωξε τῆς Συγκλήτου τὸν Κορνήλιον Ρουφῖνον κάτοχον 10 λιτρῶν ἀργύρου κατειργασμένου (ἀργυρῶν σκευῶν). Exegit (ρ. exigo). Decessit ἀπέθανε (ἐνν. vita ἀφαιρ. ρ. decedo). Filiabus dot. πληθ. τοῦ filia πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς dot. πληθ. τοῦ ἀρσ. filius. Dotem (ὄν. dos). Ut... reliquerit (πρμμ. ὑποτακτ.) ὥστε... κατέλιπε. Partes ὁ πληθ. τῆς λέξεως pars ἔχει ἀναλόγους σημασίας π. χ. partes = πρόσωπον (ρόλος ὑποκριτοῦ), μερίς (κόμμα), καθῆκον, καθήκοντα. Sibi desumpsit (ρ. desumo) ἀνέλαβε δι' αὐτοῦς. Ex communi aerario ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου, ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐκ χρημάτων τοῦ δημοσίου. Τοῦτο ἐφυλάσσετο ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κρόνου (Saturnus). Datis... dotibus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) δώσσασα... προῖκας. Eas = filias. Collocavit ἀποκατέστησεν (ὑπάνδρευσε).

Ἀξία ἐξάρσεως ἢ διαγωγῆ τοῦ Φαβρικίου, ἥτις δεικνύει ὅτι ἐν πολέμῳ ὁ σκοπὸς δὲν ἀγιάζει τὰ μέσα.

Φράσεις: Anno interiecto μετὰ ἓν ἔτος, μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς ἔτους.

διέταξε τοὺς ἑαυτοῦ (στρατιώτας) νὰ προσαχθῇ. *Secum* μεθ' ἑαυτοῦ, δηλ. τοῦ Πύρρου. (πρβλ. *meum* μετ' ἐμοῦ, *tecum* μετὰ σοῦ, *nobiscum* μεθ' ἡμῶν, *vobiscum* μεθ' ὑμῶν.). *Post aulaea* ὀπισθεν παραπετάσματος. *Fabricio*... *colloquenti* (ρ. *colloquor*) δοτ. εἰς τὸ *ad-moveretur*. Ἡδύνατο νὰ τεθῇ καὶ *ad Fabricium*. *Quod* ὅ (= τοῦτο δέ). *Ubi* ὡς. *Dato*... *remotis* ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον. (ρ. *removeo*). *Emisit* (ρ. *emitto*). ἐξέβαλε. *Manum* = *proboscidem* τὴν προβοσίδα. *Pellexit* (ρ. *pellicio*). *Admiratus* (μτχ. αἰτιολ.). *Invitavit ut*... προέτρεψε νά... (ὡς προτροπῆς σημαντικὸν ἐδέχθη τὸν σύνδ. *ut* μὲ ὑποτακτ.). *Secumque* καὶ μεθ' ἑαυτοῦ (τοῦ Πύρρου). *Regni sui* τοῦ ἑαυτοῦ βασιλείου. *Quarta parte*... *oblata* (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ἔνν. *ei* (= *Fabricio*) προσενεχθέντος αὐτῷ τοῦ τετάρτου (μέρους), προσενεγκῶν τὸ τέταρτον (ρ. *offero*). Ἡ μεγάλη αὐτῆ γενναιοδωρία ὑπενουμίζει τοὺς λόγους τοῦ αὐτοκράτορος Πέτρου τοῦ Μεγάλου, ὅστις φέρεται εἰπὼν τὰ ἐξῆς κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἐν Γαλλίᾳ τάφου τοῦ Richelieu «Μεγάλε ἄνθρωπε, θὰ ἔδιδον εἰς σὲ τὸ ἡμισυ τῆς αὐτοκρατορίας μου, διὰ νὰ κυβερνήσω τὸ ὑπόλοιπον μαζί σου». *Cui* = *sed ei* ἀλλὰ τούτῳ. *Malum* ἔνν. *me iudicas*. *Cur me ambis* ? διατι ἐπιζητεῖς νὰ ἀπικτήσης (νὰ κερδίσης) τὴν φιλίαν μου ;

Φράσεις : *Eum honorifice ac liberaliter accepit* ἐδέχθη αὐτὸν μετὰ τιμῶν ὡς ἀρμόζει εἰς ἐλεύθερον ἄνθρωπον. *Quod ubi factum est* τούτου δὲ γενομένου.

23. ΧΡΗΣΤΟΤΗΣ ΤΟΥ ΦΑΒΡΙΚΙΟΥ

Anno interiecto (ρ. *intericio* ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον.). *Omni spe*... *sublata* (ρ. *aufero* ἀφαιρ. ἀπόλ. αἰτιολ.). *Pacis conciliandae* ἄνευ γερονδ. ἔλξεως θὰ ἦτο *conciliandi pacem* = τοῦ συνάψαι εἰρήνην, συνάψεως εἰρήνης. *Consul* τῷ 278 π.Χ. διὰ δευτέραν φοράν. *Missus est* (ρ. *mitto*). Τῷ 279 π.Χ. ὁ Πύρρος εἶχε καταγάγει ἐν Ἀσκλῶ τῆς Ἀπουλίας δευτέραν νίκην, ἄγονον, ὅμως, ὡς ἦτο ἡ τῆς Ἡρακλείας. Ἐκτοτε ὁ πόλεμος ἐξακολουθεῖ. Ὁ Φαβρίκιος δίκει μετὰ τοῦ συνυπάτου του Q. Aemilius Papus τὸν Ρωμ. στρατόν.

Cum... *haberent* ἐπειδὴ... εἶχον. *Medicus* ὁ ἰατρός (Φίλιππος). *Nocte* ἐν ὥρᾳ νυκτός. *Si dederis* (τετελ. μέλλ. = ἐὰν θὰ ἔχης δώσει,

ἐὰν θὰ δώσῃς = si dabis). Veneno (ἀφαιρετική ὀργανική). Hunc vinctum (ρ. vincio). Reduci iussit (ρ. reduco) κατὰ λέξιν: διέταξε νὰ ἐπαναχθῆ [νὰ ὀδηγηθῆ ὀπίσω] οὗτος δεδεδεμένος (δέσας διέταξε νά. . . ἔδωσε καὶ διέταξε νά. . .). Dicit σύναψον μετὰ τοῦ reduci iussit. Τίθεται παθητ. ἀπρμφ. ἀντὶ ἐνεργητικοῦ, ὅταν τὸ ὑποκείμενον δὲν εἶναι ὠρισμένον (νὰ ἐπαναχθῆ, νὰ λεχθῆ, ἀντὶ νὰ ἐπαναγάγῃ καὶ νὰ εἴπωσι). Quae... spondidisset (ρ. spondeo) ποῖα (πράγματα)... εἶχεν ὑποσχεθῆ, ποίας ὑποσχέσεις κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ (τοῦ Πύρρου) εἶχε δώσει. (Ἡ ὑποτακτική δικαιολογεῖται ἢ ὡς πλαγία ἐρώτησις, ἢ ἐκ τοῦ ὅτι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀπρμφ. dici). Fertur (ρ. fero) = dicitur. Ille. Τὸ ille δεικνύει τὴν ἰδέαν τοῦ μεγαλείου καὶ θαυμασμοῦ (πρβλ. τῆς Ἑλληνικῆς: Καλλίστρατος ἐκεῖνος). Qui... posset ὅστις νά, ὥστε νὰ δύναται. Ab... a ἀπὸ... ἀπό. . .

In gloriosa paupertate. Λίαν πτωχοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν οἱ ἐνδοξότεροι ὑπατοὶ τῶν χρόνων τούτων. Ὁ Μάνιος Κούριος Δεντᾶτος ἐθεώρει ἐπικίνδυνον πολίτην τὸν μὴ ἀρκούμενον εἰς ἑπτὰ πλῆθρα. Ὁ Φαβρίκιος, τιμητῆς ὢν, ἐξεδίωξε τῆς Συγκλήτου τὸν Κορνῆλιον Ρουφῖνον κάτοχον 10 λιτρῶν ἀργύρου κατειργασμένου (ἀργυρῶν σκευῶν). Exegit (ρ. exigo). Decessit ἀπέθανε (ἐνν. vita ἀφαιρ. ρ. decedo). Filiabus δοτ. πληθ. τοῦ filia πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς δοτ. πληθ. τοῦ ἀρσ. filius. Dotem (ὄν. dos). Ut... reliquerit (πρμ. ὑποτακτ.) ὥστε... κατέλιπε. Partes ὁ πληθ. τῆς λέξεως pars ἔχει ἀναλόγους σημασίας π. γ. partes = πρόσωπον (ρόλος ὑποκριτοῦ), μερίς (κόμμα), καθήκον, καθήκοντα. Sibi desumpsit (ρ. desumo) ἀνέλαβε δι' αὐτοῦς. Ex communi aerario ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου, ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐκ χρημάτων τοῦ δημοσίου. Τοῦτο ἐφυλάσσετο ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κρόνου (Saturnus). Datis... dotibus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) δώσασα... προῖκας. Eas = filias. Collocavit ἀποκατέστησεν (ὑπᾶνδρευσε).

Ἄξια ἐξάρσεως ἢ διαγωγή τοῦ Φαβρίκιου, ἥτις δεικνύει ὅτι ἐν πολέμῳ ὁ σκοπὸς δὲν ἀγιάζει τὰ μέσα.

Φράσεις: Anno interiecto μετὰ ἓν ἔτος, μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς ἔτους.

24. ΝΙΚΑΙ ΚΑΙ ΠΤΩΧΕΙΑ ΤΟΥ ΡΗΓΟΥΛΟΥ

Poenos τὸς Καρχηδονίους. Οὗτοι καλοῦνται Poeni (Φοίνικες), ὡς ἄποικοι τῶν Φοινίκων. Magna clade (ἀφαιρ. ὄργαν.). Ὁ Ρήγουλος μετὰ τοῦ Δευκίου Μανλίου Οὐόλσωνος κατεναυμάχησε τὸν στόλον τῶν Καρχηδονίων παρὰ τὸ Ἐκνομον ἀκρωτήριο τῆς Σικελίας (256 π.Χ.). Affecit (ρ. afficio). In Africam τῷ 256 π.Χ. κατὰ τὸν α' Καρχηδονιακὸν πόλεμον (264—241 π.Χ.). Primus. Μόλις μετὰ 50 περίπου ἔτη (τῷ 204 π.Χ.) ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀνθυπάτου Σκιπίωνος ἐγένινεν ἡ κυριωτέρα ἐκστρατεία τῆς Ἀφρικῆς. Traiecit διέβη, διεπεραιώθη. Ἡ Σύγκλητος, ἀναθαρρήσασα ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Δουιλίου παρὰ τὰς Μυλάς (260 π.Χ.), ἐνόμιζεν ὅτι διὰ τῆς μεταφορᾶς τοῦ πολέμου εἰς τὴν Ἀφρικὴν θὰ ἐτίθετο τέραμα. Expugnavit. Οἱ κάτοικοι τῆς Καρχηδόνος περιωρίσθησαν εἰς τὴν ὀχύρωσιν αὐτῆς, ἀφίνοντες τὴν ἄλλην χώραν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ρωμαίων, συλλαβόντων ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας αἰχμαλώτων. Cum ἐναντίον. Monstris ἐδῶ πρόκειται περὶ ὕφους πελωρίου, μήκους 36 περίπου μέτρων! Regulo δοτ. εἰς τὸ prorogatum est (παρετάθη). Ob res bene gestas διὰ τὰ πολεμικὰ κατορθώματα, ἐπιτεύγματα. In annum proximum εἰς τὸ προσεχὲς ἔτος, ἐν ἔτος ἔτι (255 π.Χ.). Quod = hoc autem. Ubi ὡς. Villicum ὑποκείμε. τοῦ mortuum esse (ρ. morior). Quem ἐνν. agellum iugurum (γεν. πληθ.). Servum ὑποκείμε. τοῦ aufugisse. Naetum αἰτ. μετοχῆς αἰτιολ. ἀναφερομένης εἰς τὸ servum (ρ. nanciscor). Ablato (ρ. aufero). Instrumento (ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον.). Mortuum esse... aufugisse... petere ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ scripsit = ἔγραψεν, ἔστειλε γράμμα καὶ ἀνέφερεν ὅτι. Se (= Regulum) αἰτ. ὑποκ. τοῦ petere. Ut ἵνα, ὅπως. Sibi (= Regulo) συνάπτεται τῷ mitteretur. Successor (διάδοχος του). Ne... deessent (ρ. desum) ἵνα μή... ἐλλείπωσι. Omnia ad vivendum necessaria πάντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. Agro deserto (ρ. desero, ἀφαιρ. ἀπόλ.). Uxori et liberis (δοτ. ἀντιπεριποιητ. εἰς τὸ deessent). Acceptis litteris (ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον. = ληφθείσης τῆς ἐπιστολῆς, λαβοῦσα τὴν ἐπιστολήν). Res (= instrumentum rusticum) αἰτ. ὑποκ. τοῦ redimi. Pecunia publica (ἀφαιρ. ὄργαν.). Agellum colendum locavit ἐμίσθωσεν (ἔδωκεν ἐπὶ ἐνοικίῳ) πρὸς καλλιεργίαν (τὸ γερουνδίζον μὲ τὸ locavit δηλοῦ τὸν σκοπόν). Proeliis (ἀφαιρ.). Opes τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις. Con-

tudit (πρkm. τοῦ contundo). Quam = sed eam (pacem). Cum... nollet ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νά... (ρ. nolo). Nisi εἰμὴ μόνον. Durissimis condicionibus (ἀφαιρ. = ἐπὶ ὅροις βαρυτάτοις). Ὁ Ρήγουλος ἠξίωσε τὴν ἀπομάκρυνσίν των ἀπὸ τῆς Σικελίας, τὴν παράδοσιν ἀνευ λύτρων τῶν Ρωμαίων αἰχμαλώτων, τὴν ἐξαγορὰν τῶν Καρχηδονίων αἰχμαλώτων, τὴν καταβολὴν τῶν πολεμικῶν ἐξόδων, φόρον ἐτήσιον καὶ τὴν ὑπόσχεσιν χορηγήσεως εἰς τοὺς Ρωμαίους εἰς πᾶσαν στρατολογίαν πεντήκοντα τριήρων. A Lacedaemoniis παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Οὗτοι ἦσαν τέλειοι πολεμισταὶ καὶ ὑπηρετοῦν, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ἐκουσίως ὡς μισθοφόροι εἰς ξένους στρατοὺς (πρβλ. τοὺς μυρίους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κύρου, ὃν ὁ Ξενοφῶν κάμνει μνείαν ἐν τῇ Ἀναβάσει). Petierunt (ρ. peto).

Φράσεις: Acceptis litteris μετὰ τὴν λήψιν τῆς ἐπιστολῆς. Publica pecunia δημοσίᾳ δαπάνῃ. Pacem cum nollet nisi durissimis condicionibus dare (ὁ Ρήγουλος) μὴ θέλων νά συνάψῃ εἰρήνην εἰμὴ ὑπὸ σκληροτάτους ὅρους.

25. Ο ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΡΗΓΟΥΛΟΥ

Duce Xanthippo ἀφαιρ. ἀπόλ. (στρατηγοῦ ὄντος), στρατηγούντος τοῦ Ξ. Viro belli peritissimo (ἀφαιρ.) παρὰθ. εἰς τὸ Xanthippo. Οὗτος μετέβαλε ριζικῶς τὴν στρατηγικὴν τῶν Καρχηδονίων, ἐπιζητήσας καὶ ἐπιτυχῶν νά πολεμήσῃ οὐχὶ εἰς τὰ ὑψώματα, ἀλλ' ἐκεῖ ἔνθα τὸ ἵππικόν καὶ ἰδίᾳ οἱ ἐλέφαντες θά ἐχρησιμοποιοῦντο καταλλήλως. Ultima (ἀφαιρ. ὄργαν.). Τὸ ἐπιθ. ultimus μεταφορικῶς δηλοῖ: ὁ μεγαλύτερος, ὁ μέγιστος καὶ μεταφράζεται ἀναλόγως τοῦ οὐσιαστικοῦ τὸ ὅποιον συνοδεύει: ἐδῶ π. χ. ultima pernicies = γενικὴ, πληρεστάτη καταστροφή (πρβλ. ultima poena ἢ ἐσχάτη τῶν ποινῶν, ὁ θάνατος). Superfuerunt (ρ. supersum). Vicerunt ἐνίκησαν τῷ 255 π.Χ. παρὰ τὴν νῦν Τύνιδα τὸν Ρήγουλον, εὐρεθέντα πρὸ ὑπερτέρων δυνάμεων (πεζικοῦ, ἵππικοῦ καὶ ἐλεφάντων). Duo tantum milia δύο μόνον χιλιάδες (ἐκ τῶν δέκα). Hominum γεν. διαίρ. εἰς τὸ milia. Remanserunt (ρ. remaneo). Ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπολειφθέντες, ἀποπλεύσαντες ἐκ τῆς Clupea, ἐναυάγησαν καὶ ὀλοσχερῶς κατεστράφησαν παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Σικελίας. Captus ἐν. est (μετὰ πεντακισχιλίων στρατιωτῶν). Deinde. Τῷ 250 π.Χ. Μετὰ

τὴν ἤρταν (251 π.Χ.) εἰς Πάνορμον (νῦν Παλέρμον) προέβησαν οἱ Καρχηδόνιοι εἰς προτάσεις εἰρήνης, ἐλπίζοντες, τοῦλάχιστον, τὸ δυνατόν τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν αἰχμαλώτων. De commutandis captivis γερονδιακὴ ἔλξις = de commutando captivos περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν αἰχμαλώτων. Missus est (ρ. mitto) μετ' ἄλλων ἀπεσταλμένων Καρχηδονίων. Dato iureiurando ut... (ἀφαιρ. ἀπόλ. χρον. ρ. do = δώσας ὄρκον, ὀρκισθεῖς, ἀναλαβὼν τὴν ὑποχρέωσιν δι' ὄρκου, νά...). Iureiurando ἀφαιρ. τοῦ iusiurandum. Ut... rediret ἵνα... ἐπανέλθῃ. Carthaginem εἰς Καρχηδόνα. Si non impetravisset εἰάν δὲν θὰ ἐπετύγγανε (τότε). Qui = is autem. Cum venisset ἀφοῦ ἦλθεν, ἐλθὼν. Mandata τὰ ἐντεταλμένα. Exposuit (ρ. expono). Ne diceret... recusavit νὰ εἴπῃ, νὰ ἀποφανθῇ... ἠρνήθη (δὲν ἠθέλησεν), εἶπεν ὅτι δὲν θὰ ἀποφανθῇ... (θὰ ἀρνηθῇ νὰ ἐκφέρῃ γνώμην). Se non esse senatorem (εἶπεν ὅτι) αὐτὸς δὲν εἶναι Συγκλητικός, ἐφ' ὅσον χρόνον ἐδεσμεύετο δι' ὄρκου. Hostium τῶν ἐχθρῶν, ὃν ἐπέβαλον οἱ ἐχθροί. Iussus... dicere sententiam διαταχθεῖς, λαβὼν τὴν διαταγὴν νὰ ἀποφανθῇ γνώμην. Negavit esse utile = dixit esse inutile ἢ dixit non esse utile (κατηγ.). Reddi ὑποκ. τοῦ esse. Quod... essent διότι κατ' αὐτὸν ἦσαν. Adulescentes... duces (κατηγορ.). Senectute (ἀφαιρ. αἰτίου). Confectus ἐνν. esset.

Cum retineretur εἰ καί... Cuius. Ἡ σύνταξις cuius (= eius autem) cum auctoritas valisset. A propinquis amicis (ποιητ. αἵτιον) ὑπὸ τῶν... Vero βεβαίως. Se (ὑποκείμε. τοῦ proficisci). Exquisita φρικώδη, ἐξεζητημένα. Conservandum (ἐνν. esse) ὅτι ἔπρεπε νὰ τηρήσῃ. Reversum (ἐνν. Regulum). Συμφωνεῖ πρὸς τὸ ἐννοούμενον eum (ἀντικ. τοῦ necaverunt). Omni cruciatu (ἀφαιρ. ὄργαν. = διὰ παντὸς βασανισμοῦ, διὰ πάσης κακομεταχειρίσεως). Palpebris resectis (ρ. reseco) ἀφαιρ. ἀπόλ. = ἀποκόψαντες οἱ Καρχ. τὰ βλέφαρα. Cum... esset ὅτε... ἦτο. Ardentissimus (κατηγορ.) Eductum (eum δηλ. Regulum) (ἐξέχχθέντα, ἐξαγαγόντες). Coegerunt (ρ. cogo). Undique σύναψον πρὸς τὸ horrentem (φρίττουσαν, ἔχουσαν πολλά, πανταχόθεν ἐφωδιασμένην διά...). Cum... confoditur (ἐνεστὼς ἐξηγούμενος διὰ παρατ. = ἐνῶ... διεπερᾶτο). Ferreis stimulis (ἀφαιρ. ὄργαν.) διὰ τῶν σιδηρῶν ἡλῶν = clavis praeacutis). Vigilis... dolore (ἀφαιρ. ἀναγκ. αἰτίου). Hic... exitus. Τὸ hic καθ' ἑλξιν πρὸς τὸ ἀρσ. exitus (ἀντὶ hoc fuit τοῦτο ὑπῆρξε τὸ τέλος). Ipsa quoque vita (β' ὄρος συγκρ. = καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ βίου

του). Etsi diu acta (ἀφαιρ.) κλίπερ ἐπὶ μακρὸν χρόνον διανυθέντος (τοῦ βίου) διὰ (μέσου) μεγίστης δόξης.

Φράσεις: Duce Xanthippo ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ξανθίππου. Negavit esse utile εἶπεν ὅτι δὲν συμφέρει. Cuius cum valuisset auctoritas ἐνικησαντος τοῦ κύρους τῆς γνώμης αὐτοῦ. Repente educ-tum eoëgerunt διέταξαν ἀμέσως νὰ ἐξέλθῃ, ὑποχρεώσαντες νά...

26. ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΦΑΒΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΚΑΙ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΥΙΟΥ

Q. = Quintus. Iam senex ἤδη γέρον (ὢν). Filio suo δοτ. ἡθικὴ εἰς τὸ legatus, δυναμένη νὰ μεταφρασθῇ καὶ διὰ γεν. = τοῦ υἱοῦ του, ἀλλ' ἢ δοτ. δηλοῦ τὴν ἀνεξαρτησίαν = εἰς τὸν υἱόν του, παρὰ τῆ υἱῶ αὐτοῦ. Ὁ πατήρ του ἡλικίας 62 ἐτῶν εἶχε διατελέσει πολλάκις ὑπάτος. Consuli (κατηγ.) ὑπάτῳ ὄντι (213 π. X.). Legatus ὑπαρχος, ἀντι-στράτηγος. Οἱ legati ἦσαν συγκλητικοί, οἵτινες ἐστέλλοντο ὡς σύμβουλοι (ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα legati), καὶ ἐτίθεντο εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ ὑπάτων, τοὺς ὁποίους ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἀντικαθίστων. Cum... veniret ὅτε ἤρχετο (= ei venienti). Obviam patri πρὸς ἀπάντησιν τοῦ πατρός. Pro more = more ἢ ut mos erat = κατὰ τὸ ἔθος, ὡς ἔθος ἦτο. Anteibant (ρ. anteeo). Equo vehebatur ἀφαιρ. ὄργ. δηλοῦσα τὸ ποῦ. Δύναται ἀντ' αὐτῆς νὰ τεθῇ καὶ ἡ πρόθ. in (in equo) = ἐπὶ ἵππου ὄχεϊτο (ἐφέρετο), ἵππευε. Nec descendit (nec = et non) καὶ δὲν κατέβη, χωρὶς νὰ καταβῇ. Appropinquante consule (ἀφαιρ. ἀπόλ. ἐναντιωμ. = εἰ καί, ἄν καί). Verecundia (ἀφαιρ. αἰτίου). Verecundia maiestatis (γεν. ἀντικ.) αἰδούμενοι (ἐκ σεβασμοῦ πρὸς) τὸ ἀξίωμα. Ta-citi (κατηγ. εἰς τὸ ἐννοούμενον facti) = σιωπηλοί (γενόμενοι), σιωπήσαν-τες, ἐν σιωπῇ. Iam praeterierant ἤδη εἶχον παρέλθει (ρ. praetereo). Quod = hoc autem τοῦτο δὲ (τὴν διαγωγὴν ταύτην). Cum... animad-vertisset ἀφοῦ παρετήρησε, παρατηρήσας. Proximum ἐνν. sibi = τὸν ἀηγούμενον). Ἦτο τελευταῖος τῶν ραβδούχων καὶ ἐπομένως ὁ πλησιέστε-ρος καὶ μᾶλλον τετιμημένος, δι' ὃ ἐλέγετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων «ἀηγούμενος» καὶ ἦτο ὁ ἄμεσος ἐκτελεστής τῶν διαταγῶν τοῦ ἀρχοντος. Fabio δοτ. Ex equo ἢ ἀπλῶς equo (ἀφαιρ.). Desiliens ἐνν. ab equo ἢ ex equo.

Fili (κλητ. τοῦ filius), υἱέ μου. Inquit (ρ. inquam). Contempsi (ρ. contemno). Experiri... an scires agere... νὰ δοκιμάσω... ἂν γνωρίζης (ἂν εἶσαι εἰς θέσιν) νά... .

Tanto cognomine τόσων μεγάλου (ὠραίου καὶ τιμητικοῦ) ἐπωνυμίου (ἄφαιρ. εἰς τὸ dignus). Τὸ μέγα τοῦτο ἐπωνύμιον (Maximus) διέκρινεν αὐτὸν ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας του. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου φέρεται καὶ μὲ ἄλλο ἐπωνύμιον τὸ τοῦ Μελλητοῦ (Cunctator), τὸ ὅποῖον εἶναι χαρακτηριστικώτερον. Habitus est ἐθεωρήθη, ἐνομίσθη. Cautior quam promptior προφυλακτικώτερος ἢ δραστηριώτερος, προνοητικός, συνετός πως ἢ ταχὺς (πρόθυμος) πρὸς δράσιν. Insita... prudentia ἢ ἔμφυτος σύνεσις (μτχ. τοῦ inserto). Ingenio δοτ. εἰς τὸ insita. Bello δοτ. εἰς τὸ aplissima. Nemini dubium est quin... restituerit (ὑποτακτ.) οὐδενὶ ἀμφίβολον εἶναι ὅτι (οὐδείς ἀμφιβάλλει ὅτι, πάντες εἶναι βέβαιοι ὅτι) ἀποκατέστησε. Ren Romanam (πρβλ. ἀριθμ. 11 : res τὰ τῆς Ρώμης). Cunctando (ἄφαιρ. ὄργαν. τοῦ γερουνδίου δηλοῦσα τρόπον) διὰ τῆς ἀναβλητικότητος, μέλλων, ἀναβάλλων, «ἀναβλήδην».

Φράσεις: Equo vehebatur senex ὁ γέρον ἦτο ἔφιππος. Ad summam senectutem μέχρι βαθυτάτου γήρατος. Cautior quam promptior habitus est ἐθεωρεῖτο (τὸν ἐθεώρουν) ὅτι εἶχε μεγαλύτεραν σύνεσιν ἢ ταχύτητα ἐνεργείας.

27. Η ΠΑΡΑ ΤΑΣ ΚΑΝΝΑΣ ΗΤΤΑ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΑΙΜΙΑΙΟΥ

Adversus (πρόθεσις). Roma (ἄφαιρ.) ἐκ τῆς Ρώμης. Profecti sunt ρ. proficiscor). Paulo δοτ. εἰς τὸ placebat. Acriora. Ὁ Οὐάρρων ἐχθρός, ὡς ἡ πληθὺς, τῆς τακτικῆς τοῦ Φαβίου, ὑπεστήριξε τὸν Μινούκιον εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ κατὰ τοῦ δικτάτωρος. Ad vicum παρὰ τὴν κώμην. Posuerunt (ρ. pono). Varroni δοτ. εἰς τὸ insitam (= in Varrone). Aliquo... successu (ἄφαιρ. ὄργαν.) Aluerat (ρ. alo). Invito collega (ἄφαιρ. ἀπόλ. = ἄκοντος τοῦ συνάρχοντος). Signum pugnae σημεῖον τῆς μάχης (2 Αὐγούστου τοῦ 216 π.Χ.). Dedit ἡ διοίκησις τοῦ στρατοῦ ἡσκειτο ὑπὸ ἐκάστου ὑπάτου ἡμέραν παρ' ἡμέραν. Victus ἐνν. est

(ρ. vinco). Caesus est (ρ. caedo). Graviore vulnere = graviore clade
 Afflicta est (ρ. affligo). Telis (ἀφαιρ. ὄργαν.). Cecidi (ρ. cado). Quem
 = hunc autem. Cum... conspexisset ἀφοῦ... παρατήρησεν. Oppletum
 ἔνν. esse. Hunc αὐτὸν (ἐδῶ τὸν ἰδικόν μου). Aemili (πτῶσ. κλητ.). Quin
 tu... abi ὄχι, ἀλλὰ τοῦναντίον σύ... ἄπελθε (τὸ quin = immo).
 Potius προτιμότερον. Nuntia ut... muniant... firment ἀγγελίον
 (διάταξον) νά... Priusquam... adveniat πρὶν φθάσῃ. Patere β' ἐν.
 τῆς προστακτ. τοῦ ρ. patior (ὑπομένω). Alter consul = Varro. Οὗτος
 κατέφυγεν εἰς τὴν Βενουσίαν, ἔνθα ἀνασυνέταξε 10.000 φυγάδας. Cum
 paucis equitibus συνοδευόμενος ὑπὸ ὀλίγων ἰππέων (50 τὸν ἀριθμόν).
 Perfugit (παρκαίει.).

28. ΠΕΡΙΒΟΗΤΟΣ ΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΧΑΡΒΑ

Victori νικητῇ (τῆς παρὰ τὰς Κάννας μάχης, καθ' ἣν οἱ Ρωμαῖοι
 ἐκ τῶν 80.000 πεζῶν καὶ 6.000 ἰππέων ἀπώλεσαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ 50.000
 ἄνδρας, μεταξὺ τῶν ὁποίων 29 στρατιωτικοὺς χιλιάρχους καὶ 80 συγκλη-
 τικούς. Σήμερον ἀκόμη τὸ πεδίον τῆς μάχης ταύτης ὀνομάζεται Campo
 di sangue = πεδίον τοῦ αἵματος). Cum (σύνδ. = ἐνῶ...). Ut... sumeret
 et... daret νά... καί... νά... Quietem (ἄντικ. τοῦ sumeret καὶ daret). Ex
 praefectis ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν. Διὰ τῆς λ. praefectus, προκειμένου
 περὶ στρατοῦ ξένου, οἱ Ρωμαῖοι συγγραφεῖς ἐνόουν τὸν ὑπὸ τὰς ἀμέσους
 διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ ἀνώτερον ἀξιωματικόν, διοικητὴν τμήματος.
 Cessandum ἔνν. esse. Ratus (μτχ. τοῦ reor). Romam εἰς Ρώμην.
 Epulaturus (ρ. epulor) = affirmans fore ut victor epularetur
 (νά εὐωχθῆ). Cum σύνδ. αἰτιολ. Hannibali τῷ Ἀννίβα, ὑπὸ τοῦ
 Ἀννίβα. Victoria (ἀφαιρ., διότι τὸ utor συντάσσεται μὲ ἀφαιρ.). Mora.
 Οἱ νεώτεροι ἱστορικοὶ δικαιολογοῦσι τὸν δισταγμὸν τοῦ Ἀννίβα, ὅστις,
 στερούμενος ἐπαρκῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ πολιορκητικοῦ ὕλι-
 κοῦ, δυσκόλως θὰ ἤδύνατο νὰ καταλάβῃ πόλιν τόσον πολὺ ὀχυράν, ὡς
 ἡ Ρώμη. Saluti fuisse (δοτ. τοῦ σκοποῦ). Urbi et imperio (δοτ. ἡθικὴ
 εἰς τὸ saluti). Satis ἐπαρκῶς (γενικῶς, κοινῶς). Cuius = Campaniae.
 Exercitus (γεν. ἐν.). Elanguit (et ipse elanguit et ardor elanguit ρ.
 elanguesco.

Φράσεις: Mora huius diei satis creditur saluti fuisse urbi

et imperio κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν ἢ βραδύτης τῆς ἡμέρας ταύτης ἔσωσε τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος.

29. ΑΛΩΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΡΑΚΟΥΣΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΗΔΟΥΣ

Cum Sicilia... defecisset... Marcellus... Syracusas oppugnavit τῆς Σικελίας ἀποστάσης (ἐπαναστατησάσης) ὁ Μ. τὰς Συρακ. ἐπολιόρησε. A. Romanis. Ἡ πρόθ. α δηλοῖ τὴν ἀπομάκρυνσιν = ἀπὸ τῶν Ρωμαίων. Nec... cepit = et non... cepit καὶ δὲν ἐκυρίευσε. Rem = expugnationem (τὴν ἄλωσιν). Confecisset... nisi... fuisset (ὑπόθ. τοῦ ἀπραγματοποιήτου εἰς τὸ παρελθόν) θὰ ἔφερον εἰς πέρας, ἐὰν μὴ (nisi = si non) ὑπῆρχε τότε). Unus homo εἷς (ἕξοχος) ἀνὴρ. Ea tempestate κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους. Syracusis (ἀφαιρ. τοπ.) ἐν Συρ. Vir (παράθεσις). Admirabili ingenio ἀφαιρ. ὄργαν. εἰς τὸ prae-ditus = ἔχων θαυμαστὸν νοῦν (προικισμένος μὲ νοῦν...)]. Machinis inventis (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ἐπινοήσας μηχανάς. Opera αἰτ. πληθ. τοῦ opus. Brevi (κατὰ παράλ. τῆς λέξεως tempore) ἐν βραχεῖ (χρόνῳ). Captis Syracusis (ἀφαιρ.) ἀπόλ. κυριεύσας τὰς Σ. Prudentia ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου, ἔνεκα τῆς σοφίας (τῶν γνώσεων). Ut parceretur (ἔξαφτ. ἐκ τοῦ edixit) παθ. ἀπρόσ., διότι τὸ parco συντάσσεται μετὰ δοτ. = νὰ γίνῃ φειδῶ (νὰ φεισθῶν). Capiti illius = vitae eius (= Archimedi). In pulvere ἐν τῇ κόνει, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους (κατὰ τὴν τότε συνήθειαν). Dum... describit ἐνῶ... Formas σχήματα (γεωμετρικά). Attentius προσεκτικώτερον, ὀλίγον ὑπὲρ τὸ δέον προσηλωμένως. Voce minantis (ἐνν. hominis) μὲ φωνὴν (ἀνθρώπου) ἀπειλοῦντος, μὲ φωνὴν ἀπειλητικὴν. Quisnam esset (πλαγ. ἐρώτ.) τίς εἶναι (ὁ Ἄρχιμ.). Propter cupiditatem investigandi illud quod... διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνακαλύψαι (λύσαι) ἐκεῖνο (τὸ πρόβλημα), ὅπερ (ἐζήτει, οὔτινος τὴν λύσιν ἐπέδιωσε). Δὲν ἔγινεν ἐδῶ γερονδιακὴ ἔλξις, διότι τὸ ἀντικείμεν. τοῦ γερονδίου (investigandi) εἶναι οὐδέτερον (ἀντωνυμίας illud). Noli... turbare περίφρασις τῆς προστακτ. (= ne turbaveris) = μὴ τάραττε. Curam sepulturae (γεν. ἀντικειμ.) μέριμναν (περὶ) τῆς ταφῆς. Ὁ Μάρκελλος κατεσκεύασε πρὸς τιμὴν τοῦ σοφοῦ τούτου περιφανὲς μνημεῖον. Τοῦτο, παραμεληθὲν ὑπὸ τῶν Συρακουσίων, ἀνεῦρεν

ἓνα καὶ ἡμισὺν αἰῶνα βραδύτερον ὁ Κικέρων, ἀνασκαλεύσας αὐτὸ ἐν μέσῳ θάμνων.

Φράσεις: Nec eam nisi post tres annos cepit αὐτὴν μόλις μετὰ τρία ἔτη ἐκυρίευσε. Mortem aegre tulit σφόδρα ἐλυπήθη διὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

30. ΓΕΝΝΑΙΟΔΩΡΙΑ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΤΟΥ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΛΛΟΥΚΙΟΝ

Scipio. Ὁ P. Cornelius Scipio Africanus, γαμβρὸς τοῦ L. Aemilius Paulus, ἦτο εἰς τῶν ἐνδοξοτέρων στρατηγῶν τῆς Ρώμης, ἐπικληθεὶς Africanus μετὰ τὴν ἐν Ζάμα μάχην (202 π.Χ.). Quo die = die quo, e o die q u o. Eo = in eum locum, in hanc urbem (εἰς τὴν Καρθαγένην). Congestae erant (ρ. congero). Opes θησαυρὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Καρχηδονίων καὶ ἄφθονον πολεμικὸν ὕλικόν. Quibus (ἄφαιρ. εἰς τὸ potitus est) ὦν (ἐγένετο κύριος). Εὗρεν ἐκεῖ 600 τάλαντα (τὸ ἀττικὸν τάλαντον ἦτο, τότε, ἀξίας 6.000 δραχμῶν ἀττικῶν) καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ρώμην, πρὸς πίστωσιν τῆς νίκης, τὸν Μάγωνα καὶ δέκα ἐπτὰ συγκλητικὸς Καρχηδονίους. Eximiae formae (γεν. ιδιότης). Adulta virgo παρθένος ἀκμαία, ἐπίγαμος, εἰς ὄραν γάμου. Ubi εὐθὺς ὤς. Comperit = audivit. Loco ἐκ γένους, ἐξ οἰκογενείας (ἄφαιρ. τῆς καταγωγῆς εἰς τὸ natam [ἀντὶ natam esse]). Principi... adulescenti ἐδῶ τὸ princeps οὐσιαστικῶς = μετὰ τὸν νεαρὸν πρόκριτον. Eius gentis = Celtiberorum. Nomine ὀνόματι. Desponsam = ἐνν. esse (ρ. despondeo). Arcessitis parentibus et sponso (ἄφαιρ. ἀπόλ.). Ἡ μητ. συνεφώνησε πρὸς τὸ πλησιέστερον parentibus. Parentes, δηλαδὴ, οἱ γονεῖς, ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ. Ad eam redimendam (γερονδ. ἐλξίς) = ad redimendum eam = πρὸς τὸ... Attulerant (ρ. affero). Id (= pondus). Donum (κατηγορ.) ὡς δῶρον. Aurum (χιτ. πτώσις ὑποκ. τοῦ poni). Ante pedes ἐνν. suos. Dotalia dona δῶρα τοῦ γάμου (κατηγορ.). Vocato sponso (ἄφαιρ. ἀπόλ.). Accepturus... es (περιφραστικὴ συζυγία) μέλλεις νὰ λάβῃς. A socero παρὰ τοῦ... Accedant (ὑποκ. παραχωρητικὴ) ἄς προστεθῶσι, δέχομαι νὰ... προστεθῶσι. Tibi (δοτ. ἡθικὴ). Domum εἰς τὴν πατρίδα. Reversus (ρ. revertor). Grato animo ἐξ εὐγνωμοσύνης. Romanis (δοτ.). Conciliavit. Παρέστησε τὸν Σκιπίωνα ὡς ἦρωα,

ὅμοιον πρὸς θεόν, ὅστις ἦλθε πρὸς ὑποταγὴν τῆς Ἰσπανίας διὰ τῶν ὅπλων ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς διαγωγῆς του.

Φράσεις: Quo die venit τὴν ἡμέραν τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ. Ad referendam Scipioni gratiam πρὸς ἀπόδειξιν τῆς πρὸς τὸν Σκιπίωνα εὐγνωμοσύνης αὐτοῦ.

31. ΜΕΓΑΛΟΥΨΥΧΙΑ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΣΣΙΒΑΝ

Hasdrubalem τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμίλκα καὶ ἀδελφὸν τοῦ Ἀννίβα. Ἐφέροντο ἀκόμη ἄλλοι δύο ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα: ὁ εἷς ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀμίλκα καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀννίβα καὶ ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ Καρχηδονίου στρατηγοῦ Γίσκωνος. Οὕτω γίνεται σύγχυσις τῶν δύο νικῶν τοῦ Σκιπίωνος, τῆς μιᾶς τῆς πόλεως τῶν Βαικυλίων (209 π.Χ.) κατὰ τοῦ πρώτου Ἀσδρούβα καὶ τῆς ἄλλης τῆς πόλεως Ἰλίπας (206 π.Χ.) κατὰ τοῦ δευτέρου, μεθ' ἣν ἐπηκολούθησεν ἡ ὑποταγὴ τῆς Ἰσπανίας εἰς τοὺς Ρωμαίους. Castris (ἀφαιρ. ὄργαν. ὡς συμπλήρωμα τοῦ potitus). Captivos περὶ τοὺς δεκακισχιλίους. Sine pretio ἄνευ λύτρων. Domum οἶκαδε. Vendi. Τοὺς Ἀφρικανοὺς οἱ Ἰσπανοὶ ἀπεστρέφοντο, διότι ἦσαν τυραννικοί. Ἐν τούτοις ὁ Σκιπίων, προσενεχθεὶς κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ πολέμου εἰς τὸ ζήτημα τῶν αἰχμαλώτων, παρουσιάσθη εἰς τοὺς ἐγχωρίους ὡς ἐλευθερωτῆς. Regii generis (γεν. ιδιότης). Forma insigni (ἀφαιρ. ιδιότης). Quis... esset... cur fuisset (ὑποτ., διότι εἶναι πλαγία ἐρώτ.) τίς ἦτο (τὸ ὄνομά του) καὶ ποδαπὸς (ποία ἦτο ἡ πατρὶς του) καὶ διατί... Id αἰτ. τοῦ κατὰ τι. Εἶναι, ὅμως, δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς ἀντικείμεν. τοῦ νοουμένου agens (ἄγων). Aetatis γεν. τοῦ ὅλου εἰς τὸ id (id aetatis εἰς τόσον μικρὰν ἡλικίαν, ἀκόμη παῖς = etiam puer). In castris fuisset εἶχε στρατευθῆ. Vocant ἐνν. me. Patre amisso ἀφαιρ. ἀπόλ. = ἀπολέσας τὸν πατέρα μου, θανόντος τοῦ πατρὸς (p. amitto). Avum. Οὗτος ὠνομάζετο Gala. Maternum τὸν ἐκ μητρὸς. Avunculo. Ἡ λέξ. avunculus σημαίνει τὸν ἐκ μητρὸς θεῖον (ἐνῶ patruus τὸν ἐκ πατρὸς θεῖον). Ὁ Μασανάσσης (238—148 π.Χ.), υἱὸς τοῦ Γάλα καὶ ἀδελφὸς τῆς μητρὸς τοῦ Massiva, γενόμενος βασιλεὺς τῆς Νουμιδίας, παρέμεινε μέχρι τοῦ 206 π.Χ. σύμμαχος τῶν Καρχηδονίων. Ἐκτοτε, μεταβαλὼν πολιτικῶν, διετέλεσε μέχρι τοῦ θανάτου του πιστὸς σύμμαχος τῶν Ρωμαίων. Subsidio (δοτ.

σκοποῦ) εἰς τὸ venit. Carthaginiensibus (δοτ.). Propter aetatem διὰ τὴν (μικρὰν) ἡλικίαν. A Masinissa (ποιητ. αἴτιον). Nunquam ante οὐδέποτε πρότερον (προηγούμενος). Pugnatum est (ἀπροσώπως = ἐπολεμήθη, ἔγινε πόλεμος). Cum ἐναντίον. Inscio avunculo (ἀφαιρ. ἀπόλ.). Clam σύναψον πρὸς τὸ sumpto. Armis et equo sumpto (ρ. sumo) ἀφαιρ. ἀπόλ. Ἡ μτχ. συνεφώνησε πρὸς τὸ πλησιέστερον equo. Exii ἐνν. castris (ἐκ τοῦ στρατοπέδου). Prolapso equo (ἀφαιρ. ἀπόλ.) πεσόντος... (ρ. prolabor). A Romanis (ποιητ. αἴτιον). Velletne (πλαγία ἐρώτ. = (ἠρώτησεν) ἂν ἤθελε, ἂν θέλῃ). Se (ὑποκ. τοῦ cupere). Gaudio (ἀφαιρ. αἰτίου). Equum ornatum ἵππον (κέλητα) ἐπισεσαγμένον (χαμουρωμένον), ἔχοντα φάλαρα. Datis... equitibus (ἀφαιρ. ἀπόλ.). Quituto deducerent (ἀναφ. τελικὴ πρότασις = ut illi ἢ ut ii ἵνα οὗτοι ἀσφαλῶς καθοδηγήσωσι. Dimisit (ρ. dimitto).

Φράσεις: Inscio avunculo λάθρα τοῦ θείου, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ θείου. Effusus gaudio lacrimis μὲ δάκρυα χαρᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Datis qui tuto deducerent equitibus ὑπὸ συνοδείαν ἱππέων πρὸς ἀσφάλειάν του.

32. Ο ΝΕΑΡΟΣ ΣΚΙΠΙΩΝ ΑΡΝΕΙΤΑΙ ΤΟΝ ΤΙΤΑΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Cum... se... gessisset προσενεχθείς, συμπεριφερθείς, ἐπειδὴ... Omnium (γεν. ὑποκ. εἰς τὸ consensu). Cum... iussisset διατάξας, ἀφοῦ διέταξε. Silentium (αἰτ. ὑποκ. τοῦ fieri). Imperatoris τοῦ στρατηγοῦ. Ὁ τίτλος τοῦ imperator ἦτο τιμητικός. Τοῦτον οἱ στρατιῶται προσῆπτον μετὰ νίκην εἰς τὸν στρατηγόν των ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὁ στρατηγὸς διετῆρει τὴν προσηγορίαν ταύτην, ἕως ὅτου ἡ Σύγκλητος ἀνεγνώριζεν εἰς αὐτὸν ἢ ἠρνεῖτο τὸ δικαίωμα θριάμβου. Ἡ ὀνομασία αὕτη ἔπεται τοῦ κυρίου ὀνόματος, ἐνῶ, ὅταν ἔχη τὴν σημασίαν τοῦ αὐτοκράτορος, προηγεῖται. Quo (ἐνν. nomine). Regium nomen = regis nomen. Alibi... Romae (Romae τοπ. πτώσει = γενικῇ), ἀλλαχοῦ... ἐν Ρώμῃ. Intolerabile: Ἀπὸ τῶν χρόνων δηλ. τῆς καταλύσεως τῆς βασιλείας τῶν Ταρκυνίων. Existimare (ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. licet). Amplissimum (ἐνν. esse). Regalem animum. Τὸ ἐπίθ. regius ἢ regalis = βασιλικός· ἀλλὰ τὸ πρῶτον δηλοῖ μᾶλλον σχέσιν τῆς κτή-

σεως (= regis) καὶ τὸ δεύτερον σχέσιν τῆς ὁμοιότητος ἢ ἀξιοπρεπείας, δηλ. ἄξιος βασιλέως. In me (ἀφαιρ. πτώσ.). A... appellatione ἢ πρόθ. δηλοῖ ἀπομάκρυνσιν. Barbari. Ἡ λ. barbarus ἐσήμαινε κατ' ἀρχὰς πάντα μὴ Ἑλληνας, ἔπειτα ἐδήλου πάντα ἀπολίτιστον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἑλληνας, τοὺς Ρωμαίους καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς Καρχηδονίους. Qua (ἐνν. magnitudine animi). Ceteri mortales οἱ λοιποὶ θνητοί. Ὁ Σκιπίων, θαυμαστῆς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἔδωκε νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι «βασιλικὴν ψυχὴν» (regalis animus) ἔχει ὁ δυνάμενος νὰ δίδῃ δείγματα ἀνδρείας, γενναιοφροσύνης καὶ ἱπποτικῶν πράξεων.

Φράσεις: Omnium consensu ὁμοθυμῶς, μιᾷ ψυχῇ, μιᾷ γνώμῃ. Cum silentium fieri per praeconem iussisset ἐπιβαλὼν σιγὴν διὰ τοῦ κήρυκος.

33. Ο ΣΚΙΠΙΩΝ ΔΕΧΕΤΑΙ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑΝ ΤΟΥ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ (201 π. X.)

Metu perculti φόβῳ συσχεθέντες, ὑπὸ φόβου καταπεπληγμένοι, περίφοβοι (ρ. percello). Oratores (= legatos) ὡς ἀπεσταλμένους, (κατηγορ. εἰς τὸ principes) = qui orarent. Ad petendam pacem (γερονδιακὴ ἔλιξις) πρὸς αἴτησιν εἰρήνης, πρὸς διαλλαγὴν. Seniorum τῶν γεροντοτέρων. Οἱ τριάκοντα οὗτοι ἀπετέλουν τὸ ὕπατον Συμβούλιον τῆς Καρχηδόνος. Ubi ὡς. In castra εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Τύνητος, ὃν ἐπανεκτίησεν ὁ Σκιπίων. Inde ἐκ Τύνητος. Civitati ὑπὲρ τῆς πολιτείας. Conditionibus. Οἱ ὅροι τοῦ Σκιπίωνος ἦσαν βαρύτατοι: παραχώρησις εἰς τοὺς Ρωμαίους τῆς Σικελίας, Κορσικῆς καὶ Σαρδηνίας, ὡς καὶ τῶν ἄλλων μικροτέρων νήσων μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Ἀφρικῆς, παράδοσις ὅλων τῶν ἐλεφάντων, τῶν αὐτομόλων καὶ τῶν αἰχμαλώτων, τοῦ στόλου σχεδὸν ὅλου, πλὴν 10 πλοίων, ἀναγνώρισις τοῦ Μασανάσσου ὡς βασιλέως τῆς Νουμιδίας, ἀδυναμία εἰς τὸ ἐξῆς ἐπιχειρήσεως πολέμου οἰουδήποτε ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς Ρώμης, καταβολὴ ἀποζημιώσεως ἐπὶ 50 ἔτη διακοσίων ταλάντων ἑνιαυσίως, ἐγγύησις ἐκτελέσεως ὄρων διὰ παραδόσεως ἑκατὸν ὁμήρων. Ut... Ἡ Σύντ. ut confirmarentur ea (= eae condiciones) quae (οὐδ.) pacta essent ἵνα ἐπικυρωθῶσιν οἱ ὅροι οὗτοι, οἱ ὁποῖοι συμφωνήθησαν (ἀπὸ συμφώνου συνετάχθησαν). Quae pacta essent (= quae pacta erant. Ἐτέθη ὑποτακτ. ἕνεκα

ἔλξεως τῆς ἐγκλίσεως [ἦτοι ἀπὸ τὴν ὑποτακτ. ut confirmarentur, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται.]). Τὸ paciscor εἶναι ρ. ἀποθετικόν, ἀλλ' ἐδῶ κεῖται μὲ παθητικὴν σημασίαν. Patrum ac populi. Ἡ Σύγκλητος καὶ ὁ δῆμος τῶν Ρωμαίων ἐπεκύρωσαν τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης τοὺς συνταχθέντας ὑπὸ τοῦ Σκιπίωνος.

Pace terra marique parata. Ἡ σειρά : pace parata (ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. pario) terra marique τῆς εἰρήνης ἐπιτευχθείσης (ἐπικυρωθείσης) κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν. Revertit = reversus est ἐπανῆλθεν (ὁ Σκιπίων) κατάφορος λαφύρων καὶ φέρων εἰς Ρώμην αἰχμάλωτον τὸν Σύφακα, ὅστις, ἂν μὴ ἀπέθνησκεν ὀλίγας ἡμέρας πρότερον, θὰ ἐκόσμει τὸν μεγαλοπρεπέστερον ἕως τότε θρίαμβον τοῦ Σκιπίωνος. Insidabat (ρ. insido). Inter... plausus ἐν μέσῳ τῶν ἐπευφημιῶν, τῶν ἐπαίνων. Omnium πάντων, ὑπὲρ πάντας. Urbem καὶ in urbem = Romam. Invectus (ρ. invehor). Primusque (κατηγορηματικὸς προσδιορ.) πρῶτος, τὸ πρῶτον αὐτός. A se (ποιητ. αἴτιον εἰς τὸν victae) ὑπ' αὐτοῦ. Appellatus (ἐνν. est). Ὁ λαὸς ἰδρυσεν ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ καὶ ἐν ἀκρατῆτι ἐνθουσιασμῷ ἠθέλησε νὰ δώσῃ ἰσοβίως εἰς αὐτὸν τὰ ὑπατα ἀξιώματα.

Φράσεις : Veniam petebant non culpam purgantes ἐζήτουν συγγνώμην ἄνευ τινὸς δικαιολογίας. Ad quem advenientem concursus ingens factus est ἡ ἄφιξις τοῦ προεχλέσε μεγάλην συρροὴν κόσμου.

34. ΜΝΗΜΕΙΩΔΗΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΤΙΟΧΟΥ Γ' ΚΑΙ ANNIBA

Suis (ἐνν. civibus) εἰς τοὺς συμπολίτας του. Confugit (πρkm. Hostem) κατηγορ. Roma (ἀφαιρ. τῆς ἀπὸ τόπου κινήσεως) ἐκ τῆς Ρώμης. In quibus = in numero quorum ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ὁποίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων. Scipio Africanus. Τοῦτο δὲν εἶναι βέβαιον. Ἡ Παράδοσις ἠθέλην, ἕως, νὰ ἀντιπαρατάξῃ ἀκόμη μίαν φορὰν τὸν νικητὴν καὶ τὸν ἡττημένον τῆς Ζάμας. Ephesi (γεν. = τοπ. πτώσις) ἐν Ἐφέσῳ. Ab eo quaesivit ἠρώτησεν αὐτόν. Quem... crederet. Τὸ ρ. καθ' ὑποτακτ., διότι εἶναι πλαγία ἐρώτησις = τίνα ἐνόμιζεν (ὅτι ὑπῆρξε, ποῖος ὑπῆρξε κατὰ τὴν γνώμη του). Maximum imperatorem (κατηγ.) ὁ μέγιστος τῶν..., ὁ μεγα-

λύτερος ἐκ τῶν στρατηγῶν. Sibi videri τῷ Ἀννίβᾳ φαίνεται. Quod... fudisset (ὑποτακτ. ἐξ αἰτίας τοῦ πλαγίου λόγου) διότι εἶχε καταβάλει (ρ. fundo). Parva manu (ἁφαιρ. ὄργαν.). Ὁ Ἀλέξ. ἀναχωρῶν ἐκ Μακεδονίας πρὸς κατάκτησιν τῆς Ἀσίας εἶχε μόνον 30.000 πεζοὺς, περὶ τὰς 5.000 ἵππέων καὶ 150 πλοῖα. Innumerabiles. Ὁ Δαρεῖος ἐν Γρανίκῳ (334 π.Χ.) ἀντέταξε 110.000 ἄνδρας, ἐν Ἴσῳ (333 π.Χ.) 600.000 καὶ ἐν Ἀρβήλοις (331 π.Χ.) 1.200.000. Interroganti (ἐνν. Scipioni). Quem... poneret πλαγ. ἐρώτ. (πρβλ. ἀνωτ. quem... crederet). Pyrrhum (ἐνν. pono = τίθημι, θεωρῶ). Secundum κατηγ. Quod... docuit... cepit... disposuit. Ἐτέθη ἐδῶ πρκμ. ὀριστ. καὶ ὄχι ὑποτακτ. (ὡς ἀνωτέρω fudisset) διότι ἡ διήγησις γίνεται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Ἀννίβαν (Pyrrhum pono quod...). Castra metari τὴν τέχνην τοῦ στρατοπεδεύειν ἐν τόπων τινί, τὴν τέχνην τῆς διατάξεως τοῦ στρατοπέδου. Elegantius (κυριολεκτικῶς ἐκ τοῦ eligere ἐκλέγειν) μετὰ μεγαλυτέρας διακρίσεως (ἐπομένως = ἐπιδειξιώτερον, καλύτερον). Illo ἐκείνου (β' ὄρος συγκρ.). Loca θέσεις (στρατηγικὰς). Sciscitanti δηλ. Scipioni (ρ. sciscitor). Duceret (πλαγ. ἐρώτ.). Semet ipsum ἰσχυρότερον τοῦ se ipsum. Τὸ -met ἐνισχύει διὰ τῆς προσαρτήσεώς του προσωπικὰς καὶ κτητικὰς ἀντωνυμίας. Dixit. Τὸ πλήρες θὰ ἦτο dixit se ducere semet ipsum tertium. Tu. Ἐτέθη τὸ tu πρὸς δῆλωσιν ἐμφάνσεως. Si me vicisses ἐὰν θὰ μὲ εἶχες νικήσει. Me σύναψον πρὸς τὸ posuissem (θὰ ἔθετον, θὰ ἐνόμιζον). E grege ἐκ τοῦ πλήθους, ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ (τῶν στρατηγῶν). Velut inaestimabilem ὡς ἀσύμβλητον, ὡς ἀσύγκριτον, ἐκτὸς συγκρίσεως.

Φράσεις: Scipio cum Hannibale collocutus quaesivit ab eo ὁ Σκιπίων εἰς συνομιλίαν του μὲ τὸν Ἀννίβαν ἠρώτησεν αὐτόν.

35. ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΑΡΧΙΑΗΣΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΚΙΠΙΩΝΑ

In Literna villa ἐν τῷ κτήματι τοῦ Λιτέρνου. Praedonum. Πειραταὶ ἐλυμαίνοντο τὰ παράλια τῆς Ἀσίας, Ἰταλίας καὶ Σικελίας. Ὑπὸ πειρατῶν ἠχμαλωτίσθη καὶ αὐτὸς ὁ Καῖσαρ, ἕως οὗ ἐξωλοθρεύθησαν ὑπὸ τοῦ Πομπηίου (67 π.Χ.). Cum... se contineret. Ὁ Σκιπίων κατεγίνετο κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀναπαύσεώς του εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν

μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, τῆς ὁποίας ἡ ἀγάπη ηὐξήθη τότε μεταξὺ τῆς Ρωμαϊκῆς Κοινωνίας. Ad eum videndum (γερουδιακῆ ἔλξις) πρὸς τὸ ἰδεῖν αὐτόν. Forte confluerunt κατὰ τύχην συνέρρευσαν (ταυτόχρονως ἦλθον). Ad vim faciendam (γερουνδ. ἔλξις) πρὸς ἐπιβολὴν βίας. Ratus (ρ. reor) νομίσας, ὡν τῆς γνώμης. In tecto ἐπὶ τῆς στέγης. Αἱ ἀρχαῖαι ἐξοχικαὶ οἰκίαι εἶχον ἐπὶ τῶν στεγῶν πυργίσκους, οἷτινες ἐσηματίζον οἰνοὶ μικρὰ φρούρια. Alia = ἄλλα (προφυλακτικὰ μέτρα). Ad eos repellendos (γερουδιακῆ ἔλξις) πρὸς ἀπόκρουσιν τούτων. Quod = at id. Abiectis armis (ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. abicio). lanuae (δοτ.). Se (αἰτ. πληθ. τοῦ ἀπαρεμφάτου venisse ὑποκειμ. Eius = Scipionis. Hostes... admiratores (αἰτιατ. κατηγορούμενα εἰς τὸ se). Virtutis τῆς ἀξίας (του). Vitae (δοτ. εἰς τὸ hostes). Viri (γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ conspectum). Quod = id autem. Fores reserari (ἀπροσώπως) ἔξαρτ. ἐκ τοῦ iussit = ν' ἀνοιχθῆ ἡ θύρα, ν' ἀνοίξουν τὴν θύραν (sera ὁ μοχλός, μάνδαλος τῆς θύρας, resero ἀφαιρῶ τὸν μοχλόν, ξεμανταλώνω). Postes ianuae τὰς παραστάδας τῆς θύρας. Venerati. Ὁ Σκιπίων εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου παρουσιάζετο ὡς θεός τις καὶ ἄφηνεν ἐσκεμμένως νὰ ἀναπτύσσεται περὶ τὸ ὄνομά του θρύλος τις. Dextram (ἀντικ. τῶν δύο κυρίων ρημάτων). Deosculati sunt (ρ. deosculor). Positis... donis (ἀφαιρ. ἀπόλ.). Ante vestibulum πρὸ τοῦ προδρόμου (δηλ. μεταξὺ τῆς θύρας τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς θύρας τῆς οἰκίας). Laeti (ἐπίθ. ἀντὶ ἐπιρρημ. = μετὰ χαρᾶς). Mortuus est εἰς ἡλικίαν 52 ἐτῶν, τῷ 183 π.Χ., παραμείνας, καθὼς ὁ Ἀνίβας καὶ ὁ Φιλοποίμην, οἰκειοθελῶς ἐξόριστος ἐν τῷ Λιτέρνω τῆς Καμπανίας. Ne... referretur. Ἐπειδὴ οἱ Ρωμαῖοι ἦσαν κατ' αὐτοῦ δυσηρεστημένοι διὰ τὴν ἀλαζονεῖαν καὶ διότι, ὡς ἔλεγον, εἶχε πλουτήσῃ ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ Ἀντιόχου χωρὶς νὰ καταδεχθῆ κἄν νὰ δικαιολογηθῆ, ὁ Σκιπίων δὲν ἠθέλησε νὰ ταφῆ ἐν Ρώμῃ, ἀλλ' ἐν τῷ οἰκογενειακῷ τάφῳ τοῦ ἐν Λιτέρνω κτήματός του, συντάξας ὁ ἴδιος καὶ τὸ διὰ τὸν τάφον λίαν χαρακτηριστικὸν τῆς ἀποφάσεώς του ἐπίγραμμα.

Φράσεις: Quod ubi animadverterunt ἐπὶ τῇ θῆα ταύτη. Quod postquam audivit Scipio εἰς τὴν δῆλωσίν των αὐτὴν ὁ Σκιπίων.

36. ΒΑΡΥΣΗΜΑΝΤΟΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝ ΠΥΔΝῆ ΜΑΧΗΝ. ΘΡΙΑΜΒΟΣ
ΤΟΥ ΠΕΡΣΕΩΣ

Perseum (αἰτ. Persea καὶ Perseum καὶ δοκιμώτερον Persen ἐξ ὀνομαστ.). Perseus (καὶ Perses), γεν. Persei (καὶ Persae). Πρόκειται περὶ τῆς ἐπὶ μίαν μόνον ὥραν διαρκεσάσης μάχης παρὰ τὴν Πύδναν (τῷ 168 π. Χ.), ἣτις κεῖται ἐν Πιερίᾳ πρὸς τὰ ΒΑ. τοῦ Ὀλύμπου, οὐ μακρὰν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου. Κατὰ τὴν μάχην ὁ Αἰμίλιος Παῦλος ἐνίκησε τὸν Περσέα, βασιλέα τῆς Μακεδονίας, ὅστις ἀπώλεσεν 20.000 ἄνδρας καὶ 5.000 αἰχμαλώτους (ἐπὶ συνόλου στρατοῦ 43.000), ἐνῶ οἱ Ρωμαῖοι ἀπώλεσαν μόνον 100 ἄνδρας. Ὁ Περσεὺς κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τὴν σύλληψιν, ἀλλ' ἐν τέλει, προδοθεὶς, συνελήφθη ἐν Σαμοθράκῃ καὶ προσήχθη πρὸ τοῦ Αἰμιλίου Παύλου.

Rerum humanarum τῶν ἀνθρωπίνων τυχῶν. Καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Παῦλος Αἰμίλιος ἔγινε βραδύτερον θῦμα τῆς ἀσταθείας τῆς Τύχης, βυθισθεὶς εἰς πένθος βαρύτατον. Vobis (δοτ.). Ἐτέθη ἐν ἀρχῇ τῆς φράσεως πρὸς ἔμφανσιν. Ideo τούτου ἔνεκα, διὰ τοῦτο. In quemquam (γίνεται χρῆσις τοῦ quisquam, ἐπειδὴ προηγεῖται ἄρνησις neminem) πρὸς οἰονδήποτε. Superbe agere νὰ φέρεται ὑπεροπτικῶς (νὰ μεταχειρίζεται τινα μεθ' ὑπερηφανείας). Agere... credere (= fidere), ὑποκείμενα τοῦ ἀπροσ. decet). Εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς διαφαίνεται τοῦ Αἰμιλίου Παύλου ἡ ἠθικὴ καὶ θρησκευτικὴ βαρύτερη.

Confecto bello (ἀφαιρ. ἀπόλ.). Πρόκειται περὶ τοῦ πολέμου κατὰ τοῦ Περσέως. Regia nave... est subvectus διὰ τριήρους βασιλικῆς (τοῦ βασιλέως)... Ad urbem = Romam. Longe ἐπιτείνει τὸ ὑπερθ. Magnificentissimus (τὸ ὑπερθ. ἐσχηματίσθη ἀνωμάλως, διότι τὸ θετικὸν λήγει εἰς -ficus). Ὁ θρίαμβος τοῦ Αἰμιλίου Παύλου, ὑπερβάς εἰς μεγαλοπρέπειαν τὴν τοῦ Σικιπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ; ὑπῆρξε περιβόητος ἀκόμη καὶ μετὰ τοὺς θριάμβους τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Τίτου. Obviam effusa multitudo (ἀφαιρ. ἀπόλ.). Exstructis... tabulatis (ἀφαιρ. ἀπόλ.). Tabulatis. Πρόκειται περὶ ἐξεδρῶν. In modum theatrorum κατὰ τὸν τρόπον τῶν θεάτρων, δηλ. με ἐδώλια, βάρβα. In candidis togis = in candida toga. Κατὰ τὰς ἐορτασίμους καὶ ἐπισήμους ἡμέρας οἱ Ρωμαῖοι ἐφόρουσαν τήβεννον. Sertis (ἀφαιρ. ὄργαν.) διὰ πλεγμάτων ἐξ ἀνθέων. Coronata = ornata (ὡς καὶ σήμερον εἰς ἡμέρας

έορτασμοῦ γίνεται ἀνάλογος διακόσμησης). Ture (ὄνομ. tus). In tres dies εἰς τρεῖς ἡμέρας, ἤτοι τὴν 28, 29 καὶ 30 Νοεμβρίου τοῦ 168 π.Χ.

Transvehendis signis tabulisque (γερουνδιακὴ ἔλξις) διὰ τὴν μεταφορὰν (διὰ μέσου τῆς πόλεως) ἀγαλμάτων καὶ εἰκόνων. Ἐτέθη δοτ. τοῦ γερουνδίου, διότι τὸ sufficio ἀπαιτεῖ δοτικὴν. Sequenti die τὴν ἐπομένην ἡμέραν. Translata sunt (ρ. transfero) μετεφέρθησαν. Arma... Τὰ ὄπλα καὶ ἄλλα εἶδη ἐφέροντο ἐπὶ πολυπληθῶν ἀρμάτων. Argentum signatum ἄργυρος ἐπίσημος (νομισματοποιημένος), νομίσματα. Ταῦτα (σημερινῆς ἀξίας 8 ἑκατομμ. περίπου χρυσῶν δραχμῶν) περιείχοντο ἐντὸς ἀγγείων φερομένων ὑπὸ 3.000 στρατιωτῶν. Ἄλλοι τούτων ἔφερον καλλιτεχνικωτάτους κρατῆρας καὶ κύπελλα. Tertio die, multo mane τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἅμα τῷ φωτὶ (ἀπὸ πολὺ προῖ). Αὕτη ἦτο ἡ κυρία ἡμέρα τοῦ θριάμβου. Ἡ πομπὴ ἔβαινε διὰ τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως εἰς τὸ Καπιτώλιον διὰ τῆς Sacra Via διὰ μέσου τοῦ Forum. Tubicines coeperunt ducere agmen (ἐνν. exercitus) οἱ σαλπικταὶ ἤρχισαν νὰ ἄγωσι τὴν πομπήν, δηλ. ἠγοῦντο τῆς πομπῆς, προεπόμπευον. Non festos modos οὐχὶ ἐορταστικὰ μέλη. Quasi in aciem procedendum esset (ἀπροσ.) ὥσει θὰ ἔπρεπε (θὰ ἐπρόκειτο) νὰ προχωρήσουν (οἱ στρατιῶται, ἡ πομπή) εἰς μάχην (ἡ ὑποτακτ. ἐξ αἰτίας τοῦ quasi). Pingues... boves τὰ παχέα, τὰ προωρισμένα διὰ τὴν θυσίαν θύματα. Cornibus auratis (ἀφαιρ. ἰδιότ.). Vittis (ἀφαιρ. ὄργαν. = infulis, ὄν. infula). Liberi δύο μικροὶ υἱοὶ καὶ ἡ θυγάτηρ. Comitante... turba (ἀφαιρ. ἀπύλ. ρ. comitor ἀποθ.). Manus (αἰτ. πληθ.). Implorare. Οἱ θεαταί, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Ρωμαίου συγγραφέως, ἔκλαιον βλέποντες τὴν οἰκτρὰν θέσιν τῆς οἰκογενείας τοῦ Περσεῶς. Perseus. Οὗτος ἐφόρει ἐσθῆτα φαιὰν καὶ ἦτο ἀλυσίδετος. Ματαίως, ἄρα, εἶχεν ἐκλιπαρήσει τὸν Παῦλον Αἰμίλιον νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τοιοῦτου αἰσχους καὶ ὀδύνης. Viro (δοτ. εἰς τὸ similis). Inde = deinde. Ab omnibus (ποιητ. αἷτιον = ὑπὸ + γεν.). In curru (ἐνν. triumphali) vehebatur ἐφ' ἄρματος τεθρίππου εἰς σχῆμα κύκλου. Auro purpuraque fulgens (κατὰ λέξιν = ἐκ χρυσοῦ καὶ πορφύρας ἀπαστράπτων), φορῶν ἀλουργίδα χρυσοκέντητον, φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον δάφνης καὶ κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα σκῆπτρον ἐξ ἐλεφαντοστοῦ. Dono (δοτ. τοῦ σκοποῦ, κατηγορούμενον). Eminebat προεἶχεν, ὄρθιος ἴστατο. Cum... tum... καὶ... καί, οὐ μόνον... ἀλλὰ καί. Dignitate... senecta (ἀφαιρ. αἰτίας). Prae se ferebat παρεῖχε, ἐξεδήλου, ἐπεδείκνυε. Filii (ἐνν. incedebant). Εἶχε πολλοὺς υἱούς,

ᾧν οἱ μεγαλύτεροι εἶχον λάβει μέρος εἰς τὰς Μακεδονικὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Turmatim ἰληδόν. Ἐκάστη ἴλη (οὐλαμός) ἀπηρτίζετο ἐκ 30 ἰππέων. Cohortes ἐκάστη κοόρτις εἶχε 400 ἄνδρας τεταγμένους εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν των. Τὸ ἰππικὸν καὶ τὸ πεζικὸν ἔκλειε τὴν πομπήν. A senatu et (a) populo Romano (ποιητ. αἴτια). Concessum est παρεχωρήθη (ὑποκείμε. εἶναι τὸ ut... uteretur). Ludis circensibus (= ludis maximis) κατὰ τὰς μεγίστας ἵπποδρομίας. Αὗται εἶχον περιεχόμενον θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικόν. Veste triumphali (ἀντικείμε. τοῦ uteretur = τὸ ἐνδύεσθαι ἐσθῆτα θριαμβ(ευτ)ικὴν, ἥτοι ἡ χρῆσις τηβέννου χρυσοσήμεου καὶ χιτῶνος πεποικιλμένου διὰ κλάδων φοίνικος). Macedonico συμφωνεῖ πρὸς τὸ εἰ. Ὁ Περσεὺς ἔπειτα ἀπέθανεν ἐξ ἀσιτίας ἐν τῇ φυλακῇ.

Φράσεις: Bellicum sonantes σαλπίζοντες ἄσματα θούρια.

37. ΑΦΙΛΟΧΡΗΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΠΕΝΙΑ ΤΟΥ ΑΙΜΙΑ. ΠΑΥΛΟΥ

Gaza (ἄφαιρ. εἰς τὸ potitus). Maxima ἡ εἰς Ρώμην εἰσκομισθεῖσα λεία ἐξετιμήθη εἰς 120 ἑκατομμ. σηστερτίων. Tantam... ut... attulerit τοσαῦτα (τόσον πολλὰ) χρήματα... ὥστε... ἐπήνεγκε. Κατ' ἐξαιρέσιν πρkm. ὑποτ. (= ἀόρ. Ἑλλην. γλώσσης), διότι δηλοῖ γεγονός. Ἡ ἐξαιρέσις αὕτη κατέστη κανὼν (πρβλ. ἀρ. 37). Tributorem (δηλ. ex censu) τῶν φόρων (δηλ. εἰσφορῶν ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ). Οἱ φόροι αὐτοὶ ἔκτοτε κατηργήθησαν μέχρι τοῦ 144 π.Χ. Adeo... ut τόσον... ὥστε. Ut non potuerit ὥστε δὲν κατέστη δυνατόν (περὶ τῆς ὑποτακτ. πρβλ. ὀλίγον ἄνωτερ. ut attulerit). Eius uxori τῇ (δευτέρᾳ) συζύγῳ αὐτοῦ. Σύναψον τὴν δοτ. πρὸς τὸ exsolvi. Ἡ σύζυγος ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ ὀπίσω τὴν ἑαυτῆς προῖκα, ἐὰν ὁ σύζυγος ἀπέθνησκεν ἄτεκνος. Ὁ Παῦλος Αἰμίλιος εἶχε κληρονόμους τοὺς δύο ἐκ τῆς πρώτης συζύγου υἱούς, τῶν θυγατέρων μὴ εἰσερχομένων εἰς κληρονομίαν κατὰ τὰ ἐν Ρώμῃ τότε κρατοῦντα. Nisi vendito fundo (ἄφαιρ. ἀπόλ.) εἰμὴ πωληθέντος τοῦ ἀγροῦ (εἰμὴ διὰ τῆς πωλήσεως τοῦ ἀγροῦ). Unum μοναδικόν, ἓνα καὶ μόνον. Exsequiae. Ἡ ἐκφορά τῶν πτωχῶν ἐγένετο τὴν νύκτα ἕλως ἀπλῶς, ἀλλ' ἡ τῶν πλουσιῶν καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν κηδεία ἐγένετο τὴν ἡμέραν μετὰ πάσης ἐπισημότητος, φερο-

μένων ἐπὶ πολυτελῶς κεκοσμημένων νεκρικῶν κλινῶν. Auro et ebore ἦτοι διὰ νεκρικῶν κλινῶν ἐγκεκολλημένων διὰ χρυσοῦ καὶ ἐλεφαντόδοντος καὶ ἔχουσῶν καλύμματα πολύτιμα. Clementia et studio διὰ προθύμου συμπαθείας. Omnium πάντων τῶν συμπολιτῶν (του). Legationis nomine ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ πρεσβευτοῦ (κατὰ λέξιν : πρεσβείας δνόματι). Umeros suos funebri lecto (δοτ.) subiecerunt ὑπεβάστασαν τὴν νεκρικὴν κλίνην (κατὰ τὴν ἐκφορὰν). Sponte sua = ultro ἄφ' ἑαυτῶν, ἔκουσίως, αὐθορμήτως. Οἱ Μακεδόνες ἔτρεφον μεγάλην εὐγνωμοσύνην, διότι ὁ Παῦλος Αἰμίλιος μετὰ τὴν ἐν Πύδνῃ μάχην ἀπηγόρευσε τὴν λεηλασίαν τῆς Μακεδονίας, ἥτις οὐ μόνον φόρους πολὺ ὀλιγωτέρους ἢ εἰς τὸν Περσέα ἐπλήρωνεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς νόμους ἔπειτα καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς διέσωσε.

38. ΗΘΟΣ, ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΙ ΑΡΕΤΑΙ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ

Aemilianus. Ὁ υἱοθετούμενος ἐλάμβανε τὸ προωνύμιον (praenomen), τὸ ὄνομα τοῦ γένους (nomen gentilicium) καὶ τὸ ἐπωνύμιον (cognomen) τοῦ θεοῦ πατρὸς καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐλάμβανε προσέτι τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα τοῦ ἰδίου γένους μὲ κατάληξιν, ὅμως, εἰς -anus π.χ. Aemilianus ὡς ἐδῶ. Adoptione ἐξ υἱοθεσίας. Ὑιοθετήθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ Σκιπίωνος τοῦ Ἀφρικανοῦ, ὅθεν τὸ πλήρες ὄνομά του : P. Cornelius Scipio Aemilianus καὶ συντομώτερον Scipio Aemilianus. Οὗτος ἐπωνομάσθη μετὰ τὴν ἄλωσην τῆς Καρχηδόνος (146 π.Χ.) δεῦτερος Ἀφρικανὸς καὶ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Νομαντίας (133 π.Χ.) Νομαντιῶνος. A tenera aetate ἀπὸ τρυφερᾶς ἡλικίας, παιδιόθεν. Graecis litteris (ἀφαιρετικὴ ὄργαν.). Eruditus est ἐπαιδεύθη. Praestantis ingenii (γεν. ιδιότη.). Viro (ἀφαιρ. παράθεσις εἰς τὸ ποιητ. αἴτιον a Polybio). Ut... superaret ὥστε νά... ὑπερβῇ. Omni... genere κατὰ (εἰς) πᾶν... εἶδος. Laudem comparare (ἐνν. sibi) studuit τὸν ἔπαινον νὰ πρᾶσκειασθῆ ἑαυτῷ (νὰ ἀποκτήσῃ) ἐπεμελήθη, ἐφρόντισε. Temperantiae et continentiae (γεν. αἰτίας εἰς τὸ laudem = τὸν ἔπαινον) διὰ σωφροσύνης καὶ ἐγκράτειαν. Ante omnia ὑπὲρ πάντα (τὰ ἄλλα). Quod ὅπερ (δηλ. ἡ ἀπόκτησις). Ad libidines et epulas εἰς τὴν ἀκολασίαν καὶ τὰς ἀπολαύσεις. Contrarium vitae institutum ἀντίθετον γραμμῆν

(σύστημα, κανόνα, τρόπον) ἀγωγῆς. *Secutus* (ρ. *sequor*). *Modestiae et continentiae* (γεν. αἰτίας εἰς τὸ *famam* = διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ ἐγκράτειαν). *Est adeptus* (ρ. *adipiscor*). *Aut... aut ἤ... ἤ... καὶ... καί*. *Secum* μεθ' ἑαυτοῦ (σιὰ δεξιὰ του, ἀπὸ κοιτά). *Periculis... disciplinis* (ἀφαιρ. ὄργαν. *disciplinae* πληθ. = ἐπιστήμαι πρακτικαὶ ἢ φιλοσοφικαί).

Φράσεις: *Semper inter arma ac studia versatus* ἀεὶ ὅπλοις καὶ μελέταις μερίζων τὸν βίον (κατανέμων τὸν χρόνον του μεταξὺ ὅπλων καὶ σπουδῶν).

39. ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ

Cum... contenderent ac... esset ὅτε... ἤριζον καὶ... ἦτο. *Alter... alter* ὁ μὲν... ὁ δέ. *Uter mitteretur* (ἐξ αἰτίας τῆς πλαγ. ἐρωτήσεως ἐτέθη ὑποτακτ.). πότερος νά... *Inter patres* μεταξὺ τῶν πατέρων (τῶν συγκλητικῶν). *Rogatus sententiam* (φράσις τυπικὴ =) ἐρωτηθεὶς (ἐπισήμως) γνώμην (κατὰ λέξιν: ἐρωτηθεὶς ὡς πρὸς τὴν γνώμην του). *Neutrum* οὐδέτερον, οὔτε ὁ εἷς οὔτε ὁ ἄλλος. Ἡ αἰτ. *neutrum* (ὄνομ. *neuter*) εἶναι ὑποκ. τοῦ *mitti* ὅπερ εἶναι ὑποκείμεν. τοῦ ἀπρὸς. *placet*. *Satis* (κατηγορ.). *Iudicabat*. Ἡ σύνταξις: *iudicabat et inopiam et avaritiam debere abesse* (νά εἶναι μακράν) *pariter*. *Publicum munus* δημοσία ὑπηρεσία, τὸ δημόσιον ὑπουργεῖμα. *Quaestui* δοτ. κατηγορουμένου = πρὸς χρηματισμόν, ὡς πηγὴ χρηματισμοῦ. *Verendum est... ne habeatur et... convertatur* πρέπει νά φοβῆται τις... μὴ θεωρηθῆ (νομισθῆ) καὶ... μεταστραφῆ. *Ab hac culpa*. Σύνταξιν πρὸς τὸ ἐπίθ. *alienus*, ὅπερ δέχεται πάντοτε τὴν πρόθ. *a*. *Longe* ἐπτείνει τὸ *alienus* = πολὺ ξένος, πολὺ μακράν τοῦ πταίσματος τούτου. *Officio* (ἀφαιρ. εἰς τὸ *fungens* ρ. ἀποθ. *fungor*). *Tantum* μόνον. *E... spoliis* ἐκ τῶν λαφύρων. *Plures* (ἐνν. *servos* = μεγαλύτερον ἀριθμὸν δούλων). *Potuerat* (= *potuisset* θά ἤδύνατο). *Nihilo* κατ' οὐδέν, οὐδὲως, κατ' οὐδένα τρόπον. Ἡ ἀφαιρ. *nihilo* (ἀντὶ *nihil*, διότι ἀκολουθεῖ συγκριτικόν: *locupletior*). *Carthagine eversa* (ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. *evertor*). *Quam ante* (= *antea*) β' ὅρος συγκρίσεως. *Cum... iter faceret* ὅτε ἐπορεύετο, πορευόμενος. *Quantum ferret* (πλαγία ἐρώτ. ἕξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ *aestimabatur*). *Quantum auri*... πόσον χρυσοῦ,

πόσον χρυσόν... Aestimabatur ἀπροσώπως = ἐξετιμᾶτο (ἐξετίμων οἱ ἄνθρωποι). Duas (ἐνν. libras).

Φράσεις : Ad bellum gerendum πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. Ad rem bene regendam πρὸς ἐπιτυχή διεξαγωγὴν τῶν πραγμάτων. Officio legationis fungens ἐπιφορτισμένος μὲ ἀποστολήν.

40. ΑΙΦΝΙΔΙΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ

Ὁ Σκιπίων Αἰμιλιανὸς δις ἦλθεν εἰς ρῆξιν πρῶτον μὲ τοὺς Ρωμαίους : κατὰ τὸ ἔτος 131 π.Χ. ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν φονέων τοῦ Τ. Τιβερίου Γράγχου (133 π.Χ.) καὶ δευτερον κατὰ τὸ ἔτος 129 π.Χ. μὲ τὸν Γ. Γράγχον, ὅστις προσέβαλεν αὐτόν. Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὠδηγήθη τιμητικῶς ὑπὸ συνοδείαν πολιτῶν εἰς τὸν οἶκόν του ἐν πλήρει υἰγιαίᾳ. Paulo post μικρὸν ἔπειτα (τοῦ τελευταίου συμβάντος). Ἡτοίμαζε, φαίνεται, τὸν ὑπὲρ τῶν Λατίνων λόγον του, ὃν εἶχε δηλώσει ὅτι θὰ ἐξεφώνει τὴν ἐπομένῃν ἡμέραν. De... morte περὶ τοῦ θανάτου. Διαδόσεις πολλαὶ ἐκυκλοφόρουν ὅτι ἐδολοφονήθη ἢ ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ Σεμπρονία, ἀδελφῆς τῶν Γράγχων, ἢ ὑπὸ τοῦ Γ. Γράγχου ἢ, τέλος, ὅτι ἀπέθανε φυσικὸν θάνατον, ὑποκύψας εἰς καρδιακὸν νόσημα. Habita est ἔγινε. Velato capite (ἀφαιρ. τρόπ.). Συνήθως ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ ἔμενε μέχρι τῆς ταφῆς ἀκάλυπτος. Est elatum (ρ. effero) ἐκηδεύθη (ἐν μέσῳ γενικῆς θλίψεως). Livor in ore ἡ πελιδνότης τοῦ προσώπου (ἢ ἐνδειξις τοῦ ἐγκλήματος). Ἐκ τοῦ εἶδους τῶν μελανῶν κηλίδων θὰ διηυκρινεῖτο, ἴσως, τὸ εἶδος τοῦ θανάτου (δολοφονία ; δηλητηρίασις ; κ.τ.τ.). Ne... apparet (ἐκ φόβου) μὴ φανῆ. Maesto vultu (ἀφαιρ. τρόπ.). Moenia τὰ τείχη καὶ μτρφ : ὁ Σκιπίων μας, τὸ προπύργιον τῆς Ρώμης. Scipioni vis illata est (ρ. infero). Nefaria vis ἀνόσιος βία. Intra suos penates ἐντὸς τοῦ οἴκου του (ἐντὸς τῆς ἐστίας του). Κυρίως : penates (γεν. πλ. ium) = οἱ ἐφέστιοι θεοί, οἱ θεοὶ προστάται τοῦ οἴκου. Umeros (ἐνν. suos) subicere νὰ ὑποβαστάσουν. Συνήθως ἡ νεκρικὴ κλίνη (τὸ φέρετρον) ἐφέρετο ὑπὸ τῶν τέκνων, τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν ἢ καὶ τῶν φίλων τοῦ κηδευομένου, εἰς ἐνδειξιν δὲ τιμῆς καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς πολιτείας. Maiori viro. Αὐτὰ βροντοφωνεῖ ὁ τιμητῆς καὶ ἐχθρὸς τοῦ Σκιπίωνος Μέτελλος λίαν μεγαλοφρόνως φερό-

μενος. Poterit θὰ εἶναι δυνατόν. Libras. Ἐκάστη libra εἶχε 12 οὐγγίας καὶ ἰσοδυναμεῖ πρὸς 327,45 γραμμάρ. Argenti... auri (γεν. τῆς ὕλης). Duas (ἐνν. libras). Selibram (ἐκ τοῦ semi = ἡμι-καὶ libra) ἡμίσειαν λίτρον. Ut... reliquerit ὥστε κατέλιπεν, ἀφῆκε (πρβλ. ἀρ. 37 intulerit).

41. ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΓΡΑΦΩΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΤΩΝ ΚΟΡΝΗΛΙΑΣ

Ex filia ἐκ τῆς θυγατρὸς του, δηλ. ἐκ μητρὸς ἑγγονοὶ τοῦ... Bonis artibus (ἀφαιρ. ὄργαν· bonae artes εἶναι οἱ καλοὶ τρόποι, ἡ καλὴ διαγωγή, αἱ καλὰ ιδιότητες, αἱ ἀρεταί· malae artes εἶναι τὸ ἀντίθ. τοῦ bonae artes· ingenuae artes αἱ ἐλευθέρια, αἱ Καλὰ Τέχνη, τὰ Γράμματα, αἱ Ἐπιστῆμαι). Omnium (γεν. ὑποκειμ. ἐνν. hominum ἢ civium). Exstant ὑπάρχουν. (Σήμερον δύο μόνον ἀποσπάσματα σώζονται). Corneliae. Αὕτη εἶχεν ἐξαιρετικῶς μορφωθῆ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς τῆς Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τοῦ Πρεσβυτέρου. Apparet (ἀπρόσ. ρ., οὗ ὑποκ. τὰ ἀπρμφ. educatos esse καὶ hausisse). In gremio matris ἐν τῷ κόλπῳ (ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον ἐπιμέλειαν, ὑπὸ τὴν προσεκτικὴν ἐπαγρύπνησιν) τῆς μητρὸς. Ab ea σύναψον πρὸς τὸ hausisse. Sermonis elegantiam τὴν καλλιπέπειαν, τὴν γλαφυρότητα λόγου (τὴν χρησιμοποίησιν ὠραίων λέξεων). Matronis (δοτ. εἰς τὸ esse). Ornamentum (κατηγορ.). Cum... ostentaret ὅτε... (ἀλαζονικῶς) ἐπεδείκνυε. Campana matrona. Καμπανὴ δέσποινα, κυρία τις ἐκ Καμπανίας. Illa aetate κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, δηλ. εἰς τὴν τότε ἐποχὴν. Muliebriter κατὰ τρόπον ἀρμύζοντα εἰς γυναῖκα, μετὰ τῆς συνήθους κενοδοξίας τῶν γυναικῶν. Produxit παρέτεινε (διὰ τῆς συνομιλίας). Usque eo dum... redirent (μεθ' ὑποκ. διὰ τὸ dum) ἕως οὗ ἐπιστρέψωσι, μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς των. En. Τὰ ἐπιφωνήματα en καὶ ecce (ἰδοὺ) συντάσσονται ἢ με ὀνομαστικὴν (νοουμένου τοῦ ρ. adest, adsunt) ἢ με αἰτιατικὴν (νοουμένου τοῦ ρ. aspice, aspiciate κ.τ.τ.). Haec (ὑποκ.). Ornamenta (κατηγ.). A natura... a doctrina ἐκ μέρους τῆς φύσεως (ὡς πρὸς τὴν φύσιν)... ἐκ μέρους τῆς παιδείσεως (ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν). Defuit (ρ. desum). Impie. Οἱ σκοποὶ καθόλου τῶν Γράγγων δὲν ἦσαν κακοί, ἀλλὰ κακὸς ἦτο ὁ τρόπος τῆς ἐπιδιώξεως αὐτῶν. Maluerunt (ρ. malo).

42. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΓΡΑΓΧΟΥ. ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Tribunus plebis δῆμαρχος (113 π.Χ.). Ὁ Τιβέριος εἶχε πρῶτον καὶ σύννον χαρακτῆρα, ἀντιθέτως πρὸς τὴν θυμοειδῆ καὶ ἐμπαθῆ φύσιν τοῦ Γάιου. Descivit (ρ. deseiseo). Agros τοὺς δημοσίους ἀγρούς. Dividebat πρτ. ἀποπέρας = ἐπεχειρεῖ, προέτεινε νὰ διανείμῃ (30 πλέθρα γῆς εἰς ἕκαστον ἀκτῆμονα χωρὶς τὸ δικαίωμα τῆς ἀπαλλοτριώσεως). Civitatem omnibus Italicis dabat τὰ δικαιώματα τοῦ Ρωμαίου πολίτου (= civitas) εἰς ὅλους τοὺς Ἰταλοὺς (συμμάχους) ἐπεχειρεῖ νὰ παραχωρήσῃ. Τοῦτο ἔκαμεν ὁ Γ. Γράγχος. Sibi... parare ὅτι παρεσκευάζεν ἑαυτῷ (διὰ τὸν ἑαυτὸν του). Ad regnum δηλ. πρὸς τὸ ἀξίωμα, ὅπερ οἱ Ρωμαῖοι, μάλιστα, πάντων ἐμίσουν ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐξώσεως τῶν Ταρκυνίων. Cum... deliberarent ἐνῶ... διεσκέπτοντο. Οἱ Συγκλητικοὶ εἶχον ἀποφασίσει ἐπιτήδες νὰ συνέλθωσιν ἐν τῷ ναῶ τῆς Πίσσεως, ὅστις ἐγεινίαζε τῷ Καπιτωλίῳ, ἵνα ἐν ἀνάγκῃ μετέλθωσι βίαν πρὸς παρεμπόδιση ἀντὶ πάσης θυσίας τῆς ἐπανεκλογῆς τοῦ Τιβερ. Γράγχου ὡς δημάρχου καὶ διὰ τὸ ἐπιπὼν ἔτος. Quidnam faciendum esset (πλαγ. ἐρώτ.) = τί ἔπρεπε νὰ πράξουν, περὶ τοῦ πρακτέου. Capitolium petit. Ἐκεῖ θὰ διεξήγοντο αἱ νέαι δημαρχιακαὶ ἀρχαιρεσίαι. Manum ad caput referens τὴν χεῖρα εἰς τὴν κεφαλὴν φέρων. "Ὅτε ὁ φίλος τοῦ Τιβ. Γράγχου συγκλητικὸς Φούλβιος Φλάκιος, ἐλθὼν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Πίσσεως, ἔδωκε τὴν εἶδησιν ὅτι παρεσκευάζετο ὁ φόνος τοῦ Τιβερίου, ὁ Τιβέριος κατέστησεν αὐτὴν γνωστὴν εἰς τοὺς πλησίον αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἔνεκα τοῦ θορύβου δὲν ἦτο δυνατὸν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας περὶ τίνος πρόκειται καὶ εἰς ἀπόστασιν τινα εὐρισκομένους νὰ τὴν ἀνακοινώσῃ πρὸς ἀπάντησιν τοῦ κινδύνου, ὃν διέτρεχεν ἡ κεφαλὴ του, ἔφερε τὴν χεῖρα πρὸς αὐτὴν, ὥστε οὗτοι νὰ ἐνοήσουν τὸν ἐπιπρεμῆμενον κίνδυνον. Hoc τοῦτο, τὴν (ἄθῳαν) ταύτην κίνησιν τῆς χειρός, τὴν χειρονομίαν ταύτην. Nobilitas τὸ κόμμα τῶν εὐγενῶν, οἱ ὀλιγαρχικοί. Ita accepit οὕτως ἐξέλαβε. Quasi... posceret ὡσεὶ ἐξήτει. Diadema. Τὸ διάδημα, λευκὴ ταινία περὶ τὴν τιάραν τῶν μοναρχῶν τῆς Ἀσίας, ἦτο ἔμβλημα τῆς βασιλείας. Ὁ ὑπατικὸς Κόντος Πομπήιος εἶχεν ἰαχυρισθῆ ὅτι ὁ κομισὰς εἰς Ρώμην τὴν διαθήκην τοῦ Ἀττάλου Γ' παρέδωκεν εἰς τὸν Τιβ. Γράγχον τὸ διάδημα καὶ τὴν πορφύραν τοῦ βασιλέως ἐκείνου, ὡς εἰς μέλλοντα βασιλεία τῆς Ρώμης. Cum esset ὢν, εἰ καὶ ἦτο. Consobrinus ἐξάδελφος

(πρῶτος). Τὴν ψευδῆ εἶδησιν, ὅτι δῆθεν ὁ Τιβέριος ὠρέγετο βασιλείας, εὐθὺς ὡς ἤκουσαν οἱ Συγκλητικοί, ἐθορυβήθησαν καὶ ὁ φανατικὸς ὀλιγαρχικὸς Σκιπίων Νασικᾶς ὤρμησεν εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀκολουθούμενος ὑπὸ Συγκλητικῶν, πελατῶν καὶ τοῦ ἀναμένοντος τὸ σύνθημα ἔξωθεν τοῦ ναοῦ τῆς Πίστεως πλήθους. *Sublata dextra* (ἀφαιρ. ἀπόλ. τοῦ ρ. *tollo*). *Proclamavit* ἀνεκραύχασε. Διὰ τοῦ ἐσχάτου συγκλητικοῦ δόγματος «*senatus consultum ultimum*» διετάσσοντο οἱ πολῖται νὰ βοηθήσωσι τοὺς ἄρχοντας καί, ἂν οὗτοι ἐπέλειπον τὴν πόλιν, νὰ ἀναλαμβάνωσιν αὐτοὶ τὸν ἀγῶνα, ὅπως ἐδῶ πράττει ὁ Νασικᾶς (133 π.Χ.). *Sua manu* διὰ τῆς χειρὸς του. Ὁ Γράγγος ἐφρονεῦθη οὐχὶ διὰ χειρὸς τοῦ Νασικᾶ, ἀλλὰ διὰ τῆς τοῦ συνδημάρχου Ποπλίου Σατουρηίου. *Corpus* τὸ πτώμα (ὁμοῦ μετ' ἄλλων περιπίου τριακοσίων). *Proiectum* (ρ. *proicio*).

Φράσεις: *Tiberius Gracchus a senatu descivit*. Ὁ Τ. Γ. ἐγκατέλειψε τὸ Συγκλητικὸν κόμμα. *Qui rem publicam salvam esse volunt sequantur* ὁ θέλων τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος ἄς ἀκολουθήσῃ.

43. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΡΑΓΧΟΥ ΝΟΜΩΝ ΕΠΙΖΗΜΙΩΝ

Idem furor τὸ αὐτὸ φλογερὸν πάθος καί. *Qui* (ἐνν. *invaserat*). Δυναμέθα νὰ μεταφράσωμεν ἐδῶ τὸ *idem qui* διὰ τοῦ (τὸ αὐτὸ καί). Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν χρειάζεται ἢ ἐπανάληψις τοῦ ῥήματος *invaserat*. *Vindicandae... necis... comparandae... potentiae causa* (γερονδικῆ ἔλξις) = πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ φόνου... , πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἰσχύος. *Vix... adeptus est, cum... coepit* μόλις ἔτυχε... καὶ ἤρχισεν, ἅμα τυχῶν ἤρχισε (123 π.Χ.). *Adeptus* (ρ. *adipiscor*). *Aerarium effudit* (ρ. *effundo* πρβλ. ἐν τέλει: *patrimonium publicum dissipari*). *Legem tulit*. Ἡ *lex* (= *lex frumentaria*) εἶναι ὁ σιτικὸς νόμος, δι' οὗ ἐκλονίζετο ἡ δημοσία διανομὴ σίτου (ἐκ 43 λίτρ. μηνιαίως εἰς ἕκαστον καὶ ὠρίζετο ἡ τιμὴ αὐτοῦ). *De frumento dividendo* (γερονδ. ἔλξις) = περὶ διανομῆς σίτου. *Plebi* (δοτ. περιποιητικῆ). *Consiliis* (δοτ. εἰς τὸ *obsistebant*). *Quanta* (ἀφαιρ.) ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ νοούμενον *tanta*. Ἐδῶ ἠδύνατο νὰ τεθῆ καὶ *quam maxima contentione* ἀντὶ τοῦ *quanta poterant contentione*. *Omnes boni* πάντες οἱ τίμιοι. Διὰ

τῶν λέξεων τούτων δὲν δηλοῦνται τῶν πολιτῶν μόνον οἱ ἐνάρετοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔχοντες τιμὰς καὶ ὑπόληψιν πλούσιοι. Piso = L. Calpurnius Piso Frugi. Lege. . . lata (ρ. fero, ἀφαιρ. ἀπόλ.) = τοῦ νόμου. . . ψηφισθέντος, μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ νόμου. Ad. . . accipiendum πρὸς τὸ λαβεῖν, πρὸς λῆψιν. Ubi ὡς, Stantem (μτχ. κατηγορ.). Qui (ἀρχαῖκός τύπος ἀφαιρ. ἀντὶ τοῦ quo μὲ σημασίαν ἐπιρρήμ.) = εἰς τί; πῶς; Qui tibi constas, Piso? πῶς εὐρίσκεισαι εἰς συμφωνίαν πρὸς τὸν ἐαυτόν σου, πῶς εἶσαι ἀκόλουθος (συνεπής) μὲ τὸν ἐαυτόν σου; Cum. . . petas ζητῶν. Nolim (ἐνν. ut) liceat δὲν θὰ ἤθελον νὰ ἐπιτραπῇ νά. . . Tibi σύναψον πρὸς τὸ liceat. Quidem βεβαίως. Viritim κατ' ἄνδρα, κατὰ κεφαλήν. Quo responso = διὰ τῆς ἀποκρισεως δὲ ταύτης. Aperte (ἀντίθ. occulte) φανερώς. Patrimonium publicum (κίτ.) ἡ δημοσία περιουσία (ὑποκειμ. τοῦ dissipari, ὅπερ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ declaravit).

Φράσεις: Hoc nobilitas ita accepit quasi diadema posceret τὸ κόμμα τῶν εὐγενῶν ὑπέλαβε τὴν χειρονομίαν αὐτήν, ὥσει ὁ Γράγχος ἐπεζήτει τὸ διάδημα. Quanta poterant contentione obsistebant boni οἱ καλοὶ πολῖται ἀνθίσταντο δι' ὅλων τῶν δυνάμεων των.

44. Ο ΥΠΑΤΟΣ ΟΗΙΜΙΟΣ ΘΕΤΕΙ ΤΟΝ Γ. ΓΡΑΓΧΟΝ ΕΚΤΟΣ ΝΟΜΟΥ

Latum est (ρ. fero). Ut videret νὰ προνοήσῃ. Ne quid detrimenti res publica caperet. Ἡ Σύγκλητος εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀποφανθῇ, ἂν ἐκινδύνευον τὰ τῆς πόλεως πράγματα καὶ τότε πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος πρὸ μὲν τοῦ Β' Καρχηδον. πολέμου ἐκάλει τοὺς ὑπάτους νὰ καταστήσωσι δικτάτωρα, ἔπειτα δὲ ἐξέδιδε τὸ καλούμενον senatus consultum extremum ἢ ultimum, ἔχον οὕτω: «videant consules ne quid res publica detrimenti capiat». Detrimenti (γεν. διαίρ. εἰς τὸ quid). Familia. Ἡ λέξις αὕτη δὲν δηλοῖ μόνον τὴν οἰκογένειαν, ἀλλὰ τὸν οἶκον ὅλον (δηλ. πατέρα, μητέρα, τέκνα, πελάτας, ἀπελευθέρους, δούλους). Armata familia (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ὀπλίσας ὁ Γράγχος τοὺς ἀνθρώπους τοῦ οἴκου του. Consul. Ὁ Λεύκιος Ὀπίμιος, ὁ ἐκπορθητής τῶν Φρεγελλῶν, ὃν ὁ Γάιος εἶχε καταπολεμήσει ἐπιτυχῶς κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας τοῦ προηγουμένου ἔτους. Vocato. . . populo (ἀφαιρ. ἀπόλ.).

Dum desilit ἐνῶ ἐπήδα κάτω, ἐνῶ ἔσπευδε νὰ κατέλθῃ (ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, εἰς ὃν εἶχε καταφύγει μετ' ἄλλων, ἐκ τοῦ Ἀβεντίνου λόφου). Cum comprehenderetur ἐνῶ συνελαμβάνετο. Ὅτε ἐνεφανίσθησαν οἱ στρατιῶται τοῦ Ὀπιμίου, εἶχεν ἤδη διαβῆ ὁ Γάιος τὴν Pons sublicius καὶ φθάσει εἰς τὸ ἄλσος τῶν Ἐρινύων. Talum intorsit (ρ. intorqueo) = διέστρεψε, παρέστρεψε (στραμπούλιξε) τὸν ἀστράγαλον. Servo δηλ. uni ex suis servis. Οὗτος ἐκαλεῖτο Φιλοκράτης. Se... repensurum esse (ρ. rependo) ἐνν. interfectori τῶ φονεῖ. Ἐξαρτᾶται τὸ ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ promiserat = εἶχεν ὑποσχεθῆ ὅτι θὰ ἀντισταθμίση χρυσόν. Pro rapite ἀντὶ τῆς κεφαλῆς. Aequale auri pondus ἰσόσταθμον (τῇ κεφαλῇ) χρυσόν. Persolutum est (ρ. persolvo). Sunt qui tradunt ὑπάρχουν οἱ παραδίδοντες, ὑπάρχει Παράδοσις. Cerebro exempto infuso plumbo (ἀφαιρ. ἀπόλ. τοῦ ρ. eximo καὶ infundo). Illum... explesse (= explesse) ἐξαρτ. ἐκ τοῦ tradunt. Quo... efficeretur (= ut eo) = ἵνα (διὰ τούτου) καταστῆ (ἡ κεφαλῆ). Tò quo (πρὸ τοῦ συγκριτικοῦ gravius) = ut.

Φράσεις: Decretum a senatu latum est ἡ Σύγκλητος ἐψήφισατο, τῇ Συγκλήτῳ ἔδοξεν (ἡ Σύγκλητος ἀπεφάσισε).

45. ΧΡΗΣΤΟΤΗΣ ΤΟΥ ΡΟΥΤΙΑΙΟΥ ΡΟΥΦΟΥ

Rufus Ροῦφος (ὠνομάσθη οὗτος Rufus, ὅπερ, κυρίως, σημαίνει πυρρός, ἐκ τοῦ χρώματος τῆς κόμης. Πρβλ. τὸ ἀντίστ. ἑλλην. Πύρρος). Innocentia (ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι). Cum (σύνδ. αἰτιολ.). Illo (β' ὄρ. συγκρίστ.). Est habitus ἐθεωρήθη. Factus (ἐνν. est) ἀνηγορεύθη. Cum... rogaret (α' ἀντικείμεν. eum, β' ἀντικείμεν. rem iniustam). Indignatus ἀγανακτήσας. Si... non facis ἐάν, ἀφοῦ δὲν κάμνεις. Quod rogo ὅπερ παρακαλῶ, τὴν παράκλησίν μου. Immo (καὶ imo) ἀλλ' ὅμως, τοῦναντίον μάλιστα. Tua ἐνν. amicitia (ἀφαιρ.) opus est (χρεῖα εἶναι). Si... facturus sim. Τίθεται ἡ ὑπόθ. καθ' ὑπότ. (ἐνῶ προηγουμένως si... facis καθ' ὄριστ.), ὅταν ἡ πρᾶξις εἶναι ἀβέβαιος ἢ ἀμφίβολος. Quippe ἄτε, οἷα, ὡσάν. Quod aequum non sit ἄδικόν τι. Id quod recte possumus τοῦθ' ὅπερ δικαίως (ὀρθῶς) δυνάμεθα. Tò sit καὶ possumus καθ' ὑπότ., διότι τὸ quod ἐξαρτᾶται ἐκ προτάσεως ἀπαρεμφατικῆς.

Si forte postulent ἐὰν τυχὸν ἤθελον ζητήσῃ, ἐὰν θὰ ἐζήτουν. A nobis παρ' ἡμῶν. Quae honesta non sunt ἀτιμίαν τινά. Esse... anteponen-
dam (ἐξαρτ. ἐκ τοῦ sciebat) = ὅτι religio (ἢ συνείδησις) καὶ fides
(ἢ τιμὴ) εἶναι προτιμητέα. Amicitiae (δοτ. εἰς τὸ anteponen-
dam esse) τῆς φιλίας.

46. ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΤΟΥ ΣΚΙΠΙΩΝΟΣ ΔΙΑ ΤΟΝ ΜΑΡΙΟΝ

Humili loco natus ἐξ ἀσήμου (ταπεινῆς) οἰκογενείας (ἀγροτῶν)
γεννηθεὶς. Οὗτος ἔγινε θεῖος τοῦ Καίσαρος ἐκ τοῦ γάμου του μὲ τὴν
ἐκ πατρὸς θείαν του Ἰουλίαν. Loco (ἀφαιρ. τῆς καταγωγῆς). Duce
Scipione (ἀφαιρ. ἀπόλ. ἐννοουμένης κατ' ἀφαιρ. τῆς μὴ ἐν χρήσει
μετοχῆς τοῦ sum, προβλ. ἀρ. 21 ἐν ἀρχῇ) ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Σκιπίωνος
(Αἰμιλιανοῦ). Tirocinium (τῷ 133 π.Χ. κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Νο-
μαντίας) ὡς νεοστράτευτος. Militiae tirocinium... posuit τὴν περὶ
τὰ στρατιωτικὰ ἀπειρίαν κατέθηκε (=deposuit), ἔλαβε διὰ πρώτην
φορὰν μέρος... Quodam die cum... colloqueretur ἡμέραν τινά, καθ'
ἣν (ὅτε...). Si quid tibi acciderit (τετελ. μέλλ.) ἐὰν συμβῇ εἰς σέ
δυστύχημά τι, ἐὰν τι πάθῃς. Eritne ἄρά γε θὰ ὑπάρξῃ. Alter δεύτερος
Tui similis ὁμοίος σου. Imperator στρατηγός. Percusso... uero
(ἀφαιρ. ἀπόλ. ρ. percutio) = κτυπήσας... τὸν ὄμον. Hic οὗτος (θὰ
εἶναι). Quo = hoc autem. Dignos... spiritus (ἀντικ.) = ἀνταξίαν...
οἴησιν. Rebus (ἀφαιρ.) τῶν πράξεων, τῶν ἔργων.

Φράσεις: Militiae tirocinium in Hispania, duce Scipione,
posuit ἐβαπτίσθη ἐν Ἰσπανίᾳ εἰς τὸ πῦρ (ὡς σήμερον θὰ ἐλέγομεν) ὑπὸ
ἀρχηγὸν τὸν Σκιπίωνα.

47. ΕΚΡΗΞΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΛΛΑ

Tunc. Ἀπὸ τοῦ 88—86 π.Χ. Ortum est (ρ. orior). Cum... mit-
teretur ἐνῶ ἐπέμπετο (ἀποφάσει τῆς Συγκλήτου). Consul ὡς ὑπάτος
(88 π.Χ.) ὁ Σύλλας ἐξυπηρέτησε τὴν Σύγκλητον ἐναντίον τῶν ἱππέων
καὶ τῶν Ἰταλικῶν καὶ κατέστη ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ Μαρίου. Mi-
thridatem τὸν Ἰ' τὸν Εὐπάτορα (121—64 π.Χ.), ἐχθρὸν ἄσπονδον τῶν

Ρωμαίων, ὅστις ἐξήγειρε κατ' αὐτῶν τὴν Μ. Ἀσίαν (88 π.Χ.). *Ei Marius... imperium eripuit* ὁ Μ. ἐξήρπασεν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν (στρατηγίαν). *Lege quam... tulerat* διὰ τοῦ νόμου... ὃν εἶχε προτείνει (ὁ Πόπλιος Σουλπίκιος Ροῦφος). *Qua re* (ἀφαιρ. αἰτίας = *ea autem re*). *Romam venit*. Ἡ εἰς Ρώμην πορεία ἐγένεν ἐκ τοῦ ἐν Νώλῃ στρατοπέδου, ἐνθα εὐρίσκειτο ὁ Σύλλας, προετοιμαζόμενος διὰ τὴν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου στρατείαν. *Armis* (ἀφαιρ. ὄργαν.). Εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ 6 λεγεῶνας. Διὰ πρῶτην φοράν παρεβιάσθησαν οἱ νόμοι, ρητῶς ἀπαγορευομένου εἰς τοὺς στρατηγούς νὰ διαβαίνωσιν ἐνόπλιως τὸν περίβολον τῆς Ρώμης. *Interfecit*. Ὁ προγραφεὶς Σουλπίκιος δὲν ἠδυνήθη νὰ σωθῆ φεύγων, ἀλλὰ ἀνακαλυφθεὶς, ἐφονεύθη ὑπὸ τινος τῶν δούλων του. *Fugavit*. Ὁ Μάριος, ὁ Σουλπίκιος καὶ δεκάς τῶν ὀπαδῶν του ἐτέθησαν ἐκτὸς νόμου θεωρηθέντες *hostes populi Romani*. *In palude*. Ὁ Μάριος ἀποπλεύσας ἐξ Ὠστίας ἠναγκάσθη ὑπὸ τῆς τρικυμίας νὰ ἀποβιβάσθῃ πλησίον τῆς Μιντούρνης, πρὸς Ν. τῆς Λατίνης, οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Λεΐριος. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἔλος. *Delituit* (ρ. *delitescere*). *Repertus* ἀνεκαλύφθη (ὑπὸ μισθοφόρου Γεμινίου τινὸς ἐκ Ταρρακίνης καὶ παρεδόθη εἰς τὰς Ἀρχὰς τῆς Μιντούρνης). *Ut erat* ὡς ἦτο καὶ εὐρίσκειτο, εἰς ἣν κατάστασιν εὐρίσκειτο. *Nudo corpore* (ἀφαιρετικὴ τῆς ιδιότητος). *Caeno* (ἀφαιρ. ὄργαν.), *Oblitus* (παθητ. μτχ. τοῦ ρ. *oblino*). *Iniecto... loro* (ἀφαιρ. ἀπόλ.). *Minturas* εἰς Μίντουρναν. *Ad eum occidendum* (γερονδιακὴ ἔλξ. = διὰ τὸν φόνον αὐτοῦ). *Servus publicus* δημόσιος δούλος, τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Κράτους. *Natione* (ἀφαιρ. τοῦ κατὰ τι). *Vultus* (γεν. εἰς τὸ *maiestate*, ἀφαιρ. αἰτίας). *Cum... vidisset* ἰδὼν. *Gladio stricto* (ἀφαιρ. ἀπόλ.). *Venientem* (μτχ. κατηγορ.). *Tunc... audebis* (τὸ *tunc* δύο λέξεις, *tu* καὶ τὸ ἐγκλιτ. *-ne*). Τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο ἐγένε θεῖμα τοῦ διασχήμου ζωγράφου *G. J. Drouais* (ὁ Μάριος ἐν Μιντούρνη 1785, Μουσ. Λούβρου). *Abiecto ferro* (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = *abiectione gladio*. *Fugit* (πρkm.). *Postea*. Ὁ Σύλλας μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Καμπανίαν πρὸς τὸ ἐκεῖ παραμεῖναν τμήμα τοῦ στρατοῦ του, μεθ' οὗ ὤρμησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, ὅστις παρουσιάζετο ὡς ἐνδικητῆς τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας. *Ab iis* (ποιητ. αἰτ.). *Emissus est* (ρ. *emitto*).

Φράσεις: *Nudo corpore caenoque oblitus* γυμνὸς καὶ βεβορωμένος (κατακάθαρτος). *Gladio stricto* με γυμνὸν τὸ ξίφος.

48. Ο ΜΑΡΙΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΗΣ ΚΑΡΧΗΔΟΝΟΣ

In Africam. Ὁ Μ. μετὰ πολλὰς περιπετείας κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἀφρικὴν. Licitor ραβδοῦχος (τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀσφαλείας τοῦ Σεξτιλίου). Praetoris. Οἱ πραιτωρες ἐν Ρώμῃ ἀπένεμον κατ' ἀρχὰς τὴν δικαιοσύνην, ἔπειτα δὲ ἀνελάμβανον, ἐν ἀνάγκῃ, ὡς ἀντιστράτηγοι, τὴν διοίκησιν ἐπαρχιῶν (ἐδῶ τῆς Ἀφρικῆς) εἰς ἀντικατάστασιν τῶν ὑπάτων (praetores provinciales). Aliquod ἐπιθετικῶς. Humanitatis officium καθῆκον φιλάνθρωπίας, ἀνθρωπίνην βοήθειαν. Provincia = ex ἡ de provincia. In se (αἰτ. ἐνικ.) animadverti (ἀπρός. παθητ.), Torvis oculis (ἀφαιρ. τροπ.) με ἄγριον βλέμμα. Ecquid vellet (πλαγ. ἐρώτ. εἰς τὸ interroganti = num quid (ἀντι aliquid) vellet). Sedentem (μτχ. κατηγορημ.). Ἡ σκηνὴ αὕτη ἐνέπνευσε τὸν Léon Cogniet (1794—1880) νὰ ζωγραφίσῃ ἓνα τῶν ὠραιότερων πινάκων του (Ὁ Μάριος ἐν μέσῳ τῶν ἐρείπιων τῆς Καρχηδόνας), ἀλλὰ καὶ τὸν Λαμαρτίνον εἰς ὅσα γράφει περὶ τοῦ Μαρίου εἰς τὸ ἔργον του «*Voyage en Orient*». De inconstantia (καὶ ἀπλῶς γεν. inconstantiae) περὶ τῆς ἀσταθείας, περὶ τοῦ εὐμεταβόλου. Δύναται τις νὰ συγκρίνῃ τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς ἀσταθείας πρὸς τὸ προηγούμενον τοῦ Περσέως. Eum = lictorem. Admonebat (Marius). Τὸ ρ. admoneo δέχεται γενικὴν ἢ τὴν de πρόθεσιν. Excidium τὴν κατάρρευσιν. Clarissimi τόσον ἐνδόξου. Casum τὴν πτώσιν, τὴν δυστυχίαν (τὸ κατάντημα). Ὁ Μάριος ἐζήτησεν ἄσυλον εἰς τὴν παρακειμένην νῆσον Κέρκινα. Cum... poneret θέτων. Ob oculos = ante oculos.

Φράσεις: Nisi vellet in se animadverti ἐὰν δὲν ἐπεθύμει νὰ λάβῃσι μέτρα ἐναντίον του.

49. ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΙΟΥ

Erat Mario (δοτ.)... contemptor animus εἶχεν ὁ Μάριος... ψυχὴν μεστὴν περιφρονήσεως. Ingenuarum artium τῶν ἐλευθερίων Τεχνῶν (πρβλ. ἀριθ. 41: bonis artibus). Liberalium studiorum τῶν Γραμματίων, τῆς Φιλολογίας (Γραμματικῆς, Ρητορικῆς καὶ Ποιήσεως). Aedem νάον. Honoris. Ὁ Μάριος ἐπὶ τοῦ Ἡσκυλίνου λόφου (διὰ τῆς λαίας ἦν ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λαφύρων τῶν Τευτόνων καὶ Κίμβρων)

ἀνήγειρε ναὸν πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ προστάτου τῆς Τιμῆς. Cum... novisset εὐξάμενος (τάξας, ἀφοῦ ἔκαμε τάξιμο). De manubiis ἐκ... (ἢ πρόθ. δηλοῖ τὴν προέλευσιν καὶ τὴν ὕλην). Facturum (ἐνν. esse). Spreta... marmorum nobilitate... peritia (ἀφαίρ. ἀπόλ.) περιφρονήσας (μὴ καταδεχθεῖς), ἀποκρούσας τὴν καλὴν ποιότητα, τὴν ὀριαιότητα τῶν ξένων μαρμάρων καὶ τὴν ἐμπειρίαν. Τὰ ἀφηρημένα nobilitate marmorum ἀντὶ τῶν συγκεκριμένων spretis nobilibus marmoribus καὶ artificum peritia ἀντὶ peritis artificibus. Τὰ ἑλληνικὰ μάρμαρα, ἰδίᾳ τῆς Πάρου, ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες ἀρχιτέκτονες, ἦσαν ὀνομαστοί. Vulgari lapide... per artificem romanum. Εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ marmorum nobilitate artificum graecorum peritia. Eam (aedem). Faciendam curavit. Τὸ γερουνδιακὸν τίθεται πρὸς δῆλωσιν τοῦ σκοποῦ. Quod... parum prodesse (ὑποτακτ. ἐπειδὴ ἐκφράζει τὴν σκέψιν τοῦ Μαρίου) διότι κατ' αὐτὸν τὰ Ἕλλην. Γράμματα ὀλίγον ὠφέλουν τοὺς διδασκάλους των, μικρὰν ὠφέλειαν παρεῖχον εἰς τοὺς διδάσκοντας αὐτὰ (doctoribus suis δοτ. = doctoribus earum litterarum = doctentibus illas). Idem ὁ αὐτός, τοῦναντίον ἦτο αὐτός. Ad dolorem πρὸς τὸ ἄλγος, τοὺς πόνους. Fortis ἀνδρείος. Validus (erat) ἰσχυρὸς (σωματικῶς). Cum... searentur κοπτομένων... Se (ὑποκ. τοῦ alligari). Ostendit (πρακμ.). Quod... esset διότι (κατὰ τὸν Μάριον) ἦτο, φρονῶν ὅτι... ἦτο.

Φράσεις: Aedem faciendam curavit ἐπεμελήθη τῆς κατασκευῆς τοῦ ναοῦ.

50. ΔΙΚΤΑΤΩΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΦΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑ

Urbanos = urbis (τῆς Ρώμης). Properavit. Ὁ Σύλλας ἀφοῦ ἐνίκησε τὸν Μιθριδάτην, ἀποδεχθέντα βαρεῖς ὄρους (84 π. X.), ἔσπευσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἀποβιβασθεὶς εἰς Βρινδήσιον (83 π. X.), ἔχων ὡς ἀμοιβὴν τῶν νικῶν τὴν παραγραφὴν του, τὴν κατασκαφὴν τοῦ οἴκου του, τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας του καὶ τὴν ἐξορίαν τῶν οἰκείων του. Ἡ Ρώμη ἦτο εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κίννα καὶ τοῦ Μαρίου, οὔτινος ἢ ἀφιξίς ἔδωκε τὸ σύνθημα σφαγῶν, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὰς φοβερὰς προγραφὰς τοῦ Σύλλα (83—82 π. X.). Mario (δοτ.). Omnes. Ἰδίᾳ τὸν ὕπατον Κάρβωνα καὶ αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ Μαρίου. Illa victo-

ria (ἄφαιρ. β' ὅρος συγκρίσεως). Dictator creatus (τῷ 81 π.Χ. κατὰ τρόπον παράνομον). Αὕτη ἡ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐπ' ἀόριστον χρόνον χορηγηθεῖσα δικτατορεία (dictator legibus scribendis et rei publicae constituendae) οὐδέν, πλὴν τοῦ ὀνόματος, εἶχε κοινὸν πρὸς τὴν ἀρχαίαν. Animadverti (παθ. ἀπρμ. διὰ τὸ ἀόριστον τοῦ ὑποκειμένου· πρβλ. καὶ κατωτ. interfici= νὰ ἐπιβληθῇ τιμωρία, νὰ τιμωρήσουν...). Vel in eos qui... καὶ αὐτοὺς ἀκόμη οἱ ὅποιοι... Quattuor κατὰ Πλούταρχον ἔξ. In circo παρὰ τὸν Ἰππόδρομον (πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς Ἐννουῦς, ἐνθα συνεδρίαζε τὴν αὐτὴν ὥραν ἡ Σύγκλητος). Donec admoneret. Ἡ σύντ: debere aliquos vivere ut essent (ei) quibus (δοτ.) imperaret. Tabulam proscriptionis πίνακα προγραφῆς, προγραφικὸν κατάλογον. Proposuit προέβλεν (ἔδωκε νὰ ἀναρτήσουν εἰς τὴν Ἀγοράν), ἐδημοσίευσε. Qua (tabula) continebantur ἐν τῷ πίνακι (καταλόγῳ) περιείχοντο... Nomina eorum qui occidendi essent τὰ ὀνόματα τούτων οἵτινες ἐπρόκειτο (ἔμελλον) νὰ... φονευθῶσιν Ἐτέθη ὑποτακτ., διότι περιέχεται ἡ γνώμη τοῦ Σύλλα. Omnium indignatio ἡ ἀγανάκτησις ὅλων, γενικὴ ἀγανάκτησις. Avaritia φιλοχρηματία, φιλοκτημοσύνη. Quidam γνωστός τις (ἦτο ὁ ἵππεὺς Κόντος Λύρηλιος). Cui fundus... erat ὅστις εἶχεν ἀγρόν, κτῆμα (= praedium). Adscriptum (ἐνν. esse). Persequitur καταδιώκει. Neque longe = et non longa. A quodam (ποιητ. αἴτιον). Percussus est (ρ. percutio).

Φράσεις: Quisquis voluit ὁ βουλούμενος. Se quoque adscriptum vidit εἶδε καὶ τὸ ἰδικὸν τοῦ ὄνομα ἐγγεγραμμένον. Neque longe progressus καὶ εἰς ἀπόστασιν μόλις ὀλίγων βημάτων. Vae misero mihi οἴμοι ἐγὼ τάλας! (συμφορὰ μου!).

51. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑ ΚΑΙ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΑΥΤΟΥ

In villam εἰς τὴν παρὰ τὴν Κύμην τῆς Καμπανίας ἐξοχικὴν αἰκίαν του (τὸ κτῆμά του). Rusticari et... ducere ἔξαρτ. ἐκ τοῦ coepit. Venando (ἄφαιρ. γερονδίου πρὸς δῆλωσιν τοῦ τρόπου). Morbo pediculari (ἄφαιρ. = ἐκ φθειριάσεως, pediculus ὑποκορ. τοῦ pedis, is ἄ. καὶ θ. = ὁ φθεῖρ, ἡ ψεῖρα). Correptus καταληφθεῖς, προσβληθεῖς (ρ. corripio). Ingentis animi γεν. ἰδιότ. (=ἄφαιρ. ἰδιότ. ingenti animo)

= πολὺ μεγάλης ἐνεργείας, δυνάμεως, θελήσεως. Litteris (ἀφαιρ. ὄργαν.). Virorum (γεν. ἀντικ.). Adeo... ut... duxerit οὕτω (τόσον)... ὥστε... ἐνόμισε. Praemio (ἀφαιρ. εἰς τὸ dignam). Epigramma (κατὰ λ. ἐπίγραμμα, ἐδῶ := ποιημάτιον μικρόν). Cum... obtulisset (ρ. offero) προσενεγκών. Dari νὰ δοθῆ, νὰ δώσουν. Ne quid ἀντι ne aliquid (= ut nihil). Postea εἰς τὸ μέλλον. Fluminibus (ἀφαιρ.). In vivos ἐναντίον τῶν ζώντων. Mortuis (δοτ. εἰς τὸ pepercit ρ. parco). Marii... cineres erutos τοῦ Μαρίου τὴν τέφραν (τὰ λείψανα) ἐκσκαφεῖσαν (ἐκσκάψας, ξεθάψας). Τὸ ἀντίθ. τοῦ eruo εἶναι obruo. Qua = hac igitur. Praeclare (ἐπίρρ.) σύναψον πρὸς τὸ rerum gestarum. Corruptit (ρ. corrumpo) ἡμαύρωσε.

Φράσεις: Sulla in villam profectus rusticari et venando vitam ducere coepit ὁ Σύλλας μεταβάς εἰς τὴν ἐξοχὴν διέμεινεν ἐκεῖ ἀσχολούμενος εἰς τὸ κυνήγιον. Rerum praeclare gestarum gloriam corruptit, ἡμαύρωσε τὴν δόξαν τῶν μεγάλων καὶ λαμπρῶν κατορθωμάτων του.

52. Η ΤΡΥΦΗ ΤΟΥ ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΥ

Prospectu et ambulatione (ἀφαιρ. τῆς ἀναφορᾶς, τοῦ κατὰ τι). Quo cum venisset εἰς ὃ μέρος (ἐκεῖ) ἔλθων. Quod... esset... videretur ὅτι (κατ' αὐτόν) ἦτο μὲν... ἀλλὰ... ἐφαίνετο. Quidem βεβαίως. Peramoena (ἢ προθ. per ἐν συνθέσει μετ' ἐπιθέτου προσδίδει εἰς αὐτὸ σημασίαν ὑπερθετικῶν) = amoenissima (ἔνεκα τοῦ πρασίνου, τῶν νερῶν καὶ τῆς σκιᾶς). Aestate... hieme (ἀφαιρ. χρον.). Minus comoda πολὺ ὀλίγον ἄνετος. Τὸ minus καταντᾷ ἰσοδύναμον πρὸς τὸ non. Putasne δύο λέξεις: putas καὶ τὸ ἐγκλιτ. -ne = νομίζεις, λοιπόν; Minus sapere ὅτι εἶμαι εὐθέςτερος, ἀνοητότερος. Quam ἤ. Adveniente hieme προσεγγίζοντος τοῦ χειμῶνος. Magnificentiae (δοτ.). Epularum (γεν. ἀντικ. εἰς τὴν ὀνομαστ. sumptus (πολυτέλεια, τὰ μεγάλα ἐξῆρα). Utpote soli διὰ τὸν λόγον ὅτι ἦτο μόνος (ὁ Λούκουλλος). Graviter obiurgavit τραχέως (μὲ τραχύτητα) τὸν ἐπετίμησεν, ἐπέπληξε. Se (ὑποκ. τοῦ debuisse = θὰ ὄφειλε). Quod nemo esset διότι οὐδεὶς ὑπῆρχε (πρβλ. ἀνωτ. ἀρ. 49 τέλ.). Iratus ὀργισθεὶς, ἐν ὀργῇ. An nesciebas...? ἢ ἠγνόεις...; (= ἠγνόεις, δὲν εἶναι ἔτσι; ἠγνόεις ἕως;). Apud Lucullum ἢ ἀπόκρισις αὐτῆ κατέστη παροϊμιώδης.

Φράσεις: Habebat villam prospectu et ambulatione pulcherrimam εἶχεν ἐξυγιανόν οἶκον, τοῦ ὁποῖου ἡ θέα καὶ οἱ περίπατοι. (δρόμοι) ἦσαν ὠραιότατοι.

53. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΤΟΥ ΣΕΡΤΩΡΙΟΥ

Cum... flagitarent nec iam... posset ἕτε... ἐπεζήτουν (ἐπιμόνως ἐζήτουν) χωρὶς πλέον νὰ δύναται (= nec... posset) νὰ... Πρόκειται περὶ τοῦ πολέμου ἐν Ἰσπανίᾳ, ἔνθα παρίστατο ὁ Σερτώριος κατ' ἀρχὰς ὡς Μαριανὸς ἠττημένος, ἔπειτα δὲ ὡς ἐλευθερωτής. Κατ' αὐτοῦ εἶχε σταλῆ ὁ Μέτελλος καὶ ὁ Γναῖος Πομπήιος (76 π.Χ.). Praevalidum ἢ πρόθ. prae ὡς ἀνωτέρω ἢ per (ἀρ. 52: peramoena). Infirmissimum πολὺ ἀδύνατον. Alterum... alterum τὸν μὲν, τὸν δέ. A robusto iuvene (ποιητ. αἴτιον εἰς τὸ abrumpi). Simul διὰ μιᾶς. Singulos pilos ἀνὰ μίαν τρίχα, τρίχα πρὸς τρίχα. Quamvis tremula manu μολονότι διὰ χειρὸς τρεμούσης. Satis ἐπαρκῶς, καλῶς. Quorsum ea res spectaret (πλαγ. ἐρώτ.) = τί ἐσήμαινε τοῦτο, εἰς ποῖον σκοπὸν τοῦτο ἔτεινε. Caudae (δοτ.). Cum (σύνδ. αἰτιολ.). Partem τὸ μέρος (δηλ. κατὰ τμήματα). Contra τὸναντίον. Nihil (ἐπίρρ. = κατ' οὐδέν, οὐδαμῶς). Universum (ἐνν. eum = αὐτόν, δηλ. τὸν στρατὸν συνολικῶς). Consilio (ἀφαιρ. ὄργαν.).

Φράσεις: Irritus adolescentis labor risum omnibus movit αἱ μάταιαι προσπάθειαι τοῦ νέου προεκάλεσαν γενικὸν γέλωτα.

54. Ο ΠΟΜΠΗΙΟΣ ΕΠΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ ΜΕΓΑΣ

Transgressus inde διαπεραιωθεὶς ἐκεῖθεν (ἐκ τῆς Σικελίας). Partibus (δοτ. εἰς τὸ favebat) = τὸ κόμμα. Bello (ἀφαιρ. ὄργαν.). Intra dies quadraginta ἐντὸς 40 ἡμερῶν, εἰς ἡμέρας ὀλιγωτέρας τῶν 40. Oppressit (ρ. opprimo). Adolescens (παράθεσις εἰς τὸ Pompeius). Annorum (γεν. ιδιῶτ.). Litterae ἐπιστολή. A Sulla (ἢ πρόθεσις δηλοῦ τὴν προέλευσιν) = ἀπὸ (ἐκ) μέρους τοῦ Σ. Iubebatur (Pompeius). Tulit (ρ. fero). Reversus est (ρ. revertor). Laetus περιχαρής, μετὰ χαρᾶς. Restitit (ρ. resisto). Neque = et non (ἢ ἄρνησις πίπτει εἰς τὸ ῥῆμα). Ea re (ἀφαιρ. ἀναγκ. αἰτίου). A proposito (ἐνν. suo). Aususque (= et

ausus est, ρ. ἡμίκαθο. audeo). Plures (συγκρ. τοῦ multi) ὁ περισσό-
τερος, ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων. Solem orientem τὴν
ἀνατολήν, τὸν ἀνατέλλοντα ἥλιον (τὸν νέον Πομπήιον). Occidentem
(ἐνν. solem = τὴν δύσιν, τὸν δύοντα, δηλ. τὸν γέροντα Σύλλαν). Quo
dicto (= eo autem dicto) διὰ τούτου δὲ τοῦ λόγου. Iuvenis δηλ. τοῦ
Πομπηίου. Triumphet (ἐνεστ. ὑποτακτ.) ἄς θριαμβεύσῃ.

55. ΠΟΜΠΗΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΟΣ

Confecto bello (ἀφαιρ. ἀπόλ.). Cum... venisset ἐλθὼν. Audire
νὰ ἀκούσῃ (αὐτὸν διδάσκοντα), νὰ γίνῃ ἀκροατής. Quod... laborabat.
Ἐτέθη ὀριστ., διότι τὸ γεγονός τοῦτο παριστάνεται ὡς βέβαιον. Ex
podagra ἐκ ποδάγρας, ἐξ ἀρθρίτιδος τῶν ποδῶν (ἐνῶ chiragra = ἀρθρί-
τις τῶν χειρῶν). Mos erat ut percuteret = moris erat, consuetudo
erat ut... ἔθος ἦτο νά... Ingressurus erat = ἔμελλε νὰ εἰσέλθῃ. Hono-
ris causa τιμῆς ἕνεκεν, ἐκ σεβασμοῦ. Quem = hunc autem. Ut (εὐθύς)
ὡς. Quod non... posset (ὑποτακτ., διότι ἐκφράζει τὴν σκέψιν ἐνὸς
ἄλλου = διότι, ὡς ἔλεγε, δὲν ἠδύνατο...). Nec committam ut... effi-
ciat καὶ δὲν θὰ διαπράξω (τὸ σφάλμα τοῦτο), ὥστε νὰ γίνῃ αἰτία
(ἀφορμὴ) ὁ φυσικὸς πόνος (dolor corporis). Tantus vir ἀνὴρ τόσον
ἐπιφανής. De hoc = de hac re (δηλ. nihil... non esset). Esset εἶναι
ὑποτακτ. τοῦ πλαγίου λόγου, ἀποδίδοντος τοὺς λόγους τοῦ Ποσειδωνίου.
Οὗτος, ὡς στοικὸς φιλόσοφος, ἐδέχετο ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει κακόν, εἰμὴ
τὸ ἠθικῶς κακόν. Cum ἐπειδή. Nihil agis οὐδὲν πράττεις, ματασιοπονεῖς
(χάνεις τὸν καιρὸ σου). Quamvis sis εἰ καὶ εἶσαι.

Φ ρ ἄ σ ε ι ς : Graviter et copiose disseruit de hoc ipso ἔκαμεν
ἐπὶ τοῦ ἐξῆς θέματος σπουδαίαν καὶ διεξοδικήν διδασκαλίαν.

56. ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΦΟΝΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

(15 Μαρτ. 44 π. X.)

Dictator in perpetuum (ἐνν. tempus). Μετὰ τὴν ἐκ Γαλατίας
ἐπιστροφήν του ὁ Καῖσαρ διετέλεσε δικτάτωρ (49 π. X.), ὑπάτος (48

π. X.), δικτάτωρ (47 π. X.), ὕπατος (46 π. X.), ὕπατος καὶ δικτάτωρ (45 π. X.). Ἡ ἰσόβιος δικτατορεία ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τὴν 14 Φεβρουαρίου τοῦ 44 π. X. Insolentius μετὰ μεγαλυτέρας ἀλαζονείας, ἐπάρσεως. Pro rostris ἔμπροσθεν τῶν ἐμβόλων, πρὸ τοῦ Βήματος. Τοῦτο ἦτο κεκοσμημένον δι' ἐμβόλων τῶν νεῶν, τὰς ὁποίας κατεναυμάχησε (τῷ 338 π. X.) παρὰ τὸ Ἄντιον ὁ ὕπατος C. Maenius. Diadema τοῦτο προσεφέρθη τὴν 15 Φεβρουαρίου τοῦ 44 π. X. κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Λυκαίων (Lupercalia). Insigne regium (αἰτ. παράθεσις εἰς τὸ diadema). Est repulsum (ρ. repello). Non... offensus (ἐνν. esse). Πόσον διαφορετικὴ ὑπῆρξεν ἡ διαγωγή τοῦ Σκιπίωνος! (πρβλ. ἀρ. 32). Coniuratum est (ἀπροσώπως) συνωμοσία ἐγένετο, συνώμοσαν. A... viris (ποιητ. αἴτιον). Cassio et Bruto ducibus (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ὄντων ἀρχηγῶν (ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν) τοῦ Κασσίου καὶ τοῦ Βρούτου (πρβλ. ἀρ. 46). Conspirationis (γεν. ἀντικειμ.). Idibus (ἀφαιρ. τοῦ χρόνου). Αἱ εἰδοὶ Μαρτίου, Μαΐου, Ἰουλίου καὶ Ὀκτωβρίου ἦσαν ἡ 15ῃ τῶν δὲ λοιπῶν μηνῶν ἡ 13ῃ ἡμέρα. Cum... venisset ἐλθὼν. Assidentem ἐνῶ ἐκαθέζετο. Specie officii ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀποδόσεως τιμῆς (μὲ τὴν πρόφασιν νὰ τὸν τιμῆσουν). Unus ex eis (ὁ Tillius Cimber). Quasi... rogaturus ὡσεὶ... μέλλων νὰ ὑποβάλῃ (προφορικὴν) παράκλησιν (ὑπὲρ ἐξορίστου ἀδελφοῦ του). Ista (ἀντὶ istud) αὐτὴ σας ἡ πρᾶξις. Τὸ ista συμφωνεῖ μὲ τὸ κατηγορ. vis. Arreptum (ρ. arripio). Filii loco ἀντὶ τέκνου, ὡς τέκνον. Strictis pugionibus μὲ γυμνὰ τὰ ἐγχειρίδια. Toga caput obvolvit ἐκάλυψε διὰ τῆς τηβέννου τὴν κεφαλὴν, ἀνέσυρεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὴν τηβέννον.

Ὁ Καῖσαρ ἐδολοφονήθη εἰς ἡλικίαν 56 ἐτῶν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων τῆς Συγκλήτου ἰδρυμένου ἀνδριάντος τοῦ Πομπηίου. Ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος ἐνέπνευσε ποιητὰς καὶ ζωγράφους. Οὕτως ὁ Ἄγγλος Shakespeare (Σαίξπηρ) ἐποίησε δράμα ὁμώνυμον (1601) καθὼς καὶ ὁ Γάλλος Voltaire (1743), ὁ δὲ ζωγράφος G. Rochegrosse συνέθεσε πίνακα (*La Curée*, 1886), ἐπίσης καὶ ὁ J. L. Gérôme (*La mort de César*, 1859), ὧν ὁ μὲν παριστᾷ τὴν ἐπίθεσιν τῶν συνωμοστῶν, ὁ δὲ τὴν μετὰ τὴν δολοφονίαν πλήρη ταραχῆς φυγὴν αὐτῶν.

57. ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Statura... oculis... capite (ἀφαιρ. ιδιότ.). Quod esset ὑποτ., διότι παριστᾷ τὴν σκέψιν τοῦ Καίσαρος = διότι κατ' αὐτὸν ἦτο... Ius laureae perpetuo gestandae (γερουνδ. ἔλξις) = ius gestandi lauream (ἐνν. coronam) perpetuo (διηκειῶς). Αὕτη ἀπέκρυπτε τὴν φαλακρότητα τῆς κεφαλῆς. Διὰ στεφάνου δάφνης ἐστεφανοῦντο ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ οἱ ἀξιοθέντες θριάμβου. Decretis (ρ. decerno). Vini (γεν. εἰς τὸ parcissimum). Ἡ νηφαλιότης αὐτῆ προσφύλαξε τὸν Καίσαρα ἀπὸ πολλοὺς ἐξευτελισμούς. Cato (τὸ πλῆρες M. P. Cato) ὁ νεώτερος ἢ Ὑτικάϊος καλούμενος, ὅστις ἦτο ἐκ τῶν ἀσπονδοτέρων ἐχθρῶν του. Dicere solebat ὡς καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ τὸ ρ. μεταφράζεται δι' ἐπιρρηματός καὶ τὸ ἀπρηφ. διὰ ῥήματος = συνήθως ἔλεγε ὅτι. Ad evertendam rem publicam (γερουνδ. ἔλξις = ad evertendum r. p.). Armorum τῆς ὀπλομαχητικῆς, τῆς ὀπλομαχίας. Sobrium (κατηγορ.). Equitandi ἰσοδυναμεῖ πρὸς ὄνομα = equitationis. Laboris (γεν. ἀντικ. εἰς τὸ patientis = καρτερικός). Ultra fidem πέρα τοῦ πιστευτοῦ, εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον. In agmine = in itinere ἐν ταῖς πόρείαις. Anteibat (ρ. anteeo) προηγεῖτο (ἐπήγαινε πρῶτος). Equo... pedibus ἐφιππος... πεζῆ. Capite detecto ἀσκεπής, μὲ τὴν κεφαλὴν ἀκάλυπτον. Ut... praeveniret ὥστε ἦλθε πρὶν ἀπὸ τοὺς παρ' αὐτοῦ σταλέντας ἀγγελιαφόρους, προηγῆθη τῶν... (πρβλ. ἀρ. 37 : ut attulerit). Nando (ἀφαιρ. γερουνδίου πρὸς δῆλωσιν τοῦ τρόπου). Utribus (ἀφαιρ. ἐξ ὀνομαστ. uter = ἀσχος) εἰς τὸ innixus (ρ. innitor) ἐπὶ ἀσχῶν.

Φράσεις : Quod obtrectatorum iocis obnoxia esset διότι ἔδιδεν ὕλην εἰς τὰ σκώμματα τῶν ἐχθρῶν του. Armorum et equitandi peritissimus λίαν ἔμπειρος (ἐπιδέξιος) εἰς τὴν ὀπλομαχητικὴν καὶ εἰς τὴν ἵππασίαν.

58. ΑΔΕΛΦΙΚΗ ΑΓΑΠΗ ΚΑΤΩΝΟΣ ΤΟΥ ΥΤΙΚΑΙΟΥ

Omnium maxime πάντων μάλιστα, ὑπὲρ πάντα ἄλλον. Quem... diligere ποῖον ἡγάπα. Ἐτέθη ὑποτακτ., διότι εἶναι πλαγία ἐρώτησις. Fratrem (ἐνν. diligo omnium maxime). Secundum (κατηγορ.). Iterum πάλιν, τὸ δεύτερον. Tertio ἐκ τρίτου, τὸ τρίτον (ἐνν. quem diligere). Donec... desisteret ἕως νὰ ἀποστῆ, νὰ παραιτηθῆ. A percontando

ἀπὸ τοῦ ἐρωτᾶν (ρ. percontor). Crevit (ρ. cresco). In = erga. Annos natus viginti eis ἡλικίαν 20 ἐτῶν. Iter πορείαν, ταξίδιον. Profectus esset ἀπῆλθε (ρ. proficiscor). Ne... desereret ἕνα μή... Diversum (κυρίως ἐστραμμένος εἰς δύο ἀντιθέτους πλευράς) ἀντίθετος, διάφορος. Ingenium ὁ χαρακτήρ.

59. ANTIΘΕΣΙΣ ΚΑΤΩΝΟΣ ΤΟΥ ΥΨΗΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΑΙΣΑΡΑ

Cum... tulisset προτείνας. Consul ὕπατος (ὄν). Rei publicae (δοτ.). Ceteris exterritis (ἀφαιρ. ἀπόλ.). Obstitit (ρ. obsisto). Curia (ἀφαιρ. εἰς τὸ extrahi). In vincula = in carcerem. Extrahi... rapī (παθ. ἀπαρμφ., διότι τὸ ὑποκείμεν. εἶναι ἀόριστον). Nihil remisit de libertate linguae = οὐδὲν ἠλάττωσεν, ἐμετρίασεν ἐκ τῆς ἐλευθερίας τῆς γλώσσης. Obiurgatus ἐπιτιμηθεὶς. Nondum misso senatu οὐπω τῆς Συγκλήτου λυθείσης, ἐνῶ ἡ συνεδρία τῆς Συγκλήτου δὲν εἶχεν ἀκόμη λυθῆ. Quod... discederet διότι... ἀπεχώρει (ἐτέθη ὑποστ., διότι δηλοῦται ἡ σκέψις τοῦ Καίσαρος). Exspectabat dum (μεθ' ὑποτακτ.) = περιέμενον ἕως ὅτου... Precibus (ἀφαιρ. εἰς τὸ uteretur). Quod = sed id. Ubi... intellexit ὡς ἐνόησε. Pudore victus ἐξ αἰδοῦς. Qui... emitteret (ἀναφορ. τελικὴ πρότασις) = ut is... emitteret.

60. ΣΠΟΥΔΑΙ ΤΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΤΟΥ ΕΠΙΤΥΧΙΑΙ

Equestri genere... natus est (ἀφαιρ. καταγωγῆς) ἐγεννήθη ἐξ ἵππικου γένους (τάξεως), ἐκ τῆς ἵππάδος τάξεως, ἐξ ἱππέων. Ἡ τάξις αὕτη (ordo equester), μέση οὖσα μεταξὺ τῆς τάξεως τῶν Συγκλητικῶν καὶ τοῦ δήμου συνεστάθη ἀπὸ τοῦ 122 π. Χ. διὰ νόμου τοῦ Γ. Γράγγου, ἔχουσα ἴδιον τίμημα (400.000 σηστερίων). Ἡ τάξις αὕτη ἀπετέλει τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ χρόματος. Arpini (γεν. τοπ.) ἐν Ἀρπίνῳ (πόλις τοῦ Λατίου). A patre. Ὁ πατὴρ τοῦ Κικέρωνος ἔζη ἐν ἀνέσει, χωρὶς νὰ ἀσκήσῃ ἐπάγγελμα τι. Didicit (ρ. disco). Aetas puerilis = pueritia ἡ παιδικὴ ἡλικία (μέχρι περ. τοῦ 17ου ἔτους). Solet informari. Τὸ ρῆμα, ὡς καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, δύναται νὰ μεταφράζεται δι' ἐπιρρήματος καὶ

τὸ ἀπαρέμφ. διὰ ῥήματος = saepe informatur συχνάκις ἢ συνήθως μορφώνεται. Ad humanitatem πρὸς τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν (Γράμματα καὶ Ἡθικὴν). Tanta... admiratione... ut μετὰ τοσοῦτου... θαυμασμοῦ... ὥστε. Cum... tum καὶ... καί, τότε... ὅσον. Medium συμφωνεῖ μὲ τὸ νοούμενον eum. Domum οἶκαδε, εἰς τὸν οἶκόν του. Adulescens νέος ὢν (παράθεσις εἰς τὸ Cicero). Τῷ 80 π. X. εἶχεν ἡλικίαν 26 ἐτῶν (adulescens = νέος ἀπὸ 17—30 ἐτῶν). Eloquentiam. Ὁ Κικέρων ἐμορφώνετο ὄχι μόνον ἐπιδιδόμενος ἐπιμελῶς καὶ μετὰ ζήλου εἰς τὴν Ῥητορικὴν, τὴν Φιλοσοφίαν καὶ τὸ Δίκαιον, ἀλλὰ καὶ ἀκούων ἐν τῷ Forum τοὺς διασήμους τῶν χρόνων ἐκείνων ῥητορας. Libertatem ἐλεύθερον πνεῦμα, ἀνεξαρτησίαν. Adversus Sullanos ἐναντίον τῶν φίλων τοῦ κόμματος τοῦ Σύλλα. Διὰ τοῦτο καὶ προσέβαλεν ὁ Κικέρων, εἰς κρίσιμους μάλιστα καιροὺς τῶν προγραφῶν, ἀνδρας τοῦ κόμματος, οἷος ἦτο ὁ Χρυσόγονος ἀπελευθερος (libertus) καὶ ἐκ τῶν κυριωτέρων ὀργάνων αὐτοῦ. Parricidii accusatum. Μετὰ ῥημάτων, ἅτινα δηλοῦσι κατηγορεῖν, τίθεται τὸ ὄνομα δι' ὃ τις κατηγορεῖται κατὰ γενικὴν τῆς αἰτίας (parricidii). Ὁ Χρυσόγονος κατηγορήσε τὸν Ρώσιον ὡς πατροκτόνον, ἀλλὰ ἠθωώθη διὰ τῆς δεξιᾶς ὑπερασπίσεως τοῦ Κικέρωνος, ὅστις ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ἀπέκτησε δόξαν μεγάλου ῥητορος. Acriter ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ pro Sex(tio) Roscio Amerino. Quod invadebat. Μετὰ τοῦ quod ἐτέθη ὀριστική, διότι δηλοῖ ὄχι γνώμην ἄλλου, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ. Potentia (ἀφαῖρ. ὄργαν. εἰς τὸ fretus). In bona... invadebat κατεπάτει (ἐσφετερίζετο) τὰς περιουσίας. Qua ex re (= ex quo, ex eo facto) ἔνεκα τούτου. Athenas. Τῷ 79 π. X. Αἰ Ἀθῆναι καὶ μετὰ τὴν κατάκτησιν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων διετήρουν ἐπὶ πολὺ ἔτι τὴν φήμην ὡς κέντρον φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν σπουδῶν. Ubi ἔνθα. Antiochum τὸν ἐξ Ἀσκάλωνος Πλατωνικὸν φιλόσοφον. Eloquentiae gratia πρὸς τελειοποίησίν του ἐν τῇ Ῥητορικῇ. Molonem ἐξ Ἀλαβάνδων τῆς Καρίας. Magistrum (κατηγ. = ὡς...). Cum... audisset ἀκούσας. Dicentem (μτχ. κατηγορημ.) ἀγορευόντα. Τὰ ῥητορικὰ αὐτὰ γυμνάσματα ἐλέγοντο declamationes. Ὁ Κικέρων ἐν Ρόδῳ ἐγυμνάζετο ἑλληνιστί. Quod praevideret ὑποκατ., διότι ἐκφράζεται ἡ γνώμη ἄλλου. Per hunc ἐξ αἰτίας τούτου (χάρις εἰς αὐτόν). Superatum iri θὰ ὑπερβληθῶσι. Quaestor (κατηγορ.). Gratiior ἐγένετο δεκτὴ μετὰ μείζονος εὐνοίας. Inde = e Sicilia. Αὕτη ἦτο ὁ σιτοβολῶν

τῆς Ρώμης, ἐξ ἧς οἱ ἄρχοντες ἐπρομηθεύοντο ἐν ἄρχῃ ἀνάγκης σῆτον καὶ δημοκρατικοὺς καρπούς. Initio (ὅλως διόλου) εἰς τὰς ἀρχάς, διότι ἐφοβήθησαν μὴ πεινάσωσι καὶ αὐτοί. Diligentiam iustitiam et comitatem αἱ τρεῖς θεμελιώδεις ἀρεταὶ τοῦ χρηστοῦ διοικητοῦ. Ubi... experti sunt (εὐθύς) ὡς, ἅμα... ἐδοκίμασαν, ἔλαβον πείραν (ρ. experior). Detulerunt (ρ. defero). In causis agendis = in agendo (ἢ in dicendo) causas.

61. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

Inita... societate (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = ἀφού... Iamdiu inimicum ἀπό πολλοῦ χρόνου ἐχθρόν του (προσωπικόν). Sibi (δοτ. = Antonio.). Proseripsit. Ἡ δευτέρα αὕτη τριανδρία (κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Καίσαρος, Πομπηίου, Κράσσου) ἀπετελέσθη τῇ 27 Νοεμβρίου 43 π.Χ. ἐκ τοῦ Ὀκταβίου, Ἀντωνίου καὶ Λεπίδου. Ἐκαστος τούτων πρὸς σύμπηξιν τῆς τριανδρίας ἔκαμεν ἀμοιβαίας ὑποχωρήσεις. Οὕτως ὁ μὲν Ὀκτάβιος ἐθυσίασεν, οὐχὶ ἄνευ ἀντιστάσεως, τὸν Κικέρωνα εἰς τὸν Ἀντώνιον, ὁ Λέπιδος αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀδελφόν του Παῦλον καὶ ὁ Ἀντώνιος τὸν ἐκ μητρὸς θεῖόν του Λεύκιον Καίσαρα. Qua re audita (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ, μαθὼν τοῦτο (κατὰ λ.: τούτου τοῦ πράγματος ἀκουσθέντος). Τὴν εἶδησιν ὁ Κ. ἔμαθεν εἰς τὸ Τοῦσκλον, ἐνθα εὐρίσκετο μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Κοῖντου. Transversis itineribus (ἀφαιρ. τοῦ τρόπου) = μετὰ λοξὰς διαδρομὰς (πορείας), λοξοδρομῶν. Ἐφέρετο ἐντὸς φορείου. In villam εἰς τὴν ἐν Φορμίας (σήμερον *Mola di Gaeta*) ἐξοχικὴν οἰκίαν του, πλησίον τῆς Καυήτης πρὸς τὰ ΒΔ. τῆς Νεαπόλεως. Fugit (πρῆμ.). In Macedoniam. Πρὸς συνάντησιν τοῦ Βρούτου, ὅστις συνήθροίζεν ἐκεῖ στρατόν. In altum (ἐνν. mare = εἰς τὰ ἀνοικτὰ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης, ἀρκετὰ μακρὰν τῆς παραλίας). Provectum. Προσδιορίζει τὸ eum. Servata ἐνν. a me (ποιητ. αἷτ.). Quietos. Ἡ μτχ. δύναται νὰ μεταφρασθῇ μετὰ ἐπίρρ. = ἐν ἡσυχίᾳ (νὰ ὑπομείνωσι = pati). Quod... cogeret (ἀντικ. τοῦ pati. Τὸ quod ἀπαιτεῖ ὑποτακτικὴν τοῦ πλαγίου λόγου, διότι εἰσάγει τοὺς λόγους τοῦ Κικέρωνος). Prominenti... praebenti. Συμφωνεῖ μετὰ τὸ ὑπονοοῦμ. ei (δηλ. Ciceroni δοτ. ἀντιπεριποιητ.). Praecisum est (ρ. praecido) τῇ 7 Δεκεμβρίου τοῦ 43 π.Χ. Ὁ Κικέρων ἦτο τότε 63 ἐτῶν. Abscissae

(ρ. abscindo). Relatum est (ρ. refero). Οἱ δολοφόνοι ἡμείβοντο. Λέγεται ὅτι ὁ Ἑρένιος ἔλαβε στέφανον χρυσοῦν καὶ σημαντικώτατον χρηματικὸν ποσόν. In rostris. Ἀκριβῶς ἐκεῖ ἔνθα ἄλλοτε ἡ εὐγλωττία αὐτοῦ εἶχε κατακλήσει (καταθέλξει) τὰ ὄντα τῶν Ρωμαίων. Fulvia. Ἡ χήρα τοῦ Κλωδίου Φουλβία εἶχε λάβει σύζυγον τῷ 44 π. Χ. τὸν Ἀντώνιον. Manibus πλεονασμός. Manibus... acu (ἀφαίρ. ὄργαν.).

Φράσεις: Villa a mari proxime aberat ἡ ἐξοχικὴ οἰκία ἦτο ὄλως διόλου πλησίον τῆς θαλάσσης. Extractam linguam acu traiecit ἐξήγαγε τὴν γλῶσσαν καὶ διὰ βελόνης κατεκέντησε.

62. Ο ΟΚΤΑΒΙΟΣ ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ ΕΠΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Octavius. Ἡ σειρά: Octavius nepos Iuliae sororis Caesaris. Ὁ Γ. Ὀκτάβιος, γεννηθεὶς ἐν Βελίτρῃ (Velitrae), τῇ 23 Σεπτ. τοῦ 63 π. Χ., ἦτο υἱὸς τοῦ C. Octavius καὶ τῆς Atia, ἀνεψιάς τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος (ἐκ τῆς μητρὸς τῆς Ἰουλίας, ἀδελφῆς τοῦ Καίσαρος). Υἱοθετήθη δεκαοκταετῆς ὑπὸ τοῦ Γ. Ἰουλίου Καίσαρος, μεγάλου θείου του (maior avunculus) καὶ ὠρίσθη κληρονόμος αὐτοῦ, λαβὼν τὸ ὄνομα Γ. Ἰούλιος Καῖσαρ Ὀκταβιανός. (Ἐκτοτε ὅλοι οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες ἀσχέτως τῆς καταγωγῆς των ὀνομάζοντο Καίσαρες). Ἐνίκησε τὸν Ἀντώνιον (τῷ 31 π. Χ.), ἔγινεν ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ (imperator τῷ 30 π. Χ.) [καὶ ἐπωνομάσθη Αὐγουστος (τὴν 17 Ἰαν. τοῦ 27 π. Χ.)]. Οὕτω τὸ πλήρες ὄνομα αὐτοῦ ἦτο: Imperator Caesar Augustus divi Iuli filius. Ἀπέθανε τῇ 19 Αὐγούστου τοῦ 14 μ. Χ. Profectum, τῷ 46 π. Χ. κατὰ τοῦ Γναίου καὶ τοῦ Σέξτου, υἱῶν τοῦ Πομπηίου, οἵτινες, διαφυγόντες ἐκ Θάψου, διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Ἰσπανίαν (κατὰ τὸ τέλος τοῦ 46 π. Χ.) Apolloniam εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν, πόλιν ἀκμάζουσαν τῆς Ἰλλυρίας διὰ τὰ σχολεῖα αὐτῆς (τῷ 45 π. Χ.), ἵνα ἀφ' ἐνὸς μὲν μάθῃ τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα μορφωθῇ στρατιωτικῶς ἐν μέσῳ τῶν λεγεῶνων. Ut liberalibus studiis... (πτῶσ. δοτικῆς), ἵνα περὶ τὰ ἐλευθέρια μαθήματα (διατρίψῃ). (Περὶ τοῦ liberalia studia πρβλ. ἀρ. 49). Rediit. Εἰδοποιηθεὶς παρὰ τῆς μητρὸς του ἦλθε νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν κληρονομίαν τοῦ Καίσαρος. Ἡ Σύγκλητος, τῇ παρορμήσει τοῦ Κικέρωνος,

ἔστηρίζετο ἐπὶ τοῦ Ὀκταβιανοῦ διὰ τὴν καταπάλαισιν τοῦ Ἀντωνίου. Collecto... exercitu. Ἡθροισεν ἐν Καμπανίᾳ περὶ τοὺς δεκακισχιλίους παλαιμάχους, οὓς ἔπειτα ἠῤῥησε δι' ἄλλων ἐκ Τυρρηνίας. Decimo Bruto τῷ Δεκάμῳ Ἰουλίῳ Βρούτῳ, ὅστις ναὶ μὲν ἦτο ἐκ τῶν φονέων καὶ αὐτὸς τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ὁμῶς ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου, θανασίμου ἐχθροῦ τότε τοῦ Ὀκταβιανοῦ, ἐπολιορκεῖτο (τὸν Μάρτιον - Ἀπρίλιον τοῦ 43 π. X.) ἐν Μουτίνῃ, ἐπειδὴ ἐσκόπει νὰ στερήσῃ αὐτὸν τῆς ἐντὸς τῶν Ἄλπεων ἐπαρχίας. Mutinae (γεν. τοπ.) ἐν Μουτίνῃ (νῦν Modena). Ὁ Αὐγουστος γενόμενος ὑπάτος μόλις εἰς ἡλικίαν εἰκοσιν ἐτῶν ἐπέδειξε πρὸς τοὺς ἐχθροὺς του ὀμότητα πολὺ μεγαλυτέραν τῆς τοῦ Σύλλα. Εἶτα συνδιαλαχθεὶς πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐπετέθη κατὰ τοῦ Βρούτου. Τέλος, ἀποξενώσας ἑαυτὸν δι' οἰκογενειακοὺς λόγους ἀπὸ τοῦ Ἀντωνίου, κατεναμάχησε τοῦτον παρὰ τὸ Ἄκτιον (31 π. X.) καὶ κατεδίωξε, φεύγοντα μετὰ τῆς Κλεοπάτρας, μέχρι τῆς Ἀλεξανδρείας.

Tandem τέλος (μετὰ τὴν νίκην καὶ τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας). Imperio (ἀφαιρ. εἰς τὸ potitus). Ἡ ἐλευθέρᾳ πολιτεία (res publica) ἔπεσε καὶ ἀρχίζει ἀπὸ τοῦδε (30 π. X.) τὸ νέον Κράτος, δηλ. ἡ ἐλευθεριάζουσα μονοκρατορία. Reversus. Μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς Αἰγύπτου μετέβη εἰς Ἀσίαν διαμείνας ἐκεῖ τὸν χειμῶνα καὶ ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς Ρώμην τὴν ἀνοιξὴν τοῦ 29 π. X. Triumphans τὴν 13ην, 14ην καὶ 15ην Αὐγούστου. Iani. Ὁ Ἰανὸς (ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου) ἦτο μετὰ τῆς Vesta θεότης τῆς Ρώμης ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων. Παριστάνετο μετὰ δύο προσώπων (ἐξ οὗ καὶ anserps διπρόσωπος, biceps δικέφαλος, bifrons διμέτωπος), ὧν τὸ μὲν ἔβλεπε πρὸς τὰ ἔξω, τὸ δὲ πρὸς τὰ ἔσω, ὅθεν geminus (= διπλοῦς) ἐκαλεῖτο. Bis tantum antea δις μόνον πρότερον. Sua manu (ἀφαιρ. ὄργαν.) ἰδιοχειρῶς. Clausae fuerant εἶχον κλεισθῆ (τότε, ἀλλὰ ἠνοιχθήσαν πάλιν εἰς ἄλλην περίστασιν). Clementem (καταγγορ.). Multis (δοτ. εἰς τὸ ignovit ρ. ignosco). Praeteritorum malorum (γεν. ἀντικειμ.) τῶν παρελθόντων δεινῶν. Delati sunt (ρ. defero). Maximi honores ἀπενεμήθησαν μικρὸν κατὰ μικρὸν αἱ μεγαλύτεραι τιμαί, π. χ. ἀρχηγὸς τῆς Συγκλήτου, τῶν πολιτῶν (princeps), ἐπιμελητὴς τῶν ἡθῶν (praefectus morum) τ. ἔ. τιμητῆς, ἰσόβιος ὑπάτος, δήμαρχος (tribunus plebis) καὶ βραδύτερον μέγας ποντίφηξ (pontifex Maximus). Ὁ Ὀκτάβιος διὰ λόγους προνοίας ἀπέφυγεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, καίπερ προσενεχθέντα (τῷ

22 π. Χ.) τὸν τίτλον τοῦ δικτάτωρος ἢ τὸν τοῦ μονάρχου (dominus). Augustus (κατηγορ.). Σεβαστός, Αὔγουστος. Ἡ λέξις εἶναι τῆς θρησκευτικῆς Γλώσσης καὶ σημαίνει: ἱερός, ἀπαρραβίαστος, σεβαστός καὶ ἀπενέμετο ἕως τότε μόνον εἰς θεούς. Mensis Sextilis τὸ ρωμαϊκὸν ἔτος ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς 1ης Μαρτίου, ὁ ἕκτος ἄρα μὴν ἐκλήθη πρὸς τιμὴν τοῦ Αὔγουστος. Ἡ αὐτὴ ὀνομασία τῶν μηνῶν παρέμεινε καὶ ὅτε τῷ 153 π. Χ. ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔτους ἀπὸ 1ης Μαρτίου μετετέθη εἰς τὴν 1ην Ἰανουαρίου. Bellis (δοτ. εἰς τὸ finis impositus esset.). Mense (ἀφαιρ. χρον.). Quod... esset impositus ὑποτακτ., διότι εἰσάγεται γνώμη τρίτου. Senatus populusque Romanus τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος. Univerſus ὁμόθυμος (ὁμοθύμως, μιᾷ γνώμῃ, μιᾷ ψυχῇ = maximo consensu) τῷ 2 μ. Χ. Gaudio (ἀφαιρ. τῆς αἰτίας) = ἐκ (ἔνεκα, ὑπὸ) χαρᾶς. Votorum (γεν. ἀντικειμ., εἰς τὸ ἐπίθ. compos). Neque aliud quam (ἐνν. hoc.). Ut... possim. Ἡ διὰ τοῦ ut εἰσαγομένη πρότασις εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ νοουμένου hoc = οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸδε, δηλ. νὰ δυνηθῶ νὰ ἴδω... Hunc consensum vestrum τὴν παροῦσαν σύμπνοιαν (ἁρμονίαν αἰσθημάτων) ὑμῶν (vestrum = ὑμετέρων).

Φράσεις: Romam triumphans ingressus est εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ρώμην ὡς θριαμβευτής. Omnes praeteritorum malorum oblivio cepit ὅλος ὁ κόσμος ἐλησμόνησε τὰ δεινὰ τοῦ παρελθόντος. Compos factus sum votorum meorum ἐπραγματοποίησα τοὺς πόθους μου (τὰ ὄνειρά μου). Neque aliud mihi optandum est quam ut... possim καὶ δὲν ἔχω νὰ εὐχηθῶ τίποτε ἄλλο εἰμὴ νὰ δυνηθῶ...

63. ΑΙ ΑΣΧΟΛΙΑΙ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

In aedibus modicis ἐν οἰκίᾳ ἀπλῇ (μετρία). Κατόκησε κατ' ἀρχὰς εἰς οἰκίαν πλησίον τοῦ Forum, ἥτις ἀνήκεν εἰς τὸν ρήτορα Κάλβον, ἔπειτα ἠγόρασε τὴν ἐπὶ τοῦ Παλατινοῦ λόφου οἰκίαν τοῦ ρήτορος Ὀρτηγίου, ἧς τὴν ἕκτασιν ἐπηρῆξε δι' ἀγορᾶς τῶν παρακειμένων γαιῶν. Ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου ἔκτισε τὰ ἀνάκτορα. Per. Ἡ πρόθεσις δηλοῖ τὴν διάρκειαν. Amplius ἐνν. quam = πλέον ἢ. Ἐν τῇ Λατινικῇ τὰ συγκρ. ἐπιρρήμ. plus, amplius (πλέον), minus (ἥττον) μετὰ τοῦ quam ἢ συνηθέστερον ἄνευ αὐτοῦ, εὐρισκόμενα πρὸ ἀριθμητ. ἐπιθέτου δὲν ἐπηρεάζουσι.

τῶν πτώσιν τοῦ ἀριθμητικοῦ. Mansit (ρ. maneo). Vix privatae elegantiae erat (γεν. ιδιότητος κατηγορηματικῆ εἰς τὸ erat) = ἦτο μόλις ἀξία τῆς κομψότητος ἐνὸς ἀπλοῦ ἰδιώτου. Ἐκοιμάτο ἐπὶ κλίνης μικρᾶς, χαμηλῆς μετὰ ἐπιστρωμάτων ἀπλῶν. Veste (ἀντικ. τοῦ usus est). Πρόκειται περὶ ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων. Ab uxore (ποιητ. αἷτ. εἰς τὸ confecta). Σύζυγος αὐτοῦ ἐκ δευτέρου γάμου ἀπὸ τοῦ 38 π. Χ. ἦτο ἡ Λιβία (56—29 π. Χ.). (A) sorore. Ἀδελφῆ αὐτοῦ ἦτο ἡ Ὀκταβία, χήρα τοῦ Μαρκέλλου καὶ εἶτα σύζυγος τοῦ Ἀντωνίου (41 π. Χ.). (A) filia. Θυγάτηρ αὐτοῦ ἦτο ἡ λίαν περιβόητος Ἰουλία, σύζυγος κατὰ σειρὰν τοῦ νεαροῦ Μαρκέλλου, τοῦ Ἀγρίππα καὶ τοῦ Τιβερίου, ὅστις διὰ τὴν κακὴν διαγωγὴν τῆς διεξέυχθη αὐτῆν. (A) neptibus. Αἱ θυγατέρες τῆς Ἰουλίας ἦσαν ἡ Ἀγριππῆνα, ἥτις συνεξέυχθη τὸν Γερμανικόν, καὶ ἡ Ἰουλία, ἥτις ἐξ αἰτίας τῆς σκανδαλώδους διαγωγῆς τῆς, ἐξωρίσθη, ὡς καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς, ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου. Quo = ut eo (τὸ quo ἀντὶ τοῦ ut eo τίθεται πρὸ συγκριτ.). Quam erat τοῦ ὄντος, τοῦ πραγματικοῦ. Ἦτο δηλ. κοντός, ἀλλὰ πολὺ σύμμετρος. Cibi. Ἴδ. ὀλίγον ἄνωτ. elegantiae. Idem tamen ὁ αὐτὸς ὅμως, καὶ ὅμως ὁ αὐτός. Pro ἐν συγκρίσει, ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς... Excoluit. Ὑπῆρξε μέγας φιλοκοδόμος. Ὑπ' αὐτοῦ ἐκτίσθησαν ναοί, ἀνάκτορα, θέατρα, ὑδραγωγεῖα, θέρμαι κ.τ.τ. Se ὑποκ. τοῦ relinquere (ἐνν. eam ἀντικειμ. = urbem Romam). Marmoream = ex marmore. Quam... accepisset ἣν εἶχε παραλάβει (ὑποτακτ. πλαγίου λόγου ὡς σκέψις τοῦ Αὐγούστου). Amplius πρβλ. ὀλίγον ἄνωτ.). Donec... resumeret ὑποτακτ., διότι ἐνυπάρχει σκοπὸς (ἕως οὗ καὶ διὰ τὰ...). Oppressum (μτχ. ἐνδοτ.) καίπερ βεβαρημένον ὑπὸ χρεῶν (= aere alieno). Arte (= arcte) βαθέως. Arte dormire solitum (ἐνν. esse ὅτι συνήθιζε νὰ κοιμάται ὑπνον βαθύν, ὅτι συνήθως ἐκοιμάτο ὑπνον βαθύν). Magno pretio (ἀφαιρ. ἀξίας) ἀντὶ μεγάλης τιμῆς.

Φράσεις: Cibi minimi erat atque vulgaris ἔτρωγε πολὺ ὀλίγον καὶ φαγητὰ κοινὰ (συνηθισμένα).

64. Αἱ Διασκευασεῖς τοῦ Αὐγούστου. Θάνατος αὐτοῦ

Campestres δηλ. τοῦ campus Martius ἢ Martis = τὰς ἐν τῷ πεδίῳ (τοῦ Ἀρεως). Hamo... talis nucibusque (ἀφαιρ. ὄργαν.). Τῶν κα-

ρύων τὸ παίγνιον συνίστατο εἰς τὸ νὰ ἐκσφενδονίζωνται αὐτὰ ἐντὸς τοῦ στενοῦ λαιμοῦ ἀμφορέως ἢ εἰς τὸ παίζιν α(μονὰ-ζυγά). *Minutis vearōn, νέων. Alea* (ἀφαιρ.). Τούτων τὸ παίγνιον διεξήγετο διὰ τριῶν κύβων (*tesserae, ζάρια*), ὁμοίων τὸ σχῆμα πρὸς τοὺς σημερινούς. *Vitio* (δοτ. κατηγορ. = ὡς ἐλάττωμα). *Afflicta valetudine* (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = σαλευθείσης (ἀπὸ τοῦ 14 μ. Χ.) τῆς ὑγείας (του). Ἡ λέξ. *valetudo*, ὅταν εἶναι μόνη τῆς, δηλοῖ κατὰ τὸ πλεῖστον ἔτῃν *mala* [valetudo = κακὴ ὑγεία. *In Campaniam* διὰ μέσου Καπρεῶν (νῦν *Capri*) καὶ Νεαπόλεως συνοδεύων μέχρι Βενεβέντου τὸν Τιβέριον, μέλλοντα νὰ ἀποπλεύσῃ ἐκ Βρινδησίου δι' Ἰλλυρίαν. *Remisso... animo* (ἀφαιρ. ἀπόλ.). *Genere*. Ἐν Νεαπόλει παρέστη εἰς γυμνικούς ἀγῶνας [πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τελεσθέντας. *Supremo = ultimo. Speculo*. Τὰ κάτοπτρα ἦσαν ἐστιλβωμένα μέταλλα (χαλκὸς ἢ ἄργυρος). *Num... egisset* ἐὰν εἶχε παίξει. *Mimum* τὸν μῖμον, τὴν κωμωδίαν τῆς ζωῆς. *Solitam clausulam* τὴν συνήθη κατακλειδα. Ἐν τοῖς θεάτροις, δηλ. εἰς τὸ τέλος τῆς λατιν. Κωμωδίας, εἰς τῶν ὑποκριτῶν προεκάλει συνήθως τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν θεατῶν, καλῶν αὐτοὺς νὰ χειροκροτήσουν. *Nolae* (γεν. τοπ.) = ἐν Νώλῃ, ἥς λιμὴν ἦτο ἡ Πομπηία. Ἡ σορὸς τοῦ Αὐγούστου μετεκομίσθη παρευθὺς εἰς Ρώμην καὶ ἐτάφη ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως ἐντὸς οἰκογενειακοῦ Μαισολείου. Ἡ Σύγκλητος ἐψήφισε τὴν ἀποθέωσιν αὐτοῦ μετὰ ναοῦ καὶ θεῶν τιμῶν.

Φράσεις: *Animi laxandi causa* πρὸς ψυχαγωγίαν. *Remisso ad otium animo nullo hilaritatis genere abstinuit* παραιτηθεὶς τῶν ἀσχολιῶν του ἐπεδόθη εἰς πᾶν εἶδος διασκεδάσεως.

0020556916
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

